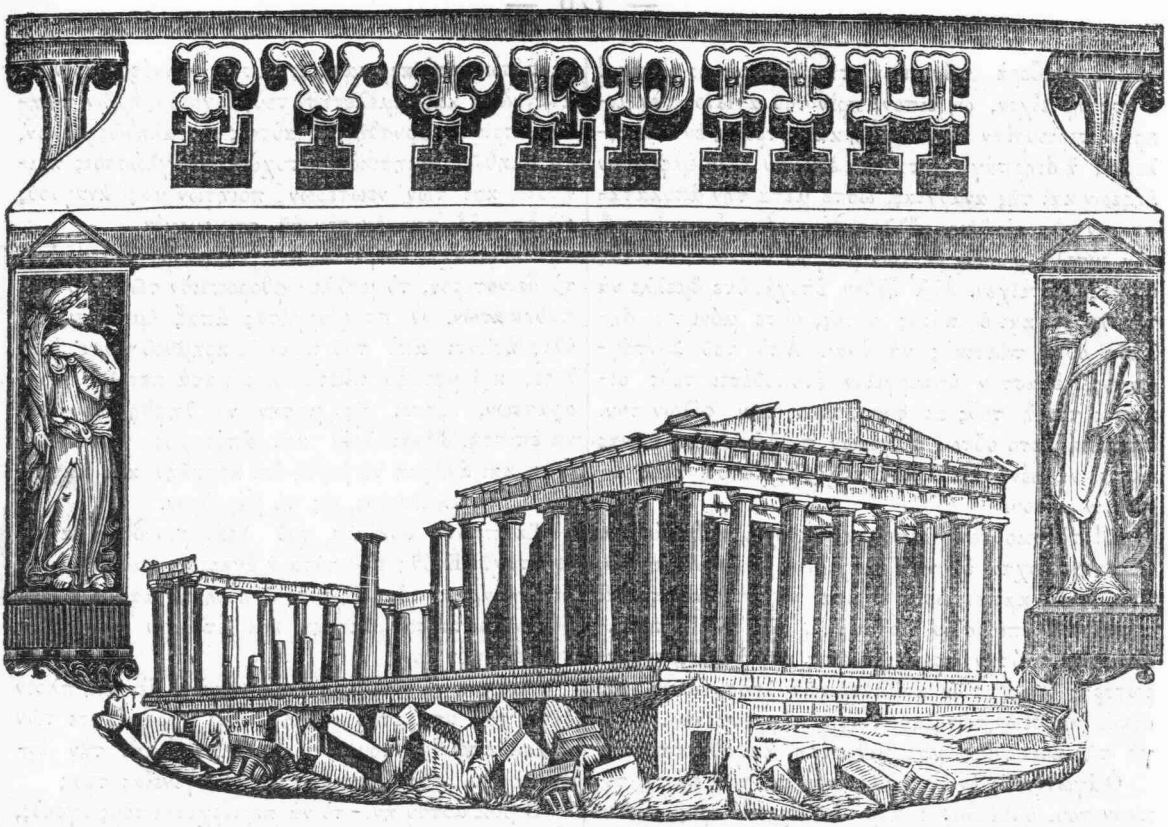

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΜΕ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλλάς 8. Τόμος. ΣΤ.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΗΝ 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1853.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ.

(Ἑλληνικὴ εἰκὼν)

Σκιᾶς ὄναρ . . . ἔρως, ποίησις!

Α'.

Κατά τινα συννεφώδη καὶ μελαγχολικὴν πρωΐαν τοῦ φθινοπώρου, νεκρικὴ συνοδεία, διοδεύσασα τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπείου καὶ διὰ τῆς ξηρᾶς κοίτης τοῦ Ἰλυσσοῦ καὶ παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον παρελθοῦ α ἀνήρχετο τὴν ὁμαλὴν, ἀλλὰ πολυστένακτον καὶ ἀργαλέαν ὁδὸν, τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ κοιμητήριον Τὴν ἐκφορὰν δὲν προέπεμπε μουσικὴ, οὐδὲ συνῴδευε στρατὸς, οὐδ' ὅμιλος πολὺς παρηκολούθει· εἷς ἱερεὺς λευκογένειος ἐπροπορεύετο τοῦ κεκοιμημένου, ὑποψάλλων τὰς νεκροσίμους εὐχὰς, καὶ γέρων ἀνὴρ ἄδακρυς μὲν, ἀλλὰ στυγνὴν ἀπόγνωσιν ἐκφράζων ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἠκολούθει τὸν νεκρὸν, καὶ παρ' αὐτῷ νεανίαι τινὲς ᾤδευον συνηθροισμένοι, περίλυποι, σκυθρωποί.

Δὲν ἦτο λοιπὸν διασήμου τινὸς ἀνδρὸς, ὁποῖοι θεωροῦνται οἱ ἐν ἀξιώμασιν, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ, οἱ γερουσιασταὶ, οἱ στρατιωτικοὶ, ἡ ἐκφορὰ αὕτη. Ἀλλ' ὅμως, ὁ βίος τοῦ ἀσήμου τούτου νεκροῦ, τοῦ φτρομένου σιωπηλῶς οὕτως εἰς τὴν κλίνην τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως, περιεῖχέ τι διδακτικώτερον καὶ ἀξιώτερον νὰ μνημονευθῇ παρὰ τοὺς βίους πολλῶν ἐκ τῶν ἐπισήμων τούτων λεγομένων ἀνδρῶν.

Ἀγώστου τῳόντι καὶ πτωχοῦ νεανίου ἦτο ἡ ἐκφορὰ αὕτη, καὶ θέλω διηγηθῆ, ὡς ἤκουσα παρὰ φίλου τοῦ μακαρίτου, τὴν βραχεῖαν, ἀλλὰ πολυπαθῆ αὐτοῦ ζωήν.

Υἱὸς ἀγωνιστοῦ, ὅστις εἰ καὶ δὲν ἐχρημάτισεν ὁπλαρχηγός τις, οὐδὲ πληρεξούσιος, ἀλλ' ὅστις ἠγωνίσθη πραγματικῶς, καὶ ἀντὶ νὰ προσκτήσῃ, ἀπώλεσε τὴν μικρὰν περιουσίαν του, ὁ Λέανδρος ἀπὸ αὐτῆς τῆς νηπιότητός του ἤρχισε νὰ παλαίῃ πρὸς τὰς ταλαιπωρίας τοῦ βίου.

Μοῖρα θλιβερὰ τῶν νέων τῆς ἐνεστώσης γενεάς! Ὁ πατὴρ εἶχεν, ὡς εἶπον, πρὶν τοῦ ἀγῶνος τὴν μικρὰν περιουσίαν του, ἀλλ' ἢ κατεστράφη ἐν τῷ πολέμῳ, ἢ διηρπάγη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐμφυλίων ῥήξεων καὶ τῆς ἀναρχίας, ὥστε μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης, ἄλλον πόρον δὲν εἶχεν οὗτος ἢ τὸν εὐτελῆ μισθὸν ἐκ τῶν μικρῶν θέσεών του, τὰς ὁποίας κατεῖχεν. Ἀλλ' ἦλθεν ἐποχή, ὅτε ἔμελλε νὰ τῷ λείψῃ καὶ ὁ πόρος οὗτος, οὔτε μόνιμος δηλαδὴ οὔτε τακτικὸς νὰ ἦναι. Ἀπὸ τοῦ Συντάγματος, ἕκαστον ὑπουργεῖον ἐτοποθέτει τοὺς οἰκείους του ἢ τοὺς ἐκ συστάσεων τῶν φίλων του. Κατεδικάζετο οὕτως ὁ γέρων πολλάκις, ἐπὶ μῆνας ὅλους, νὰ μένῃ ἄνευ καὶ τοῦ ἐλαχίστου πρὸς ὕπαρξιν μέσου.

Ὦ! τὸ τοιοῦτον βλέπομεν δυστυχῶς καθεκάστην. Οἰκογενειάρχαι, ἔχοντες ἐλάχιστον μηνιαῖον μισθὸν, παυόμενοι, καταντῶσιν ἔπειτα νὰ στερῶνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου . . . εἰς τὴν ἀπελπισίαν των ταύτην προστιθεμένης καὶ ἄλλης, τρομερωτέρας ἴσως, τῶν καθημερινῶν ὑποσχέσεων καὶ διαβεβαιώσεων, τῶν μηδέποτε ἐκπληρουμένων. Πληγὴ τῆς κοινωνίας μας βαθυτάτη καὶ ἀθεράπευτος!

Ὁ ἀγωνιστὴς ἦν ἔγγαμος, καὶ ἐκ τῶν πέντε τέκνων του, ὁ Λέανδρος ἦτο ὁ πρεσβύτερος, τ' ἄλλα δὲ, ἐν οἷς καὶ δύο κοράσια, ἦσαν ἀνήλικα εἰσέτι.

Ἐν τούτοις, καθόσον ἡλικιοῦτο ὁ Λέανδρος, οἱ γονεῖς αὐτοῦ φιλότιμοι, ὡς οἰκεῖον τοῦτο εἰς πάντα Ἕλληνα, ἠθέλησαν νὰ ἐκπαιδεύσωσιν αὐτὸν ἴσα τοῖς τέκνοις τῶν πλουσίων οἰκογενειῶν, καὶ νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν ποτε πολίτην ἐκ τῶν ἐπισήμων. Καὶ διατὶ ὄχι; . . Ἐν Ἑλλάδι, τῇ κλασικῇ ταύτῃ γῇ τῆς ἰσότητος, τὰ ὑψηλότερα ἀξιώματα εἰς πάντα εἶναι προσιτά. Ἀλλ' εἰς τοὺς νέους πλουσίων γονέων ἔξεστι νὰ δαπανῶσι τὸν χρόνον των εἰς τὸ ἐκπαιδεύεσθαι, ἔστω καὶ ἀτελῶς, διότι εἶναι βέβαιοι, ὅτι ποτὲ θὰ προαχθῶσι, τῇ ἐπιῤῥοῇ τῶν οἰκείων των. Διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ σήμερον διάγουσι τὴν ἀνεκτίμητον αὐτῶν ἡλικίαν εἰς μάταια καὶ ἀνεμώλια. Εἶναι δὲ τοῦτο συρμός τις καὶ χείμαῤῥος, εἰς ὃν ἀδύνατον ν' ἀντιστῇ πᾶν τὸ *καλῶς ἀνατρεφόμενον* μειράκιον.

Ἀλλ' ὁ Λέανδρος, υἱὸς ὢν πένητος πατρὸς, ἤθελε βεβαίως εὐδοκιμήσει εἰς τὰς σπουδάς του, ἂν δὲν ἔπλαττεν αὐτὸν ἡ φύσις ποιητὴν, ἡ μητρυιὰ φύσις! ἥτις ἐνστάζει τὴν ποίησιν εἰς τὰς καρδίας τῶν τέκνων της ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀποκηρύττει, τὰ ὁποῖα βούλεται ἀπωλέσαι.

Ὁ Λέανδρος ἀγτὶ λοιπὸν νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὴν σπουδὴν ἐπιστήμης τινὸς πρακτικῆς ἢ τέλος τῆς φιλολογίας, δι' ἧς ἠδύνατο νὰ καθέξῃ διδασκάλου ἢ καθηγητοῦ θέσιν, καὶ οὕτω νὰ παρασκευάσῃ εἰς ἑαυτὸν μὲν στάδιον ἀσφαλὲς, εἰς δὲ τοὺς γονεῖς του πόρον τινὰ καὶ ἀπαντοχὴν ἐν τῷ γήρατί των, ἤρξατο, κομιδῇ μειράκιον, θύειν ταῖς Μούσαις.

Ὡς δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν νέων, ὅσους ἐνωρὶς κεντήσωσιν αἱ περικαλλεῖς αὗται Ἐριννύες, πρὶν ἢ ἀναγνώσῃ καὶ ἐκμελετήσῃ τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν ποιητὰς, πρὶν ἢ ἀρυσθῇ ἐν αὐτοῖς τὸ ἀληθῶς καλὸν, τὸ ἀληθῶς ποιητικὸν, ἐντυχὼν ἀλλογλώσσοις ποιηταῖς, καὶ τῶν νεωτέρων ποιητῶν μας ἀναγνοὺς τὰ ἔπη, ἔδωκεν ἑαυτὸν τῇ στιχουργίᾳ.

Ὁ δυστυχὴς! ἠγνόει ὅτι τὸ πάθος τοῦτο εἶναι τὸ δεινότερον, τὸ μᾶλλον φθοροποιὸν τῶν τοῦ νοὸς παθημάτων. Ὁ στιχουργήσας ἅπαξ ὁμοιάζει τῷ ὀλισθήσαντι ἀπὸ τοῦ πρανοῦς κρημνοῦ τινος· ἐκύλισε, καὶ μεταξὺ πίπτων καὶ κατὰ πετρῶν προσαράσσων, ζητεῖ εἰς μάτην νὰ ληφθῇ που καὶ νὰ ἐπιστῇ. Εἶναι λεία καὶ ἀπότομος ἡ κατωφέρεια, καὶ ἀνάγκη νὰ ῥιφθῇ ἐπὶ κεφαλὴν καὶ κατεαγῶς, ἐὰν μὴ ἄπνους, εἰς τὸ βάραθρον.

Τὰ πρῶτα δοκίμια τοῦ Λεάνδρου δὲν ἦσαν ἀνεπιτυχῆ. Ἐδόθη εἰς αὐτὰ ἡ ἔγκρισις καί τινων εἰδημόνων, καὶ τότε δὴ τότε ὁ ποιητής μας εἶδε τὴν δόξαν κρατοῦσαν δάφνην καὶ ἑτοίμην νὰ στέψῃ τὸ μέτωπόν του.

Ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ νεανίας δὲν ἔζη πλέον ἐντὸς τοῦ ὑπαρκτοῦ κόσμου, ὅτι παρημέλησε τῶν ἄλλων σπουδῶν του, καὶ ὅτι ἐλησμόνησε τὴν ἔνδειάν του, τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας του;

Ὁ βίος αὐτοῦ ἦν, - τὸ νὰ περιέρχεται τοὺς ἀγρούς, ν' ἀναβαίνῃ τοὺς λόφους, ν' ἀτενίζῃ εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ νὰ κλείεται εἰς τὸ ἓν τῶν δωματιῶν τῆς πενιχρᾶς οἰκίας του, ὅπερ παρεχώρησαν οἱ πτωχοὶ γονεῖς εἰς τὸν φιλόσοφον τοῦτον παῖδά των καὶ νὰ μεταφέρεται εἰς τὰ βασίλεια τῆς φαντασίας. . . . Οὕτως ἐλαχίστη τις δόσις γραμμάτων οὐ δεόντως προσφερθεῖσα, δύναται, ὡς τὸ δηλητήριον, νὰ ἐπιφέρῃ δυσεπανόρθωτον βλάβην.

Τῶν Γάλλων τις ποιητὴς, ὁ Γιλβέρτος, υἱὸς γεωργοῦ, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ ὡραῖον ἐπάγγελμα τῶν γονέων του, ἐπεθύμησε τὴν μάθησιν. Ἐστάλη λοιπὸν εἰς τὰ πανεπιστήμια τῶν Παρισίων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν γονέων του δὲν ἠδύνατο νὰ περαιώσῃ τὰς σπουδάς του. Ἐγεννήθη ὅμως ποιητὴς ὁ υἱὸς τοῦ γεωργοῦ, καὶ ἰδοὺ ψάλλει τὰ πρῶτα ἔπη του. Ἀλλὰ τὸ φρικαλέον τῆς ἐνδείας φάσμα δὲν βραδύνει μεταξὺ νὰ ῥίψῃ αὐτὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ἥτις ὤθησεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐτοχειρίαν. . . .

Ἀπέθανε δὲ καταρώμενος τὴν ὥραν καθ' ἣν ἔλαβε τὸ πρῶτον βιβλίον εἰς χεῖράς του καὶ ἤρξατο μανθάνειν.

Καὶ ὅμως ὁ Γιλβέρτος ἦτο ἀληθὴς ποιητὴς, καὶ εἰς τὸ τελευταῖον του ἄσμα ἔψαλλε τὸν περιπαθῆ τοῦτον ἔλεγον.

Au banquet de la vie infortuné convive.
J'apparus un jour et je meurs,
Je meurs, et sur la tombe, où lentement j'arrive
Nul ne viendra verser des pleurs.

Εἰς τῆς ζωῆς τὴν τράπεζαν κακότυχος συμπότης
Μόλις ἐκάθησα κ' ἐγὼ καὶ ἤδη ἀποθνήσκω,

Ὦ! ἀποθνήσκω καὶ οὐδεὶς, θὰ ἔλθ' ἡλικιώτης
Ἐν δάκρυ εἰς τὸν τάφον μου τὸν πρόωρον νὰ χύσῃ.

Ὦ! νὰ εἶχέ τινα κἂν νὰ τὸν ἀποτρέψῃ! Ἂν καὶ δυσκόλως ἀποτρέπεται ὁ ποιητὴς, ἀλλ' ἴσως εἰς τὸν ἀγαθὸν Λέανδρον ἴσχυεν ὁ λόγος.

Κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς ποιήσεως, πολλάχιστον δὲν ἐθήρευεν αὐτὸς, ὡς ἄλλοι τινὲς νεανίσκοι, ἀνερχόμενοι εἰς τὴν κοινωνικὴν βαθμίδα, ὅπως οἱ νεόπλουτοι, καλλωπισμοὺς θηλυπρεπεῖς, πολυπτύχους φουστανέλας, περικέντητα μεϊτάνια καὶ περικνημίδας, στιλβωτὰς δὲ κρηπίδας, ἢ ἐξευρωπαϊσμὸν τῆς ἐνδυμασίας. Ὁ Λέανδρος μίαν μόνην εἶχε ματαιότητα, ἓν πάθος,—τὸ ποιεῖν καὶ συγγράφειν.

Ἤθελε δὲ ἴσως, ὡριμαζούσης τῆς σκέψεως, πεισθῇ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ σπουδάσαι, καὶ τότε συγκεκροτημένος παιδεία, βεβαίως ἀνεδεικνύετο δόκιμός τις ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς, ἂν αἴφνης δὲν κατεφέρετο πέλεκυς ὑπουργικὸς κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς πατρός του, ὅστις διορισθεὶς πρό τινος εἰς ὁπωσοῦν ἐπικερδῆ ὑπηρεσίαν ἐπαρχιακὴν, τὸ πλεῖστον τοῦ μισθοῦ του ἀπέστελλεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του, χαίρων διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ υἱοῦ του καὶ ἐλπίζων, ὡς ἐλπίζει πᾶς πατὴρ, λαμπρὸν ὑπὲρ αὐτοῦ μέλλον. Ἀλλὰ νομοθέτης τις εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἀνήκων, εἶχε νὰ διορίσῃ ἀνεψιόν του τινα καὶ νὰ ἐνοικιάσῃ τὰς ἀποθήκας του εἰς τὸ δημόσιον διὰ μέλλουσαν συγκομιδὴν καρπῶν. Ἂν τῷ παρεχωροῦντο ταῦτα, ἔδιδε τὴν ψῆφόν του εἰς τὸ ὑπουργεῖόν ἐπὶ ζητήματός τινος οὐκ ἀνυπόπτου. Ὁ ὑπουργὸς δὲν ἐδυσκολεύετο βεβαίως νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ τῶν τοῦ κράτους συμφερόντων ἕνα του ὑπάλληλον, ἀλλ' εἶχε καὶ αὐτὸς τινὰ ἰδικόν του νὰ διορίσῃ εἰς τὴν ἐπιζήτητον ἐκείνην ἑξηκοντάδραχμον θέσιν, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ ὑπάρχων δὲν ἦν ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος μέρους· ἀλλ' ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται, καὶ ἰδοὺ, ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσιν, ἐθυσίασεν ὁ ὑπουργὸς τὸ ἴδιον ὑπὲρ τοῦ κοινῇ συμφέροντος, παραλαβὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ξένον καὶ ἀλλότριον ἄνθρωπον.

Β'.

Τότε εἶδεν ὁ νέος πᾶσαν τὴν συμφορὰν, εἰς ἣν ἡ ἀγαθὴ οἰκογένειά του ἐνέπεσε καὶ ἠθέλησε νὰ καταρασθῇ τὰς ὀνειροπολήσεις του . . . .

Ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρός. Ἐζήτησε θέσιν τινὰ μικρὰν διὰ νὰ οἰκονομῇ τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας του, καὶ δὲν τῷ ἐδίδετο.

Ἐζήτησε νὰ εὕρῃ πορδόσεις τινὰς κατ' οἶκον καὶ εἶδεν, ὅτι δὲν ἔμαθε τίποτε, ὅτι ἐλησμόνησε τὰ ἐγκύκλια μαθήματά του.

Ἐξέδωκε τέλος ἀγγελίαν τῆς συλλογῆς τῶν ποιήσεών του, καὶ οὐδεὶς ἦλθε νὰ γραφῇ συνδρομητής.

Τρομερὰ ἔγερσις! Τότε μόνον ἀνεμνήσατο τῶν συμβουλῶν ὁμήλικός του τινος καὶ συμμαθητοῦ, ἀγαθοῦ δὲ φίλου, καὶ ἔκλαυσε πικρῶς.

Ἔκλαυσε δὲ καὶ διότι ὁ φίλος του οὗτος εἶχεν ἀδελφὴν, Ἑλληνίδα πολυθέλγητρον καὶ ἀφελῆ τὴν καρδίαν, καὶ ὁ δύσμοιρος ἠγάπα τὴν Ἰουλίαν, τὴν ἠγάπα ὡς ποιητής.

Τότε δὲ ἠνοίγετο καὶ τῆς νεάνιδος ἡ καρδία εἰς τὰς πρώτας τῶν αἰσθημάτων ἐμπνεύσεις. Τότε ἤρχισε δι' αὐτὴν τὸ πᾶν νὰ ἦναι χαρὰ, τὸ πᾶν εὐφροσύνη καὶ ἔρως. Ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται καὶ αὐτὴ σκιρτήματα καὶ παλμοὺς ἀγνώστους. Ἔπαλλεν ἡ καρδία της εἰς μόνην τὴν παρουσίαν τοῦ ὠχροῦ ἐκείνου καὶ μελαγχολικοῦ νεανίου, εἰς μόνην τὴν ἐρωτικὴν αὐτοῦ ἐνθύμισιν. Ἐπόθει τὴν ὄψιν του, ὡς μουσικὴ ἀνέκλητος καὶ μελῳδικὴ ἀντήχει εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῆς ἡ λαλιά του, καὶ, τὸ δειλὸν καὶ τυχαῖον βλέμμα του, ὦ! ἂν συνηντᾶτο μετὰ τοῦ ἰδικοῦ της, ἠνοίγοντο τότε δι' αὐτὴν οἱ οὐρανοί . . . .

Εἰς τὰς ἁγνὰς καρδίας, τὸ πρῶτον τῆς καρδίας αἴσθημα διαμένει σιωπηλὸν, κεκρυμμένον. Μόλις ἓν βλέμμα, εἷς κρύφιος καὶ ἀκούσιος ζεναγμὸς, ἓν ἐρύθημα νὰ τὸ προδώσῃ.

Δεν ἐπρόφερον λοιπὸν καὶ οἱ νέοι μας πρὸς ἀλλήλους τὴν μαγικὴν καὶ κραταιὰν λέξιν « σ' ἀγαπῶ » ἀλλ' ἐνόουν, ἀλλ' ἐγνώριζον ὅτι ἀγαπῶνται.

Πολλάκις ἡ μοῦσα τῆς ποιήσεως περιενόστει ἐν τῷ κόσμῳ τῆς φαντασίας τοῦ Λεάνδρου, ἐνδυομένη τὴν μορφὴν τῆς Ἰουλίας. Καὶ ἂν τὸ ὄνομα ἐκείνης ἀνέπαλλον αἱ χορδαὶ τῆς νεαρᾶς λύρας του, ἦσαν ἀληθῶς μουσόληπτοι, ἦσαν μελῳδικοὶ οἱ φθόγγοι αὐτῆς, ὡς γογγυσμοὶ τρυγῶνος ἐρωτικῆς, ὡς στόνοι αὔρας θιγούσης τὰς χορδὰς ψαλτηρίου.

Ἀλλὰ πόσον οἱ στεναγμοὶ τοῦ ἔρωτος ἀπέχουσι τῆς πραγματικότητος! Στένουσιν ἡ τρυγὼν καὶ ἡ περιστερὰ περὶ τὴν φωλεάν των, ἡ ἀηδὼν ψάλλει ὑπὸ τὸ φύλλωμα τοὺς ἀγνοὺς πόθους της, ἀμέριμνοι καὶ εὐτυχεῖς, διότι ἐπλάσθησαν ἵνα ἀγαπῶσιν, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ; . . . ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη διὰ τὰς βασάνους. . . .

Οὔτε λοιπὸν οἱ γονεῖς του, οὔτε αὐτὸς ὁ ποιητής μας, εἶχον ὄφελός τι πραγματικὸν ἀπὸ τὰς μελῳδικὰς τῆς Μούσης του στοναχάς. Δὲν ἔφερον ἄρτον εἰς αὐτόν.

Ἡ νέα ἀνήκουσα εἰς πλουσίαν οἰκογένειαν, ἠδύνατο αὐτὴ ἀνέτως νὰ ῥεμβάζῃ, νὰ μελαγχολῇ, ν' ἀγαπᾷ ἐν τῇ ἀγνότητι αὐτῆς, τὰ ἄνθη, τὰς κοιλάδας, τὰς ῥευματιάς, νὰ κρατῇ ἡμερολόγιον τῶν ἐντυπώσεών της, ὁπωσοῦν ὀρθογεγραμμένον. Ἡ ἔνδεια δὲν ἤρχετο, ὡς ἐφιάλτης νυκτερινὸς, νὰ πιέζῃ τὸ στῆθός της, νὰ παραλύῃ τὰς κινήσεις της. Οὕτως, ὁ μὲν Λέανδρος ἠγάπα, καθὸ ποιητὴς, ἡ δὲ Ἰουλία, διότι ἠδύνατο ν' ἀγαπήσῃ . . .

Πλὴν ὡς τὸ ὕδωρ ἐν τῇ πηγῇ του, οὕτω καὶ ὁ ἔρως εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ σκίρτημα εἶναι ἄδολος, ἀνόθευτος. Μόλις παρῆλθον αἱ πρῶται ἡμέραι, καὶ ἡ Ἰουλία, καί τοι ἀγαπῶσα τὸν Λέανδρον, ἀλλ' ἐξήταζεν αὐτὸν μετὰ μείζονός τινος περιεργείας, καὶ ῥίπτουσα βλέμμα ἐπὶ τῆς καθαρᾶς μὲν ἀλλὰ πενιχρᾶς ἐνδυμασίας του, ἠσθάνετο αἴφνης ῥεῦμά τι παγετῶδες κατακλύζον, ἀκούσης αὐτῆς, τὴν καρδίαν της. Ὁ ἔρως ὅσον ἰσχυρὸς

καὶ ἂν ἦναι (καὶ ἔρως μάλιστα νεανικὸς) δὲν προτείνει ἄτρωτον ἀσπίδα κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν προσβολῶν. Ἡ νευρὰ τοῦ τόξου του χαλαροῦται, ὅταν ἀντιτοξεύῃ αὐτὸν ἡ ταπεινότης. Διότι ἠπατήθησαν καθ' ἡμᾶς οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ψυχολόγοι, ὑπολαβόντες τὴν γυναικεῖαν φύσιν ἀσθενεστέραν τῆς τοῦ ἀνδρός. Ἠπατήθησαν δεινὴν ἀπάτην, εἰς ὁποίας ὑποπίπτουσι συνεχέστατα οἱ σοφοὶ λεγόμενοι τῶν ἀνθρώπων, διαστρέφοντες οὕτω πᾶσαν σχεδὸν περὶ τοῦ ὀρθοῦ ἔννοιαν. Ἡ νέα, ἐμμανῶς, περιπαθέστατα ἀγαπῶσα, δὲν ἀποβάλλει, ὡς ὁ νέος, πᾶσαν ἰσχὺν ψυχῆς καὶ κρίσιν νοὸς, πᾶσαν θετικότητα. Δι' αὐτὴν ἡ ἀγάπη εἶναι ἀνάγκη, εἶναι τερπωλὴ τῆς καρδίας, δὲν εἶναι παραφροσύνη. Ὁ ἔρως της, αἱ θυσίαι της σπανίως ὑπερβαίνουσι βαθμόν τινα. Ἀγαπᾷ αἴφνης τὸν ποιητὴν, ἀλλ' ἂν οὗτος ἔχῃ μόνον τὴν ποίησίν του, ὄχι δὲ καί τινα ἐξωτερικὰ προσόντα, τὸ αἴσθημα τῆς φρονήσεως δὲν θέλει βραδύνει νὰ τῆς εἰπῇ· « παῦσε πλέον ἀγαπῶσα τὸν ποιητήν σου. »

Ἔπειτα, μὴ εἰς τὴν διάρκειαν εἶναι ἡ μαγεία ὅλη τοῦ ἔρωτος; εἶναι οὗτος τὸ πλέον εὔοσμον ἄνθος τῆς ψυχῆς, καὶ θάλλον ἐν τῇ γυναικείᾳ μάλιστα καρδίᾳ, θάλλει, ὅσον θάλλει καὶ τ' ἄνθος. Ὁ ἔρως ἐὰρ μόνον πρέπει νὰ ἔχῃ, καὶ τὸ ἐὰρ εἶναι τοσοῦτον βραχύ!

Γ'.

Ὦ! τὸν δυστυχῆ Λέανδρον! Ἰδοὺ, ἴσως καὶ αὐτὸς μέλλει νὰ γίνῃ θῦμα τοῦ θετικοῦ τούτου καὶ παλιμβούλου αἰσθήματος καρδίας νεάνιδος. Ἡμέραν τινα καθ' ἣν ἡ γόησσα ἐφαίνετο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του θελκτικὴ, ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε, καὶ σιωπηλὸς εἰς τὸ πλευρὸν αὐτῆς τῇ ἐλάλει διὰ τῆς γλώσσης τῆς ψυχῆς του, ἐγνώρισεν ὁ δυστυχὴς, ὅτι δὲν ἀγαπᾶται, ὅτι δὲν ἠγαπᾶτο ποτέ.

Ἡ Ἰουλία ἐμελῴδει ἐπὶ τοῦ κυμβάλου καὶ ἀνήσυχοι ἔτρεχον οἱ δάκτυλοι αὐτῆς ἐπὶ τῶν πλήκτρων, καὶ ἀνήσυχα τὰ βλέμματα αὐτῆς περιεστρέφοντο ἐν τῇ αἰθούσῃ. Ἔπιπτον μὲν ἐνίοτε ἐπὶ τοῦ Γεωργίου, καὶ προσεμειδία αὐτῷ ἀόριστον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐσωτερική τις ἀνησυχία καὶ μέριμνα ἐπροδίδετο εἰς τὰς κινήσεις της καὶ τὸ ὕφος

Αἴφνης ἡ θύρα τῆς παστάδος ἀνοίγει καὶ εἰσέρχεται νεανίας τις χρυσοστόλιστος καὶ μυροβόλος. Εἶναι ὁ Κλεάνθης, υἱὸς διασήμου Ἕλληνος, ἀλλ' ἄσημος αὐτὸς καὶ ἀπαίδευτος, μόνην δὲ καύχησίν του ἔχων τὰς πατραγαθίας καὶ τὰ χρυσοκέντητα ἐνδύματά του, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν περὶ τὸ ἐργολαβεῖν φήμην του.

Εἰσερχόμενος, προσκλίνει κομψότατα καὶ προσαγορεύει γαλλιστὶ τὴν Ἰουλίαν. Ἡ δὲ τῷ προσηκόνεται καὶ τείνει τὴν λευκὴν καὶ λεπτοφυᾶ χεῖρά της.

Πρὸς τὸν Λέανδρον μόλις ἀποτείνει ἀσπασμὸν ὑψηλόφρονα, καὶ μειδίαμα συγχρόνως εἰρωνικὸν ἐπανθεῖ εἰς τὸ εὐειδὲς πρόσωπόν του.

Ἡ μήτηρ τῆς Ἰουλίας καὶ ἡ νεωτέρα ἀδελφὴ ὑποδέχονται ἐπίσης φιλοφρενέστατα τὸν νεανίαν.

— Ἐλέγομεν, Κύριε Κλεάνθη, εἶπεν ἡ μήτηρ, ὅτι δὲν ἠθέλατε μᾶς ἐνθυμηθῆ ἀπόψε.

— Πῶς; κυρία μου, ἀποκρίνεται ὁ Κλεάνθης, εἶναι δυνατὸν τοῦτο;

— Ὦ! ὁ κύριος Κλεάνθης, μητέρα, δὲν εἶναι διὰ τόσον ἐπιλήσμων, φαίνεται δὲ τοιοῦτος εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ τὸν βλέπωσιν, ἐπιφέρει ἡ Ἰουλία ἠδὺ προσμειδιάσασα καὶ μὴ ἀνησυχοῦσα πλέον.

— Ὦ! κυρία μου! εἶπεν ὁ Κλεάνθης, καὶ διὰ ταπεινοτάτης κλίσεως εὐχαρίστησε τὴν Ἰουλίαν διὰ τὸν φιλόφρονα τοῦτον λόγον της· τότε συνηντήθησαν καὶ τὰ βλέμματα τῶν δύω νέων, καὶ ὁ Λέανδρος ἠδυνήθη ν' ἀναγνώσῃ εἰς αὐτὰ ἀπαγγελλομένην τῆς καταδίκης του τὴν ἀπόφασιν.

Ὅταν ἡ Ἰουλία ἔστρεψε καὶ πρὸς αὐτὸν τὰ μέλανα καὶ μαγευτικὰ ὄμματά της, εἶδε τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου του καὶ τὴν σπασμωδικὴν συστολὴν τῶν χαρακτήρων του· ἐνόησε τὸ συμβαῖνον καὶ, διὰ τῆς γυναικείας ἐκείνης λεπτότητος καὶ φιλαρεσκείας, ἠθέλησε πως νὰ παρηγορήσῃ τὸν πτωχὸν νεανίαν, καλέσασα κατὰ πρῶτον ἤδη, σύμμαχον τὴν ἀπάτην, τὴν ἀπάτην, ἥτις ἐκ τῶν σπαργάνων αὐτῶν εἶναι ἡ πιστὴ σύντροφος τῆς γυναικὸς, καὶ ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ γυνὴ δὲν ἤθελεν ἔχει θέλγητρον . . . .

Τοῦ Λεάνδρου ἡ καρδία ἑάλω πρὸς στιγμὴν ὑπὸ τῆς μαγείας τῆς λαλιᾶς, τοῦ μειδιάματος καὶ τοῦ βλέμματος τῆς Ἰουλίας· ἐπίστευεν ὅτι ἔρωτος καὶ ζηλοτυπίας ὑπαγορεύσεις ἦσαν αἱ ὑποψίαι του, καὶ ἰδέαι παρήγοροι ἔλυσαν τὴν πίεσιν τῆς καρδίας του. . . . Ἀλλ' ὅμως ἔμεινε σύννους, καὶ ὅτε ἠγέρθη νὰ φύγῃ, ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἡ καρδία τῆς Ἰουλίας εἶχε μεταβληθῆ. Ἠγνόει, ὁ ἄπειρος νεανίας, ὅτι ἡ καρδία αὕτη εἶναι ἄστατος ὡς τὸ κῦμα.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν πενιχρὰν οἰκίαν του εὗρε καὶ αὐτοῦ τὴν κατήφειαν καὶ τὴν θλῖψιν. Ὁ δυστυχὴς πατήρ του ἐλπίζων πάντοτε νὰ διορισθῇ εἰς νέαν τινὰ θέσιν, ἐπληροφορήθη αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅτι παρηγκωνίσθη πάλιν, καὶ ἐν τούτοις εἶχε πωλήσει καὶ τὸ τελευταῖον ὁπωσοῦν πολύτιμον πρᾶγμά του, εἶχε δαπανήσει τὸν τελευταῖον ὀβολόν του, καὶ ἡ οἰκογένειά του ἔμελλε νὰ ἐγερθῇ τὴν ἐπιοῦσαν καὶ νὰ μείνῃ βεβαίως ἄνευ ἄρτου.

Ἐφαντάσθητέ ποτε τὴν στάσιν ταύτην μιᾶς οἰκογενείας; Ὑπάρχει σκληρότερόν τι τοῦ νὰ κραυγάζῃ τὸ τέκνον σας «πάτερ μου, μῆτέρ μου, πεινῶ, κρυόνω; » σεῖς δὲ νὰ μὴν ἔχετε ἄρτον νὰ καταπαύσετε τὸν πεῖνάν του, νὰ μὴν ἔχετε ἔνδυμα νὰ καλύψετε τὴν γυμνότητά του; Καὶ ἄλλοι τρυφῶσιν εἰς πολυτελεῖς τραπέζας, καὶ ἄλλοι ἐνδύονται χρυσοῦφαντον ἐνδυμασίαν!

Καὶ ὁ ἁπλοῦς καὶ ἀγαθὸς πατὴρ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐλέγξῃ τὸν πρωτότοκον υἱόν του, εἰς ἔρωτας καὶ εἰς ποίησιν ἀναλίσκοντα τὸν χρόνον του.

Τὸ ἑσπερινὸν πάθημα τῆς καρδίας του δὲν συνεχώρησεν εἰς τὸν Λέανδρον νὰ ἐννοήσῃ ὅλην τὴν φρίκην τῆς οἰκιακῆς συμφορᾶς. Ἐκλείσθη εἰς τὸ

δωμάτιόν του καὶ μήτε ἡσυχίαν, μήτε ὕπνον ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ. Ἠθέλησε νὰ στιχουργήσῃ, καὶ ἡ λύρα του ἔμενεν ἄφωνος, ἐρραγίσθη καὶ αὐτὴ ὡς ἡ καρδία του. Ἀνέστρεψεν ἐν τούτοις μυρία σχέδια εἰς τὸν νοῦν του, καὶ ἀνυπομόνως περιέμενε τὴν ἀνατολὴν τῆς ἡμέρας.

Δ'.

Ἦτο θελκτικὴ πρωΐα σεπτεμβρίου. Μετὰ βραχύωρον καὶ τεταραγμένον ὑπ' ὀνείρων καὶ σπασμῶν ὕπνον, ὁ Λέανδρος ἐγείρεται. Ἡ μία ἐκείνη νὺξ τῆς ψυχικῆς συγκινήσεως εἶχεν ἀλλοιώσει τοσοῦτον αὐτὸν, ὥστε δὲν ἦτο πλέον ὁ εἰκοσαετὴς ἐκεῖνος νεανίας, ὁ πλήρης νεότητος καὶ ζωῆς, ὁ Ἑλληνόπαις ἐκεῖνος ὁ μηδέποτε ἀπελπιζόμενος, ἀλλ' ἐφαίνετο μᾶλλον ὡς εἰκόνόν τι καὶ φθεισιῶν μειράκιον, ὃ ἡ ασωτεία ἐδάμασε καὶ ἐγήρασεν.

Ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν νέων μας, ὁ Λέανδρος δὲν εἶχεν ἀνατραφῆ εἰς ἰδέας θρησκείας καὶ εὐσεβείας. Κατὰ τοῦτο, τὸ κυριώτερον πάντων, χωλαίνει δυστυχῶς ἡ σήμερον διδομένη εἰς τοὺς νέους ἀγωγή ... Ἀλλ' ὁ Λέανδρος, καθὸ ποιητὴς, ἐν ὥραις ποιητικῆς ἐμπνεύσεως, ἢ ἄλγους τινὸς ψυχικοῦ, κατεύθυνεν ἐκ βαθέων θερμότατον στεναγμὸν πρὸς τὸν Ὕψιστον. Τότε, τότε μόνον τῷ ὄντι ἐνόει πόσον γλυκεῖα, πόσον θεσπεσίως παρήγορος ἦτο ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάτασις αὕτη τῆς ψυχῆς.

Οὕτω καὶ τὴν πρωΐαν ἐκείνην ὁ ποιητὴς ἐμνήσθη τοῦ Θεοῦ, ἔκλινε γόνυ ἐνώπιόν του, καὶ ἐδεήθη νοερῶς καὶ τὸ βλέμμα εἰς οὐρανὸν αἴρων. Ἡ παρήγορος αὕτη δέησις ἐκραταίωσε τὴν γενναιοψυχίαν του. Χωρὶς νὰ ἴδῃ κανένα, ἐξῆλθε τῆς οἰκίας, καὶ μετά τινας ὥρας ἀνέστρεψεν, ἀγγέλλων εἰς τοὺς γονεῖς του, ὅτι ἐπέτυχεν ὑπηρεσίας τινὸς παρά τινι δικηγόρῳ, καὶ ὅτι φέρει αὐτοῖς τὴν ὁποίαν ἔλαβε προκαταβολὴν τοῦ μισθοῦ του.

Ὅσον ποιητὴν καὶ ἂν φαντασθῶμεν τὸν Λέανδρον, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ φέρῃ αὐτὸν εἰς συναίσθησιν τῶν καθηκόντων του ἡ οἰκιακὴ αὕτη συμφορά. Ἦτο ἀγαθὸς υἱὸς, καὶ συνεῖδε τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ θυσίας τῶν γονέων του· ἦτο καιρὸς νὰ θυσιασθῇ τώρα καὶ αὐτὸς ὑπὲρ ἐκείνων. Κατεσίγασε λοιπὸν τὰς ὁρμὰς τῆς καρδίας του, ἐγκατέλειψε τὸν φανταστικὸν ἔρωτά του, ἀποφασίσας νὰ μὴ πατήσῃ πλέον εἰς τῆς Ἰουλίας, συνέτριψε τὴν ἀτυχῆ λύραν του, καὶ προείλετο νὰ γίνῃ ἁπλοῦς γραφεὺς δικηγόρου, ὅπως μὴ ἀφήσῃ κἂν τοὺς γονεῖς του, τοὺς ἀδελφούς του ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης.

Ἐφρόνει, ὁ ἀγαθὸς νεανίας! ὅτι ἤθελε κατορθώσει πάντα ταῦτα ἀτιμωρητί. Ἀλλ' ἐλάνθανεν ἑαυτὸν ἐπιχειρῶν ἔργα τῶν ἠθικῶν δυνάμεών του ἀνωτέρω, διότι πολλάκις εἰς ἀποφάσεις τινὰς μόνη ἡ θέλησις δὲν ἀρκεῖ. Οἱ δύο δαίμονες, οἱ κατέχοντες αὐτὸν, ὁ δαίμων τοῦ ἔρωτος καὶ ὁ τῆς ποιήσεως, ἀποκοιμηθέντες πρὸς ὥραν, δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐξυπνήσωσιν ὁρμητικώτεροι τοῦ πρώτου. Τότε, εἰργάζετο μὲν ὁ Λέανδρος τὴν πεζὴν καὶ ταπεινὴν αὐτοῦ ἐργασίαν, ἀλλ' ἑκάστη τῆς ἐργασίας ταύτης ἡμέρα ἐξήντλει τὴν ζωήν του. Ὁ κάματος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἐκ τοῦ τοιούτου ἀγῶνος, μετεδόθη εἰς τὸ σῶμά του, καὶ ἐξησθένησεν αὐτό.

Μελαγχολικὸς καὶ δύσθυμος διῆγε τὰς ἡμέρας του. Τὰς νύκτας δὲ ἐκλείετο εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ διετέλει ἄγρυπνος καὶ θρηνῶν. Ἐπεκαλεῖτο τὴν μοῦσαν τῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ὡς ὁ ἔρως ἐφάνη προδότις. Ὑπάρχουσι καρδίαι τινὲς ἁβραὶ, αἵτινες εἰς τὴν ἐλαχίστην συμφορὰν, εἰς τὸν ἐλάχιστον πόνον συντρίβονται, κατασπαράσσονται, καί ὡς ἡ τεθρυσμένη λύρα, ἂν ἐκπέμπωσι φθόγγους, οἱ φθόγγοι οὗτοι εἶναι κλαυθμηροὶ, ἐκμελεῖς, ἀσυνάρτητοι.

Εἰς μάτην ὁ Λέανδρος ἐπειρᾶτο ἤδη νὰ στιχουργήσῃ· δὲν ἦτο σχεδὸν πλέον ποιητὴς, — βεβαιότης πικρὰ, θανατηφόρος δι' αὐτὸν, — καὶ τότε, ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς, ἐξέχεε τοὺς πόνους τῆς καρδίας του ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰς πεζὸν λόγον, μόνον μνημεῖον αὐτοῦ ὅπερ μᾶς ἔμεινεν.

(ἀκολουθεῖ).

Η ΓΡΑΤΣΙΕΛΛΑ.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΥΠΟ Α. ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΥ.

Βιβλίον Β'.

Α'.

Ἡ Γρατσιέλλα τότε ἐπέστρεφε εἰς τὴν οἰκίαν διὰ νὰ νήθῃ πλησίον τῆς μάμμης της, ἢ διὰ νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ γεῦμα τῆς μεσημβρίας. Ὁ γέρων δὲ ἁλιεὺς καὶ ὁ Βέππος, διῆγον τὰς ἡμέρας ὁλοκλήρους παρὰ τὴν θάλασσαν, συσκευάζοντες τὴν νέαν λέμβον, ἐκτελοῦντες εἰς αὐτὴν τὰς τελειοποιήσεις τὰς ὁποίας ὁ ἔρως των πρὸς αὐτὴν τοὺς ἐνέπνεε, καὶ δοκιμάζοντες τὰ δίκτυά των. Μᾶς ἔφερον πάντοτε τὴν μεσημβρίαν καρκίνους καί τινας θαλασσίας χελώνας. Ἡ μήτηρ παρεσκεύαζε τὰ τοῦ γεύματος, εἰς ἔλαιον τηγανίζουσα τὰ πλεῖστα τῶν φαγητῶν. Εὐώδεις σταφυλαὶ μὲ τοὺς μακροὺς χρυσοειδεῖς βότρυας, συνελεγμέναι τὴν πρωΐαν παρὰ τῆς Γρατσιέλλας, διατηρούμεναι δὲ ἐπὶ τοῦ στελέχους καὶ ὑπὸ τὰ φύλλα των, καὶ παρατεθειμέναι εἰς πλατέα κάνιστρα, ἐκ λύγου πεπλεγμένα, ἀπετέλουν τὸ ἐπιφόρημα. Μετὰ τὸ γεῦμα μετεβαίνομεν νὰ ζητήσωμεν, ὁ φίλος μου καὶ ἐγὼ, σκιερὸν καὶ δροσερὸν καταφύγιον εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀκτῆς, κατέναντι τῆς θαλάσσης, καὶ τῆς παραλίας τῆς Βάϊας, καὶ διήγομεν ἐκεῖ τὰς ὥρας, θεώμενοι, ῥεμβάζοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, μέχρι τῆς τετάρτης ἢ πέμπτης ὥρας μετὰ μεσημβρίαν.

Β'.

Δὲν διεσώσαμεν ἀπὸ τὰ κύματα εἰμὴ τρία βιβλία ἀπελῆ, διότι ταῦτα δὲν εὑρίσκοντο εἰς τὴν

ναυτικὴν ἀσκοπήραν, ὅταν τὴν ἐρρίψαμεν εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ταῦτα μικρὸν ἰταλικὸν βιβλίον τοῦ *Οὔγου Φοσκώλου*, ἐπιγραφόμενον *Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰακώβου Ὄρτη*, εἶδός τι Βερτέρου, πολιτικὸν ἅμα καὶ ῥωμαντικὸν, ὅπου ὁ ἔρως τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος συνθάλλει ἐν τῇ καρδίᾳ ἑνὸς νέου Ἰταλοῦ, μετὰ τοῦ ἔρωτός του πρὸς μίαν ὡραίαν Ἐνετήν. Ὁ διπλοῦς ἐνθουσιασμὸς, ὑποθαλπόμενος ἀπὸ τὴν διπλῆν φλόγα τοῦ ἐραστοῦ καὶ τοῦ πολίτου, ἀνάπτει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ὄρτη πῦρ τοῦ ὁποίου ἡ προσέγγισις πολὺ σφοδρὰ δι' εὐαίσθητον καὶ νευρικὸν ἄνθρωπον, προσκαλεῖ τέλος τὴν αὐτοχειρίαν.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀντιγραφὴ φιλολογικὴ τοῦ *Βερτέρου* τοῦ Γαίτου, ἀλλὰ χρωματισμένη καὶ διαλάμπουσα, ἦτο τότε εἰς τὰς χεῖρας ὅλων τῶν νέων οἵτινες ἔτρεφον ὡς ἡμεῖς εἰς τὴν καρδίαν των τὸ διπλοῦν ὄνειρον ἐκείνων, οἵτινες εἶναι ἄξιοι νὰ σκέπτωνταί τι μεγαλήτερον παρὰ τὴν φύσιν, τὸν ἔρωτα δηλ. καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

Γ'.

Ἡ ἀστυνομία τοῦ Ναπολέοντος καὶ τοῦ Μυράτου, προέγραφον εἰς μάτην τὸν συγγραφέα καὶ τὸ βιβλίον, καὶ ὁ εἷς καὶ τὸ ἄλλο εἶχον ὡς ἄσυλον τὴν καρδίαν ὅλων τῶν συμπατριωτῶν του Ἰταλῶν καὶ ὅλων τῶν φιλελευθέρων τῆς Εὐρώπης. Τὸ βιβλίον εἶχεν ὡς ἁγιαστήριον τὸ στῆθος τῶν νέων ὡς ἡμεῖς, οἵτινες τὸ ἐκρύπταμεν ἐκεῖ, ἵνα ἀναπνεύσωμεν τὰς ἀρχάς του. Τὰ δύο ἄλλα βιβλία, ἅπερ ἐσώσαμεν, τὸ ἕν ἦτον ὁ *Παῦλος* καὶ ἡ *Βιργινία* τοῦ Βερνανδίνου Σαιμπιέρου, τὸ ἐγχειρίδιον τοῦτο τοῦ ἁπλοϊκοῦ ἔρωτος, βιβλίον ὁμοιάζον σελίδα τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ κόσμου, ἀποσπασθεῖσαν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, καὶ διατηρηθεῖσαν ἁγνὴν καὶ καταβρεγμένην μὲ δάκρυα, τὰ ὁποῖα εἶναι μεταδοτικὰ εἰς τὰ ὄμματα τῆς δεκαεξαετοῦς ἡλικίας Τὸ ἄλλο ἦτο εἷς τόμος τοῦ Τακίτου, σελίδες ἔμπλεοι ἀκολασίας, αἰσχύνης καὶ αἵματος, ἀλλ' ὅπου ἡ στωϊκὴ ἀρετὴ λαμβάνει τὴν γλυφίδα καὶ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ἀπάθειαν τῆς ἱστορίας, διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἐννοοῦντας τὸ μῖσος τῆς τυραννίας, τὴν ἰσχὺν τῆς ὑψηλῆς ἀφοσιώσεως καὶ τὴν δίψαν τῶν γενναίων θανάτων.

Τὰ τρία ταῦτα βιβλία εὑρίσκοντο ἐκ τύχης ἀνταποκρινόμενα εἰς τὰ τρία αἰσθήματα ἐξ ὧν ἔπαλλον ἔκποτε ὡς ἐκ προαισθήματος αἱ νέαι καρδίαι μας, ὁ ἔρως, ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γαλλίας, καὶ τέλος τὸ πάθος τὸ διὰ τὴν πολιτικὴν ἐνέργειαν καὶ διὰ τὴν ὤθησιν τῶν μεγάλων πραγμάτων, ὧν ὁ Τάκιτος μᾶς παρέχει τὴν εἰκόνα, καὶ δι' ὧν ἐνέβαφε τὰς ψυχάς μας ἐνωρὶς εἰς τὸ αἷμα τῆς γραφίδος του καὶ εἰς τὸ πῦρ τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς. Ἀνεγινώσκαμεν μεγαλοφώνως καὶ ἀλληλοδιαδόχως, ὁτὲ μὲν θαυμάζοντες, ὁτὲ δὲ κλαίοντες καὶ ἄλλοτε ῥεμβάζοντες. Διεκόπτομεν τὰς ἀναγνώσεις ταύτας διὰ μακρᾶς σιωπῆς, καὶ ἐπιφωνήσεων αἵτινες ἦσαν δι' ἡμᾶς ἡ ἀπρομελέτητος σχολίασις τῶν ἐντυπώσεών μας, καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἄνεμος ἀφήρπαζε μὲ τὰς ὀνειροπολήσεις ἡμῶν.

Δ'.

Ἐτιθέμεθα οἱ ἴδιοι κατ' ἰδέαν εἴς τινας τῶν ῥωμαντικῶν τούτων ἢ ἱστορικῶν θέσεων, τὰς ὁποίας ὁ ποιητὴς ἢ ὁ ἱστορικὸς μᾶς παρίστων· ἐπλάττομεν ἑαυτοῖς τὸ ἴνδαλμα ἐραστοῦ ἢ πολίτου, ζωῆς ἰδιωτικῆς ἢ δημοσίας, εὐδαιμονίας ἢ ἀρετῆς, καὶ ἠρεσκόμεθα νὰ συνδυάζωμεν τὰς μεγάλας ταύτας περιστάσεις, τὰς παραδόξους ταύτας τύχας τῶν ἐπαναστατικῶν ἐποχῶν, ὅπου οἱ ἐπιφανέστεροι ἄνδρες ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὸ πλῆθος διὰ τῆς εὐφυΐας καὶ προσεκλήθησαν νὰ πολεμήσωσι τὴν τυραννίαν καὶ νὰ σώσωσι τὰ ἔθνη· ἔπειτα, θύματα τῆς ἀστασίας καὶ τῆς ἀχαριστίας τῶν λαῶν, κατεδικάσθησαν ν' ἀποθάνωσιν ἐπὶ τῆς λαιμητόμου, κατ' ἔμπροσθεν τοῦ αἰῶνος, ὅστις παραγνωρίζει αὐτοὺς, καὶ τῶν μεταγενεστέρων οἵτινες τοὺς ἐκδικοῦνται.

Δὲν ὑπῆρχε πρόσωπον, ὅσον ἡρωϊκὸν καὶ ἂν ἦτον, τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελε εὕρει τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐξισουμένας πρὸς τὰς διαφόρους θέσεις.

Παρεσκευαζόμεθα εἰς πάντα, καὶ ἂν ἡ τύχη ποτὲ δὲν ἐπραγματοποίει τὰς μεγάλας ἐκείνας δοκιμασίας, εἰς ἃς νοερῶς ἐῤῥιπτόμεθα, προεξεδικούμεθα καταφρονοῦντες αὐτήν. Ὅταν ὁ ἥλιος ἔδυεν, ἐπονοῦμεν μακρὰς ἐκδρομὰς διὰ τῆς νήσου, διατρέχοντες αὐτὴν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ἐπεστρέφαμεν, ὅτε ἡ νὺξ ἤρχιζεν, ἔχοντες τοὺς κόλπους καὶ τὰς χεῖρας πλήρεις ἀπὸ τὰς μετρίας προμηθείας μας. Ἡ οἰκογένεια συνηθροίζετο τὸ ἑσπέρας ἐπὶ τῆς στέγης τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν εἰς τὴν Νεάπολιν **astrico** (ἡλιακὸν) διὰ νὰ περιμείνωμεν τὰς ὥρας τοῦ ὕπνου. Τίποτε σκηνογραφικώτερον εἰς τὰς ὡραίας νύκτας τοῦ κλίματος τούτου, παρὰ τὴν σκηνὴν τοῦ *ἡλιακοῦ*, εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης.

Ε'.

Εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἡ χαμηλὴ καὶ τετράγωνος οἰκία ὁμοιάζει στηλοβάτην ἀρχαῖον, ὅστις παριστᾷ ζῶντα συμπλέγματα καὶ ἀγάλματα ἔμψυχα. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς οἰκίας ἀναβαίνουσιν ἐκεῖ· ἡ λάμψις τῆς σελήνης, αἱ ἀκτῖνες τῆς λυχνίας ἐκτείνουσι καὶ σχεδιογραφοῦσι τὰς κατατομὰς ταύτας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ στερεώματος. Βλέπει τις ἐκεῖ τὴν γραῖαν μητέρα νήθουσαν, τὸν πατέρα καπνίζοντα εἰς τὴν πηλίνην καπνοσύριγγά του, τὰ παιδία στηριζόμενα ἐπὶ τοῦ χείλους καὶ ᾄδοντα μετὰ φωνῆς βραδείας καὶ ἀδυνάτου τὰ ναυτικὰ ἢ χωρικὰ ἐκεῖνα ἄσματα, τῶν ὁποίων ὁ παρατεταμένος ἢ πάλλων ἦχος ἔχει τι κλαυθμηρὸν ὅμοιον πρὸς τὸν ἦχον ξύλου προσκρουομένου κατὰ τῶν κυμάτων. Αἱ νέαι κόραι, τέλος, μὲ τοὺς βραχεῖς χιτῶνάς των, τοὺς γυμνοὺς πόδας των, τοὺς ὑποδέτας τοὺς πρασίνους, ἐστολισμένους μὲ σειράδια χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, μὲ τὴν μακρὰν καὶ μαύρην κόμην των κυματουμένην ἐπὶ τῶν ὤμων των ἢ περιτετειλιγμένην μὲ μανδύλιον δεδεμένον περὶ τὸν αὐχένα, διὰ νὰ προφυλάττωσι τὴν κόμην των ἀπὸ τὸν κονιορτόν.

Χορεύουσιν ἐκεῖ πολλάκις μόναι, ἢ μὲ τὰς ἀδελφάς των· ἡ μία κρατεῖ κιθάραν, ἡ ἄλλη ὑψόνει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της τύμπανον τῆς Βισκαΐας, περικυκλωμένον ὑπὸ χαλκίνων κωδωνίσκων. Τὰ δύο ταῦτα ὄργανα, τὸ μὲν μελαγχολικὸν καὶ ἐλαφρὸν, τὸ δὲ μονότονον καὶ σιγαλὸν, συμφωνοῦσι θαυμασίως ἵνα ἐκφέρωσι σχεδὸν ἄνευ τέχνης τοὺς δύο διαδοχικοὺς φθόγγους τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου, τὴν λύπην καὶ τὴν χαράν. Τοὺς ἀκούει τις κατὰ τὰς νύκτας τοῦ θέρους εἰς ὅλα τὰ δώματα τῶν νήσων, ἢ τῶν ἐξοχῶν τῆς Νεαπόλεως, καὶ εἰς τὰς λέμβους ἀκόμη. Ἡ ἐναέριος αὕτη μουσικὴ ἁρμονία, ἥτις παρακολουθεῖ τὴν ἀκοὴν ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν, ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τῶν ὀρέων, ὁμοιάζει τὸν βόμβον ἑνὸς περιπλέον ἐντόμου, ὅπερ ἡ θερμότης γεννᾷ, καὶ διδάσκει τὸν βόμβον τοῦτον ὑπὸ τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον οὐρανόν. Τὸ ἔντομον τοῦτο εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ψάλλει ἐπὶ ἡμέρας τινὰς, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὴν νεότητα καὶ τοὺς ἔρωτάς του, καὶ ἔπειτα σιωπᾷ διὰ παντός. — Ποτὲ δὲν ἤκουσα τὰ ᾄσματα ταῦτα τὰ εἰς τὸν ἀέρα διεσπαρμένα ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν δωμάτων, χωρὶς νὰ σταματήσω καὶ χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ τὴν καρδίαν πεπιεσμένην, ἑτοίμην νὰ διαῤῥαγῇ ὑπὸ ἐνδομύχου χαρᾶς ἢ μελαγχολίας ἰσχυροτέρας ἐμοῦ.

ΣΤ'.

Τοιαῦται ἐπίσης ἦσαν αἱ στάσεις, αἱ μουσικαὶ, αἱ ᾠδαὶ ἐπὶ τοῦ δώματος τῆς στέγης τοῦ Ἀνδρέα. Ἡ Γρατζιέλλα ἔπαιζε κιθάραν, καὶ ὁ Βεππῖνος κροτῶν τοὺς δακτύλους του τοὺς παιδικοὺς ἐπὶ τοῦ μικροῦ τυμπάνου, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε νὰ τὸν ἀποκοιμίζῃ εἰς τὴν κοίτην του, συνώδευε τὴν ἀδελφήν του. Μολονότι τὰ ὄργανα ἦσαν φαιδρὰ καὶ αἱ θέσεις χαρμόσυνοι, ἀλλὰ τὰ ἄσματα ἦσαν μελαγχολικά, οἱ τόνοι βραδεῖς καὶ διακεκομμένοι ἤγγιζον βαθέως τοὺς ἀποκεκοιμημένους παλμοὺς τῆς καρδίας. Ἡ μουσικὴ εἶναι τοιαύτη, ὅπου δὲν εἶναι μάταιον παίγνιον τῆς ἀκοῆς, ἀλλ' ἁρμονικὸς στεναγμὸς τῶν παθῶν, ὅστις ἐξέρχεται τῆς ψυχῆς διὰ τῆς φωνῆς. Ὅλοι οἱ ἦχοί της εἶναι στεναγμοί, ὅλοι οἱ τόνοι κυλίουσι δάκρυα μετὰ τοῦ μουσικοῦ ἤχου. Δὲν δύναταί τις ποτὲ νὰ κρούσῃ ὀλίγον τι σφοδρότερον τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ ἐξέλθωσιν αὐτῆς δάκρυα Τοσοῦτον ἡ φύσις κρύπτει τὴν λύπην ἐντὸς αὐτῆς, ὥστε μόλις τὴν διαταράξῃ τις, ἀναβαίνει ἀμέσως τὸ καταστάλαγμα εἰς τὰ χείλη μας, καὶ τὰ νέφη εἰς τὰ ὄμματά μας . . .

Ζ'.

Καὶ ὅταν ἡ νέα κόρη, προσκαλουμένη παρ' ἡμῶν ἠγείρετο σεμνοπρεπῶς νὰ χορεύσῃ τὴν *ταραντέλλαν* εἰς τὸν ἦχον τοῦ τυμπάνου κρουομένου παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ της, καὶ παραφερομένη ἀπὸ τὰς κυκλοειδεῖς κινήσεις τοῦ ἐθνικοῦ τούτου χοροῦ, ἐστρέφετο περὶ ἑαυτὴν, τοὺς βραχίονας χαριέντως ὑψοῦσα καὶ ταχύνουσα τὰ βήματά της μὲ τοὺς γυμνοὺς πόδας της, ναὶ, καὶ τότε ἀκόμη ὑπῆρχεν εἰς τὸ ὕφος, εἰς τὰ σχήματα, εἰς τὴν φρενίτιδα τῆς ἐν ἔργῳ ταύτης πραφροσύνης, σοβαρόν τι καὶ μελαγχολικὸν, ὡς νὰ μὴν ἦτον ἑκάστη χαρὰ εἰμὴ στιγμιαία παραφροσύνη, καὶ ὡς, ἵνα δράξῃ τις ἀκτῖνα εὐτυχίας, ἡ νεότης καὶ ἡ καλλονὴ αὐτὴ εἶχον ἀνάγκην νὰ παραζαλισθῶσι μέχρι σκοτοδίνης, καὶ νὰ μεθύωνται μέχρι μανίας.

Η'.

Συχνότερα, συνδιελεγόμεθα σοβαρῶς μὲ τοὺς ξενίζοντάς μας· μᾶς διηγοῦντο τὴν ζωήν των, τὰς παραδόσεις των, ἢ τὰς ἐνθυμήσεις τῆς οἰκογενείας. Ἑκάστη οἰκογένεια ἔχει μίαν ἱστορίαν, μίαν ποίησιν, δι' ὅν τινα ἠξεύρει νὰ τὴν ἀναδιφήσῃ. Καὶ αὐτὴ ἐπίσης εἶχε τὴν εὐγένειάν της, τὸν πλοῦτόν της, τὴν ὑπεροχήν της πάλαι ποτέ.

Ὁ πάππος τοῦ Ἀνδρέα ἦτο ἔμπορος Ἕλλην ἐκ τῆς νήσου Αἰγίνης. Καταδιωχθεὶς ἕνεκα τῆς θρησκείας του ἀπὸ τὸν Πασσᾶν τῶν Ἀθηνῶν, ἐπεβίβασεν ἐν νυκτί τινι τὴν γυναῖκά του, τὰς θυγατέρας του, τοὺς υἱούς του, τὴν περιουσίαν του εἰς ἓν τῶν πλοίων του, ἅτινα εἶχε διὰ τὸ ἐμπόριόν του, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν *Προκίδαν*, ὅπου εἶχε ἀνταποκριτὰς, καὶ ὅπου οἱ κάτοικοι ἦσαν Ἕλληνες ὡς αὐτός. Ἠγόρασε κτήματα ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἔμενε πλέον ἄλλο ἴχνος εἰμὴ ἡ μικρὰ ἔπαυλις, ὅπου ἤμεθα, καὶ τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας κεχαραγμένον εἴς τινας τάφους εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς πόλεως. Αἱ θυγατέρες ἀπέθανον καλογραῖαι εἰς τὸ μοναστήριον τῆς νήσου. Οἱ υἱοὶ ἀπώλεσαν ὅλην των τὴν περιουσίαν εἰς τὰς τρικυμίας, αἵτινες κατεπόντισαν τὰ πλοῖά των. Ἡ οἰκογένεια περιῆλθεν εἰς τὴν παρακμήν της. Ἐπὶ τέλους καὶ τὸ ὄνομά της μετήλλαξεν, ἀντὶ ὀνόματος ἀφανοῦς ἀλιέως. «Ὅταν μία οἰκία κρημνισθῇ, θὰ ἐκλείψῃ ἐπὶ τέλους καὶ ὁ τελευταῖος λίθος, μᾶς ἔλεγεν ὁ Ἀνδρέας· ἐξ ὅλων ὅσα ὁ πατήρ μου κατεῖχεν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν, δὲν μένουν παρὰ τὰ δύο κωπία μας, ἡ λέμβος, τὴν ὁποίαν μὲ ἀπεδόσετε, ἡ καλύβη αὕτη, ἥτις δὲν δύναται πλέον νὰ θρέψῃ τοὺς κυρίους της, καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. »

Θ'.

Ἡ μήτηρ καὶ ἡ νέα κόρη μᾶς ἠρώτων νὰ τοὺς εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς τίνες ἤμεθα, τίς ἡ πατρίς μας, τί ἔκαμναν αἱ οἰκογένειαί μας, ἂν εἴχομεν τὸν πατέρα μας, τὴν μητέρα μας, ἀδελφοὺς, ἀδελφὰς, οἰκίας, συκᾶς, ἀμπέλους; Διατὶ ἀφήσαμεν ὅλα ταῦτα τόσον νέοι, διὰ νὰ ἔλθωμεν νὰ κωπηλατῶμεν, ν' ἀναγινώσκωμεν, νὰ γράφωμεν, νὰ ῥεμβάζωμεν εἰς τὸν ἥλιον, καὶ νὰ κοιμώμεθα κατὰ γῆς εἰς τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως; Εἰς μάτ

τὴν ταῖς ἐλέγομεν, δὲν ἐδυνάμεθα ποτὲ νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὰς νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι ἤλθομεν εἰς τὸν τόπον των νὰ βλέπωμεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν θάλασσαν, νὰ ἐξατμίζωμεν τὴν ψυχήν μας εἰς τὸν ἥλιον, νὰ αἰσθανόμεθα ζέουσαν ἐντὸς ἡμῶν τὴν νεότητά μας, καὶ νὰ συλλέγωμεν ἐντυπώσεις, αἰσθήματα, ἰδέας, τὰς ὁποίας ἠθέλαμεν γράψει ἔπειτα διὰ στίχων, ὁποίους ἔβλεπον γεγραμμένους εἰς τὰ βιβλία μας, ἢ ὁποίους οἱ αὐτοσχέδιοι ποιηταὶ τῆς Νεαπόλεως ἀπήγγελλον, τὴν κυριακὴν τὸ ἑσπέρας, εἰς τοὺς ναύτας, ἐπὶ τῆς προκυμαίας ἢ εἰς τὴν *Μαργελλίναν*.

— Θέλετε νὰ μᾶς ἐμπαίζετε, μᾶς ἔλεγεν ἡ Γρατσιέλλα καγχάζουσα, ἐσεῖς ποιηταί! ἀλλὰ δὲν ἔχετε τὴν κόμην ἀνωρθωμένην καὶ τὸ βλέμμα ἀγριωπὸν ὡς ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουν μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς Παραλίας (marina)! ἐσεῖς ποιηταί· καὶ δὲν ἠξεύρετε οὔτε ἕνα τόνον μουσικῆς νὰ κρούσετε εἰς τὴν κιθάραν. Μὲ τί λοιπὸν θὰ συνοδεύσετε τὰ ᾄσματα, τὰ ὁποῖα κάμνετε;

Ἔπειτα ἐκίνει τὴν κεφαλὴν μὲ μορφασμὸν δυσαρεσκείας, καὶ ἀνυπομονησίαν δεικνύουσα, διότι δὲν ἠθέλαμεν νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν.

Γ'.

Ἐνίοτε πονηρὰ ὑποψία διεπέρα τὴν καρδίαν της, καὶ ἔρριπτεν ἀμφιβολίαν καὶ σκιὰν φόβου εἰς τὸ βλέμμα της· ἀλλὰ τοῦτο ὀλίγον διήρκει· τὴν ἠκούαμεν νὰ λέγῃ χαμηλῇ τῇ φωνῇ εἰς τὴν μάμμην της.

— Ὄχι, τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν, δὲν εἶναι οὗτοι πρόσφυγες, διωχθέντες ἀπὸ τὸν τόπον των διὰ κακὰς πράξεις. Τόσον νέοι, τόσον καλοκάγαθοι, τόσον ὡραῖοι, δὲν δύνανται αὐτοὶ νὰ γνωρίζουν τὸ κακόν. «Ἡδυνόμεθα τότε νὰ τῇ λέγωμεν τὴν διήγησιν κακουργημάτων τινῶν ἀποτροπαίων, τῶν ὁποίων ἐκηρυττόμεθα οἱ αὐτουργοί. Ἡ ἀντίθεσις τοῦ καθαροῦ καὶ λευκοῦ μετώπου μας, τῆς ἀδόλου καρδίας μας πρὸς τὰ φανταστικὰ ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα ὑπεθέταμεν ὅτι ἐπράξαμεν, διήγειρε καγχασμοὺς καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν της, καὶ διεσκέδαζον ταχέως πᾶσαν σκιὰν καὶ πᾶσαν πιθανότητα ὑποψίας.

ΙΑ.

Ἡ Γρατσιέλλα μᾶς ἠρώτα συνεχῶς τί ἀνεγινώσκαμεν ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὰ βιβλία μας. Ἐνόμιζεν ὅτι ἦσαν πρυσευχαί, διότι ποτὲ δὲν εἶδεν βιβλία, εἰμὴ μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν πιστῶν, οἵτινες ἠξεύρουν ν' ἀναγινώσκουν, καὶ ἀκολουθοῦν τοὺς ἱεροὺς λόγους τοῦ ἱερέως εἰς τὰ θρησκευτικὰ βιβλία των. Μᾶς ἐνόμιζε πολὺ εὐλαβεῖς, διότι ἡμέρας ὁλοκλήρους κατεγινόμεθα νὰ ὑποτραυλίζωμεν λέξεις μυστηριώδεις δι' αὐτήν. Ἐξεπλήττετο μόνον διατὶ δὲν ἐγινόμεθα ἱερεῖς, ἢ ἐρημῖται εἰς κἀνὲν ἐκκλησιαστικὸν σχολεῖον τῆς Νεαπόλεως, ἢ εἰς κἀνὲν μοναστήριον τῆς νήσου. Διὰ νὰ τὴν ἐξάζωμεν ἀπὸ τὴν ἀπάτην, ἀπεπειράθημεν νὰ ἀναγνώσωμεν δύο ἢ τρία τεμάχια τοῦ Φωσκόλου καὶ τοῦ Τακίτου μας, μεταφράζοντες ταῦτα εἰς γλῶσσαν χυδαίαν τοῦ τόπου της.

Ἐνομίζομεν ὅτι οἱ πατριωτικοὶ οὗτοι στεναγμοὶ τοῦ ἐξωρίστου Ἰταλοῦ καὶ αἱ μεγάλαι τραγῳδίαι τῆς αὐτοκρατορικῆς Ῥώμης, ἤθελον κάμει ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἁπλοῦν μας ἀκροατήριον· ἐπειδὴ ὁ λαὸς ἔχει ἔμφυτον τὸν πατριωτισμόν, τὸν ἡρωϊσμὸν εἰς τὰ αἰσθήματά του, καὶ τὸ δρᾶμα εἰς τὸ βλέμμα· ὅ,τι διατηρεῖ περισσότερον εἰς τὴν μνήμην του, εἶναι αἱ μεγάλαι πτώσεις καὶ οἱ ἔνδοξοι θάνατοι· ἀλλὰ ταχέως ἐπαρατηρήσαμεν ὅτι αἱ ῥητορικαὶ ἀπαγγελίαι καὶ αἱ τόσον ἰσχυραὶ σκηναὶ δι' ὑμᾶς, δὲν προήγαγον οὐδὲν ἀποτέλεσμα εἰς τὰς ἁπλᾶς ταύτας ψυχάς. Τὸ αἴσθημα τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, ἡ πολυτέλεια τοῦ πνεύματος τῶν σχολαζόντων ἀνδρῶν, δὲν καταβαίνει τόσον χαμηλὰ εἰς τὸν λαόν.

Οἱ πτωχοὶ οὗτοι ἁλιεῖς δὲν ἐνόουν διατὶ ὁ Ὄρτις ἀπελπίζετο καὶ ἐφονεύετο, ὅτε ἐδύνατο νὰ ἀπολαύσῃ ὅλας τὰς ἀληθεῖς τέρψεις τῆς ζωῆς, νὰ περιδιαβάζῃ ἄνευ ἔργου, νὰ βλέπῃ τὸν ἥλιον, ν' ἀγαπᾷ τὴν ἐρωμένην του, καὶ νὰ δέεται τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς χλοερὰς καὶ εὐθαλεῖς ὄχθας τῆς Βρέντης. Διατὶ, ἔλεγον, νὰ βασανίζεται οὕτω δι' ἰδέας, αἵτινες δὲν εἰσχωροῦσι μέχρι τῆς καρδίας; Τὶ τὸν μέλει ἂν Αὐστριακοὶ, ἢ Γάλλοι βασιλεύωσιν εἰς τὸ Μιλάνον; Εἶναι ἄφρων νὰ λυπῆται τόσον διὰ τὰ τοιαῦτα. Καὶ δὲν ἤκουον πλέον.

ΙΒ.

Ἀλλὰ τὸν Τάκιτον, τὸν ἤκουον ὀλιγώτερον ἀκόμη. Ἡ αὐτοκρατορία ἢ ἡ δημοκρατία, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἵτινες ἐφονεύοντο ἀμοιβαίως, οἱ μὲν διὰ νὰ βασιλεύσωσιν, οἱ δὲ διὰ νὰ μὴν ἐπιζήσωσιν εἰς τὴν δούλωσιν, τὰ ἐγκλήματα ταῦτα ἕνεκα τοῦ θρόνου, αἱ ἀρεταὶ αὗται χάριν τῆς δόξης, οἱ θάνατοι οὗτοι χάριν τῶν μεταγενεστέρων δὲν τοὺς ἐνεψύχουν διόλου· αἱ καταιγίδες τῆς ἱστορίας ἐκρήγνυνται πολὺ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς των, ὥστε νὰ τὰς αἰσθανθῶσι· δι' αὐτοὺς ἦσαν ὡς αἱ βρονταὶ αἱ μακρὰν αὐτῶν μυκώμεναι εἰς τὰ ὄρη· ἀφίνουσιν αὐτὰς νὰ συστρέφωνται χωρὶς ν' ἀνησυχῶσιν, ἐπειδὴ πίπτουν μόνον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων, καὶ δὲν κλονίζουν τὸ ἱστίον τοῦ ἁλιέως, οὐδὲ τὴν οἰκίαν τοῦ ἀγρότου.

Ὁ Τάκιτος δὲν εἶναι δημοτικὸς, εἰμὴ παρὰ τοῖς πολιτικοῖς ἢ τοῖς φιλοσόφοις· εἶναι ὁ Πλάτων τῆς ἱστορίας. Ἡ εὐαισθησία του εἶναι πολὺ λεπτὴ διὰ τὸν χυδαῖον λαόν. Ὅπως ἐννοήσῃ τις αὐτὸν δέον νὰ ἔζησεν ἐν μέσῳ τῶν τρικυμιῶν τῆς δημοσίας πλατείας, ἢ ἐντὸς τῶν μυστηριωδῶν ῥαδιουργιῶν τῶν παλατίων. Ἀφαίρεσας τὴν ἐλευθερίαν, τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὴν δόξαν ἀπὸ τὰς σκηνάς του; τί μένει; Αὐτοὶ εἶναι οἱ τρεῖς μεγάλοι ὑποκριταὶ τῶν δραμάτων του. Ἄρα, τὰ τρία ταῦτα πάθη εἶναι ἄγνωστα εἰς τὸν λαὸν, διότι εἶναι τὰ πάθη τοῦ

πνεύματος, καὶ ὁ λαὸς δὲν ἔχει εἰμὴ τὰ πάθη τῆς καρδίας. Παρετηρήσαμεν τοῦτο ἀπὸ τὴν ψυχρότητα καὶ τὴν ἔκπληξιν, τὴν ὁποίαν τὰ τεμάχια ταῦτα παρήγαγον κύκλῳ ἡμῶν.

Ἐδοκιμάσαμεν τότε, μιᾷ ἑσπέρᾳ, ν' ἀναγνώσωμεν εἰς αὐτοὺς τὰ *κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν*. Ἐγὼ μετέφραζα ἀναγινώσκων, ἐπειδὴ ἀνέγνωσα τοσάκις τὴν ἱστορίαν ταύτην, ὥστε τὴν ἤξευρα σχεδὸν ἐκ στήθους. Οἰκειωθεὶς, διὰ μακροτέρας διαμονῆς εἰς Ἰταλίαν, πρὸς τὴν γλῶσσαν, εὐκόλως εὕρισκον τὰς ἐκφράσεις, αἵτινες ἔῤῥεον ἀπὸ τὰ χείλη μου ὡς τῆς μητρικῆς γλώσσης μου. Μόλις ἡ ἀνάγνωσις αὕτη ἤρχισε, καὶ ἡ φυσιογνωμία τοῦ μικροῦ ἀκροατηρίου μας ἠλλοιώθη· πάντες ἔλαβον ἔκφρασιν προσοχῆς καὶ κατανύξεως, βέβαια τεκμήρια τῆς συγκινήσεως τῆς καρδίας. Εὕρομεν λοιπὸν τὴν χορδὴν, ἥτις πάλλει ὁμοφώνως εἰς τὴν καρδίαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὅλων τῶν ἡλικιῶν, ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων, τὴν εὐαίσθητον, τὴν παγκόσμιον χορδὴν, ἐκείνην ἥτις περιλαμβάνει εἰς ἕνα μόνον ἦχον τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν τῆς ἀληθοῦς τέχνης, τὴν φύσιν, τὸν ἔρωτα καὶ τὸν Θεόν.

ΙΓ.

Δὲν ἀνέγνωσα ἀκόμη εἰμὴ σελίδας τινὰς, καὶ ἤδη, γέροντες, κόραι, παιδία, πάντες μετέβαλλον στάσιν. Ὁ ἁλιεὺς, τὸν ἀγκῶνα στηρίζων ἐπὶ τοῦ γόνατός του, καὶ τὸ ὠτίον κεκλιμένον πρὸς τὸ μέρος μου, ἐλησμόνει ν' ἀποῤῥοφήσῃ τὸν καπνὸν τῆς καπνοσύριγγός του. Ἡ γραῖα μάμμη, καθημένη ἀπέναντί μου, ἐκράτει τὰς δύο της χεῖρας ἡνωμένας ὑπὸ τὸν πώγωνά της, ἐν τῷ σχήματι τῶν πτωχῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀνακαθήμεναι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν ναῶν. Ὁ Βέππος κατέβη ἀπὸ τὸν τοῖχον τοῦ δώματος, ὅπου πρὸ ὀλίγου ἐκάθητο, ἐναπέθεσεν ἄνευ κρότου τὴν κιθάραν του ἐπὶ τοῦ σανιδώματος, καὶ ἔθετε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς χειρίδος αὐτῆς, φοβούμενος μήπως ὁ ἄνεμος κρούσῃ τὰς χορδάς της, ἡ Γρατσιέλλα, ἥτις ἵστατο συνήθως ὀλίγον μακράν, ἐπλησίαζεν ἀνεπαισθήτως πρὸς ἐμὲ, ὡς νὰ ἐμαγεύθη ἀπὸ δύναμίν τινα μαγνητικὴν, κεκρυμμένην εἰς τὸ βιβλίον.

Στηριγμένη εἰς τὸν τοῖχον τοῦ δώματος, εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου ἤμην κατακεκλιμένος αὐτὸς ἐγὼ, ἐπλησίαζεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐγγὺς μου, ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονός της, ὅστις ἔκλινε κατὰ γῆς, ὡς τοῦ πληγωμένου ἀθλητοῦ. Ἐθεώρει μὲ μεγάλους καὶ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμοὺς, ἄλλοτε τὸ βιβλίον, ἄλλοτε τὰ χείλη μου, ὅθεν ἔῤῥεεν ἡ διήγησις, καὶ ἄλλοτε τὸ μεταξὺ τῶν χειλέων μου καὶ τοῦ βιβλίου κενὸν, ὡς νὰ ἐζήτῃ μὲ τὸ βλέμμα νὰ παρατηρήσῃ τὸ ἀόρατον πνεῦμα τὸ ὁποῖον μοὶ διερμήνευσεν αὐτήν. Ἤκουον τὴν ἄνισον πνοήν της νὰ διακόπτεται ἢ νὰ ταχύνεται κατὰ τοὺς παλμοὺς τοῦ δράματος, ὡς ἡ ἀσθμαίνουσα πνοή τινος, ὅστις ἀναβαίνει ὄρος καὶ ἀναπαύεται ἵν' ἀναπνεύσῃ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν. Πρὶν φθάσω εἰς τὸ μέσον τῆς ἱστορίας, ἡ πτωχὴ κόρη ἐλησμόνησε τὴν συστολήν της, τὴν ὀλίγον τι ἀγρίαν πρὸς ἐμέ. Ἠσθανόμην τὴν θερμότητα τῆς ἀναπνοῆς της ἐπὶ τὰς χεῖράς μου, τὰ μαλλία της ἤγγιζον τὸ μέτωπόν μου. Δύο ἢ τρία θερμὰ δάκρυα, ἀπὸ τὰς παρειάς της πεσόντα, ἐκηλίδουν τὰς σελίδας πολλὰ πλησίον τῶν δακτύλων μου.

Ἐκτὸς τῆς βραδείας καὶ μονοτόνου φωνῆς μου, ἥτις μετέφραζε κατὰ λέξιν εἰς τοὺς ἁλιεῖς τὸ ποίημα τοῦτο τῆς καρδίας, οὐδεὶς κρότος ἠκούετο παρὰ τὸν ὑπόκωφον καὶ μεμακρυσμένον φλοῖσβον τῆς θαλάσσης, ἥτις ἔπαιε τὴν παραλίαν κάτω ἐκεῖ, παρὰ τοὺς πόδας μας. Ὁ κρότος οὗτος μάλιστα ἦτον ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν, ἐφαίνετο ὡς ἡ προμαντευομένη λύσις τῆς ἱστορίας, ἥτις ὡρύετο πρότερον εἰς τὸν ἀέρα κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν διάρκειαν τῆς διηγήσεως. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἡ διήγησις αὕτη ἀνειλίσσετο, κατὰ τοσοῦτον οἱ ἁπλοῖ ἀκροαταί μας ἐφαίνοντο παθαινόμενοι. Ὅταν κατὰ τύχην ἐδίψαζον νὰ εὕρω τὴν κατάλληλον ἔκφρασιν, ἵνα ἐξηγήσω τὴν Γαλλικὴν λέξιν, ἡ Γρατσιέλλα, ἥτις ἐκράτει τὸν λύχνον, καὶ τὸν ἐπροφύλαττε κατὰ τοῦ ἀνέμου διὰ τῆς ποδιᾶς της, τὸν προσήγγιζεν εἰς τὰς σελίδας καὶ ἔκαιε σχεδὸν τὸ βιβλίον ἐν τῇ ἀνυπομονησίᾳ της, ὡς νὰ ἐνόμιζεν, ὅτι τὸ φῶς ἤθελε παραγάγει τὸ νόημα καὶ ἐκφέρει ταχύτερον τοὺς λόγους εἰς τὰ χείλη μου. Ἀπώθουν, μειδιῶν, τὸν λύχνον ἀπὸ τὴν χεῖρά μου, χωρὶς ν' ἀποσύρω τὸ βλέμμα μου ἀπὸ την σελίδα, καὶ ἠσθανόμην τοὺς δακτύλους μου καταθέρμους ἀπὸ τὰ δάκρυά της.

ΙΕ.

Ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἡ Βιργινία ἀνακληθεῖσα εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τῆς θείας της, αἰσθάνεται, οὕτως εἰπεῖν, τὸν διαμελισμόν της εἰς δύο, καὶ προσπαθεῖ νὰ παρηγορήσῃ τὸν Παῦλον ὑπὸ τὰς βανανέας, ὁμιλοῦσα πρὸς αὐτὸν περὶ ἐπιστροφῆς, καὶ δεικνύουσα τὴν θάλασσαν, ἥτις θέλει τὴν ἐπάρῃ, ἔκλεισα τὸ βιβλίον, καὶ ἀνέβαλον τὴν ἀνάγνωσιν διὰ τὴν ἐπαύριον. Τοῦτο προσέβαλε τὴν καρδίαν τῶν ἀκροατῶν μας. Ἡ Γρατσιέλλα ἐγονυπέτησεν ἔμπροσθέν μου, ἔπειτα ἔμπροσθεν τοῦ φίλου μου, οἱονεὶ ἱκετεύουσά μας νὰ τελειώσωμεν τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' εἰς μάτην· ἠθέλαμεν νὰ παρατείνωμεν τὸ γοήτευμα δι' αὐτὴν, τὸ θέλγητρον τῆς δοκιμασίας δι' ἡμᾶς· ἁρπάσασα τότε τὸ βιβλίον ἀπὸ τὰς χεῖράς μας, τὸ ἤνοιξεν ὡς νὰ ἐδύνατο διὰ τῆς ἰσχύος τῆς θελήσεως, νὰ ἐννοήσῃ τοὺς χαρακτῆρας αὐτοῦ, τῷ ὡμίλησε, τὸ ἐνηγκαλίσθη, ἔπειτα τὸ ἔβαλεν αἰδημόνως ἐπὶ τῶν γονάτων μου, σταυρώνουσα τὰς χεῖρας καὶ θεωροῦσά με ὄμματι ἱκετικῷ.

Ἡ φυσιογνωμία της ἢ τόσον γαλήνιος καὶ μειδιῶσα, ἀλλ' ὀλίγον σοβαρὰ, ἔλαβεν αἴφνης, ἐν τῷ πάθει καὶ τῇ συμπαθητικῇ συγκινήσει, τὴν ἐμψύχωσιν, τὴν ἀταξίαν καὶ τὸ συμπαθητικὸν τοῦ δρά-

Ἡ ΓΡΑΤΣΙΈΛΛΑ.

ματος· ἤθελεν εἴπῃ τις, ὅτι περιπέτειά τις αἰφνίδιος μετέβαλε τὸ ὡραῖον τοῦτο μάρμαρον εἰς σάρκα καὶ δάκρυα. Ἡ νέα κόρη ἠσθάνετο τὴν καρδίαν της, μέχρις ἐκείνου ὑπνώττουσαν, ν' ἀποκαλύπτεται αὐτῇ εἰς τὴν καρδίαν τῆς Βιργινίας· ἐφαίνετο ὅτι ὡρίμασεν ἐξ ἔτη ἐντὸς τῆς ἡμισείας ἐκείνης ὥρας.

Αἱ θορυβώδεις χροιαὶ τοῦ πάθους διεποίκιλλον τὸ μέτωπόν της, τὸ κυανόλευκον τῶν ὀφθαλμῶν της, καὶ τὰς παρειάς της. Ἦν ὡς τὸ ἥσυχον καὶ ὑπόστεγον ὕδωρ, ὅπου ὁ ἥλιος, ὁ ἄνεμος, καὶ ἡ σκιὰ ἤθελον ἐλθει αἰφνιδίως νὰ παλαίσωσι κατὰ πρῶτον. Τὴν ἐθεώμεθα ἀπλήστως εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν. Αὐτή, ἥτις ἕως τότε δὲν μᾶς ἐνέπνεεν ἢ τὸ εὔχαρι, μᾶς ἐνέπνευσεν ἤδη σχεδὸν σέβας· ἀλλ' εἰς μάτην μᾶς ἐξώρκιζε νὰ ἐξακολουθήσωμεν· δὲν ἠθέλαμεν νὰ ἐξαντλήσωμεν τὴν ἰσχύν μας διὰ μιᾶς, καὶ τὰ ὡραῖά της δάκρυα πολὺ μᾶς ἤρεσκε νὰ τὰ βλέπωμεν ῥέοντα, ὥστε νὰ μὴ στερεύσωμεν τὴν πηγήν των ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ· ἀπεσύρθη θυμωμένη καὶ ἔσβυσεν ὀργίλως τὸν λύχνον.

ΙΣΤ'.

Τὴν ἐπαύριον ὅτε τὴν ἐπανεῖδον ὑπὸ τὰ κλήματα καὶ ἠθέλησα νὰ τὴν ὁμιλήσω, ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὡς νὰ ἔκρυπτε τὰ δάκρυά της καὶ ἠρνήθη νὰ μὲ ἀποκριθῇ. Ἔβλεπέ τις ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της περικυκλωμένων ἀπὸ ἀνεπαίσθητον μέλανα κύκλον, ἐκ τῆς ὠχρότητος ἔτι ἀμαυροτέρας τῶν παρειῶν της, καὶ ἐκ τῆς χαριέσσης συμπιέσεως τῶν γωνιῶν τοῦ στόματός της, ὅτι δὲν ἐκοιμήθη, καὶ ὅτι ἡ καρδία της ἦτον ἀκόμη πλήρης τῶν φαντασιωδῶν θλίψεων τῆς ἑσπέρας. Ἐξαίσιος δύναμις τοῦ βιβλίου τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ εἰς

τὴν καρδίαν ἀγραμμάτου κορασίου καὶ ἀμαθοῦς οἰκογενείας δι' ὅλης τῆς ἰσχύος τῆς πραγματικότητος, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάγνωσις εἶναι συμβεβηκὸς εἰς τὴν ζωὴν τῆς καρδίας!

Διότι ὅπως ἐγὼ μετέφραζον τὸ ποίημα, οὕτω καὶ τὸ ποίημα ἐξήγει τὴν φύσιν, καὶ τὰ συμβεβηκότα ταῦτα τὰ τόσον ἁπλᾶ· ἡ κοίτη τῶν δύο παιδίων εἰς τοὺς πόδας τῶν δύο μητέρων, οἱ ἀθῶοι ἔρωτές των, ὁ σκληρὸς χωρισμός των, ἡ ἐπιστροφὴ ἐκείνη ἡ ψευσθεῖσα διὰ τοῦ θανάτου, τὸ ναυάγιον ἐκεῖνο, καὶ οἱ δύο τάφοι οἱ περικλείοντες μίαν μόνον καρδίαν ὑπὸ τὰς βανανέας, εἶναι γεγονότα, τὰ ὁποῖα πᾶς τις αἰσθάνεται καὶ ἐννοεῖ ἀπὸ τῶν παλατίων μέχρι τῆς καλύβης τοῦ ἁλιέως. Οἱ ποιηταὶ ζητοῦσι τὴν εὐφυΐαν πολὺ μακράν, ἐνῷ αὕτη εὑρίσκεται εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ἁπλούσταται χορδαὶ αὐτῆς εὐλαβῶς καὶ κατὰ τύχην ἁπτόμεναι ἐπὶ τοῦ ὀργάνου τούτου, παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἐντεταμένου, ἀρκοῦν ν' ἀποσπάσωσι τὰ δάκρυα ἀπὸ ὁλόκληρον αἰῶνα καὶ νὰ γίνωσιν δημοτικαὶ ὅσον ὁ ἔρως, καὶ συμπαθητικαὶ ὅσον τὸ αἴσθημα. Τὸ ὑψηλὸν ἀπαυδεῖ, τὸ ὡραῖον ἀπατᾷ, τὸ παθητικὸν μόνον εἶναι ἀναμάρτητον ἐν τῇ τέχνῃ. Ὅστις γινώσκει νὰ συγκινῇ, οὗτος γινώσκει τὸ πᾶν. Ὑπάρχει πλειοτέρα εὐφυΐα εἰς ἓν δάκρυ ἢ εἰς ὅλα τὰ μουσεῖα καὶ εἰς ὅλας τὰς βιβλιοθήκας τοῦ κόσμου. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὡς τὸ δένδρον τὸ ὁποῖον σείουν ἵνα πέσῃ ὁ καρπός του· δὲν κλονίζει τις ποτὲ τὸν ἄνθρωπον, χωρὶς νὰ σταλάξωσιν δάκρυα ἐξ αὐτοῦ.

ΙΖ'.

Τὴν ἡμέραν ἅπασαν, ἡ οἰκία ἦτον ἄθυμος ὡς νὰ συνέβη τι ἀπευκταῖον εἰς τὴν τάπεινὴν οἰκογένειαν. Συνήχθησαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος, χωρὶς ν' ἀποτείνωσι τὸν λόγον πρὸς ἀλλήλους, ἀπεχωρίσθησαν, συνῆλθον χωρὶς νὰ μειδιάσωσι. Ἔβλεπέ τις ὅτι ἡ Γρατσιέλλα ἄκουσα εἰργάζετο εἰς τὸν κῆπον καὶ εἰς τὸ δῶμα. Ὅτε ἡ ἑσπέρα ἐπῆλθε, καὶ ἀνελάβομεν τὰς συνήθεις θέσεις μας εἰς τὸν *ἡλιακὸν*, ἤνοιξα ἐκ νέου τὸ βιβλίον, καὶ ἐτελείωσα τὴν ἀνάγνωσιν ἐν μέσῳ τῶν λυγμῶν. Πατήρ, μήτηρ, παιδία, ὁ φίλος μου, ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅλοι μετέσχομεν τῆς γενικῆς συγκινήσεως. Ὁ σοβαρὸς καὶ μελαγχολικὸς ἦχος τῆς φωνῆς μου, ὑπέκυπτε ἐν ἀγνοίᾳ μου εἰς τὴν λυπηρὰν περιγραφὴν τῶν συμβεβηκότων, καὶ εἰς τὴν σοβαρότητα τῶν λόγων. Εἰς τὸ τέλος τῆς διηγήσεως ἐφαίνοντο ταῦτα ἐρχόμενα μακρόθεν καὶ ἐπιπίπτοντα ἄνωθεν εἰς τὴν καρδίαν μὲ τὸν ἠχώδη τόνον κενοῦ στήθους, ὅπου ἡ καρδία δὲν πάλλει πλέον καὶ δὲν συμμετέχει τῶν γηΐνων συμβεβηκότων, εἰμὴ διὰ τῆς λύπης, τῆς θρησκείας καὶ τῆς μνήμης.

ΙΗ'.

Ἀδύνατον ἦτον εἰς ἡμᾶς νὰ προφέρωμεν λόγους ματαίους μετὰ τὴν διήγησιν ταύτην· ἡ Γρατσιέλλα ἔμεινεν ἀκίνητος, εἰς τὴν στάσιν εἰς ἣν ἦτο ἀκούουσα, ὡς νὰ ἤκουεν ἀκόμη. Ἡ σιωπή, ἡ ὑπενθύμισις αὕτη τῶν ἀληθῶν καὶ διαρκῶν ἐντυπώσεων ὑπ' οὐδενὸς δὲν διεκόπη. Ἕκαστος ἐσέβετο παρὰ τῷ ἄλλῳ τοὺς διαλογισμοὺς τοὺς κατέχοντας αὐτόν. Ὁ λύχνος, σχεδὸν ἐξαντληθεὶς, ἐσβέσθη ἀνεπαισθήτως, χωρὶς κἀνεὶς ἐξ ἡμῶν νὰ διευθύνῃ ἐκεῖ τὴν χεῖρά του, καὶ νὰ τὸν ἀναζωπυρήσῃ. Ἡ οἰκογένεια ἐσηκώθη καὶ ἀπεσύρθη λαθραίως. Ἐμείναμεν μόνοι ὁ φίλος μου καὶ ἐγώ, ἀποροῦντες περὶ τῆς παντοδυναμίας τῆς ἀληθείας, περὶ τῆς ἁπλότητος τοῦ αἰσθήματος εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, εἰς πάσας τὰς ἡλικίας, εἰς ἁπάσας τὰς χώρας.

Ἴσως ἄλλη τις συγκίνησις ἐθορύβει ἤδη ἐπίσης, εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μας. Ἡ ἐξαίσιος εἰκὼν τῆς Γρατσιέλλας μεταμεμορφωμένη ἀπὸ τὰ δάκρυά της, μεμιγμένη εἰς τὴν λύπην διὰ τοῦ ἔρωτος ἐκυμάτει εἰς τὰς ὀνειροπολήσεις μας σὺν τῇ οὐρανίᾳ ἐπινοήσει τῆς Βιργινίας. Τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα καὶ τὰ δύο ταῦτα κοράσια συγχεόμενα ἐντὸς πλανωμένων ὀπτασιῶν, ἔθελγον ἢ ἐλύπουν τὸν ὕπνον μας τεταραγμένον μέχρι τῆς πρωΐας. Τὸ ἑσπέρας καὶ τὰς δύο ἀκολούθους ἡμέρας ἔπρεπε ν' ἀναγνώσωμεν δὶς εἰς τὴν νέαν κόρην τὴν αὐτὴν διήγησιν. Καὶ ἑκατοντάκις ἐὰν τὴν ἀνεγινώσκομεν, πάλιν δὲν ἤθελε παύσει νὰ τὴν ζητῇ. Τοιοῦτος εἶναι ὁ χαρακτὴρ τῶν μεσημβρινῶν φαντασιῶν. Ῥεμβώδεις καὶ βαθεῖαι, δὲν ζητοῦσι τὴν ποίησιν ἢ τὴν μουσικήν· ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, τὰ θέματα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἕκαστος ἀναπτύσσει τὰ ἴδια αἰσθήματα. Ἡ αὐτὴ διήγησις καὶ τὸ αὐτὸ μουσικὸν μέλος διαπαιδαγωγεῖ αὐτοὺς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Αὐτὴ ἡ φύσις, ἡ ὑπερτάτη αὕτη μουσικὴ καὶ ποίησις, τί ἄλλο ἔχει παρὰ δύο ἢ τρεῖς τόνους, πάντοτε τοὺς αὐτοὺς, ἐξ ὧν λυπεῖ ἢ θέλγει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου στεναγμοῦ;

ΙΘ'.

Τὴν ἐννάτην ἡμέραν, κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὁ ἄνεμος τῆς μεσημβρίας κατέπεσε τέλος, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἡ θάλασσα ἔγεινε γαλήνιος, ὡς κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν τοῦ ἔτους. Αὐτὰ τὰ ὄρη τῆς παραλίας τῆς Νεαπόλεως, ὡς καὶ τὰ ὕδατα καὶ ὁ οὐρανὸς ἐφαίνοντο ἐπιπλέοντα εἰς ῥευστὸν διαυγέστερον καὶ πλέον κυανοῦν ἢ κατὰ τοὺς μῆνας τῶν κυνικῶν καυμάτων, ὡς νὰ ᾐσθάνθησαν ἡ θάλασσα, τὸ στερέωμα καὶ τὰ ὄρη, τὸ πρῶτον ἐκεῖνο ῥῖγος τοῦ χειμῶνος, τὸ ὁποῖον ἀποκρυσταλλοῖ τὸν ἀέρα σπινθηροβολοῦντα τότε, ὡς τὸ πεπυγμένον ὕδωρ τῶν χιονοστιβάδων. Τὰ κύτρινα φύλλα τῆς ἀμπέλου, καὶ τὰ ἀμαυρὰ τῶν συκῶν, ἤρχισαν νὰ πίπτωσι καὶ νὰ καλύπτωσι τὴν αὐλήν. Ἡ λέμβος ἔσπευδε νὰ πλεύσῃ πάλιν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ὁ γέρων ἁλιεὺς νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὴν Μαργελίναν. Ἔκαμαν δέ-

ομην στρωμάτων καὶ καλυμμάτων. Ἀνῆψαν τελευταίαν φορὰν τὸν λύχνον ὑπὸ τὴν ἐγκαταλειμμένην εἰκόνα τῆς ἑστίας. Κατεύθυναν τελευταίαν δέησιν ἐνώπιον τῆς Παναγίας ὅπως τῇ σωτήσωσι τὴν οἰκίαν, τὴν συκῆν, τὴν ἄμπελον τὴν ὁποίαν ἐγκατέλειπον οὕτω διὰ πολλοὺς μῆνας. Ἔκρυψαν τὸ κλειδίον εἰς τὸ βάθος χαράδρας τοῦ βράχου σκεπασμένης μὲ κισσόν, ὥστε ὁ ἁλιεὺς, ἂν ἐπανήρχετο κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνος, νὰ τὸ εὕρῃ καὶ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν στέγην του. Κατέβημεν ἔπειτα εἰς τὸν αἰγιαλὸν, βοηθοῦντες τὴν πτωχὴν οἰκογένειαν νὰ μεταφέρῃ καὶ ἐπιβιβάσῃ τὸ ἔλαιον τοὺς ἄρτους καὶ τοὺς κορπούς.

(Ἕπεται τὸ βιβλίον Γ').

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ.

ΠΛΗΜΜΥΡΑ ΕΙΣ ΠΕΔΕΜΟΝΤΙΟΝ.

ΜΑΡΕΓΓΟΝ ΚΑΙ ΝΟΒΑΡΑ

Α'.

Σωτὴρ ἄγνωστος.

Ἡ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Πλακεντίαν ὁδὸς διασχίζει ἐπ' ἄπειρον πεδιάδα τινὰ, κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς ὁποίας ἴδρυνται τρία χωρία ὑπὸ δένδρων καὶ κήπων καὶ ἐπαύλεων περικυκλούμενα. Εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀπόστασιν, ῥέει ποταμός τις, καὶ πρὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου προσψαύοντος σχεδὸν τοὺς κήπους, ῥύαξ τις εἰς χείμαῤῥον κατὰ τὸν ἐλάχιστον ὄμβρον μεταβαλλόμενος. Ὁ ποταμὸς οὗτος, πλημμυρήσας αἴφνης ἕνεκα τῶν ῥαγδαίων τοῦ ἀέρος τοῦ 1849 ἔτεῶν, ἐξεχείλισε τὴν 23 Μαρτίου, καθ' ὃν καιρὸν οὐδεὶς περιέμενε τὸ τοιοῦτον. Μεταξὺ τῶν δυστυχῶν τοὺς ὁποίους ἡ πλημμύρα κατέλαβεν ἐν τοῖς ἀγροῖς, εὑρίσκετο οἰκογένειά τις τῶν περιχώρων συγκειμένη ἐξ ἑνὸς χωρικοῦ Πεδεμοντίου, τῆς μητρός του, τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ τέκνου του. Εἰς τὸν κρότον τῶν κυμάτων καὶ εἰς τὴν θέαν τοῦ μετὰ τρομερῶν ὠρυγμῶν προσεγγίζοντος θανάτου, ἕκαστος ἠκροάσατο τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ καρδίας τὴν φωνὴν· ὁ υἱὸς ἔσπευσε νὰ ἄρῃ τὴν μητέρα του ἐπὶ τῶν κρατερῶν ὤμων του, ἡ γυνὴ ν' ἁρπάσῃ τὴν χεῖρα τοῦ τέκνου της, καὶ ἀμφότεροι ἐνθαῤῥύνοντες ἀλλήλους τῇ φωνῇ, ἔτρεξαν πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ ῥύακος. Ἀλλ' ὦ τῆς ἀπελπισίας! παραγενόμενοι εἰς τὸ μέρος τοῦτο, μετ' ἀνηκούστους ἀγῶνας, εἶδον τὴν γέφυραν ἀφανιζομένην ἐντὸς τοῦ χειμάῤῥου. Καταφυγόντες ἐπὶ λοφίσκου, ὃν κατέκλυζε τὸ ὕδωρ μετὰ τάχους, ἔβλεπον ἔντρομοι τὸ μυκώμενον εἰς τοὺς πόδας των κῦμα, τὰ φῶτα τοῦ χωρίου, ὅπου οὐδεὶς ἐφαίνετο συλλογιζόμενος αὐτοὺς, τὸν οὐρανὸν, σκήνωμα τοῦ μόνου δυναμένου σῶσαι αὐτοὺς, καὶ ἐξέβαλον φωνὰς ἀπελπισίας, μεμιγμένας μετὰ σπαραξικαρδίων ἐπικλήσεων πρὸς τὸν Ὕψιστον, τὴν Θεοτόκον, τοὺς Ἁγίους. Ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ἀνέβαινε πάντοτε, ἡ νὺξ ἐγίνετο ἐπὶ μᾶλλον σκοτεινοτέρα, καὶ ὁ κίνδυνος ἦν τοσοῦτον ἐπικείμενος, ὥστε ἡ ἐλπὶς, ἡ τελευταία αὕτη πλάνη τοῦ ἀνθρώπου, ἐσβύνετο εἰς τὴν καρδίαν των. Τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς ἀνεκφράστου ἀγωνίας, εἶδον σημεῖόν τι φωτεινὸν, ὅπερ ἐφαίνετο πλέον ἐπὶ τῶν κυμάτων καὶ ἐρχόμενον πρὸς αὐτούς. Τὸ σημεῖον τοῦτο ἐμεγαλύνθη τότε, ἐπλησίασε ταχέως, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ λάμψις δᾳδὸς, προβαλλομένη ἐπὶ τοῦ ῥύακος, ἔδειξε γέροντα λευκογένειον, ὅστις σταματήσας ἐπὶ τῆς ἄλλης ὄχθης παρὰ τὰ συντρίμματα τῆς γεφύρας, ἀνήσυχος ἀνίχνευε διὰ τοῦ βλέμματος τὴν δεξιὰν ὄχθην.

Ἰδόντες αὐτὸν οἱ παθόντες, μίαν ἀφῆκαν κραυγὴν· ὁ πατήρ! τίς ἄλλος ἢ πατὴρ ἤθελεν ἀψηφήσει μετὰ τοσαύτης ζέσεως τοὺς κινδύνους τῆς τρομερᾶς ἐκείνης νυκτός· δυστυχῶς ἡ ἀφοσίωσίς του ἐφαίνετο ἀνωφελής. Τὰ ὕδατα ἀνέβραζον ὑποκώφως ἄπληστα εἰς τὸ νὰ καταπίωσι τὴν λείαν των, καὶ πάντες ἐνόουν ὅτι μετὰ τὴν εὐτυχίαν ὅτι εἶδον ἀλλήλους, δὲν εἶχον πλέον εἰμὴ τὴν σκληρὰν βεβαιότητα τοῦ ν' ἀποθάνωσιν ὁμοῦ καὶ ὅμως ἡ φωνὴ τοῦ γέροντος ὑψώθη ἀνδρικὴ καὶ καρτερά· θάῤῥος παιδία, θάῤῥος! ὑπάρχει ἀκόμη ἐλπὶς σωτηρίας! — Φεῦ αλοίμονον! ἀπωλέσθημεν, ἀπήντησαν ἐκ τῆς ἄλλης ὄχθης — Ὄχι, ὄχι, ὁ Θεὸς θὰ μᾶς ἐλεήσῃ!.. Ἀ! νὰ ἤμην μόνον εἴκοσι ἐτῶν!.. Ἀλλὰ τί ἀκούω! — Τὰ κύματα τῆς Βόρμιδος, ἐρχόμενα νὰ μᾶς καταποντίσουν, χαῖρε, χαῖρε, πάτερ μας!

Ὁ γέρων δὲν ἀπεκρίθη· ἔχων τὴν δᾳδα ὑψωμένην πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ποταμοῦ, ἔβλεπε καὶ ἤκουεν ἀκίνητος ὡς ἀνδριάς.... Αἴφνης τὰ δάκρυα κατέβρεξαν τὰς παρειάς του, οἱ ὀφθαλμοί του ἠτένισαν εἰς οὐρανόν· ἐπειράθη νὰ ὁμιλήσῃ ἀλλὰ μόνον τὰς λέξεις ταύτας ἠδυνήθη νὰ προφέρῃ. « Θεέ μου! Θεέ μου! μία λέμβος.... » Τῷ ὄντι λέμβος τις ἐλκυσθεῖσα ὑπὸ τῆς λάμψεως τῆς δᾳδὸς εὐθύνετο πρὸς τοὺς πληγωμένους, πλησίον τῶν ὁποίων ἔφθασε μετ' ὀλίγον· ἡ δύναμις τοῦ ῥεύματος ἦτο τοσαύτη ὥστε οἱ δύο κωπηλάται τῆς λέμβου ἤθελον ἴσως λησμονήσει τὸ ἱερώτερον τοῦ ἀνθρώπου χρέος τὸ νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ ὁμοίου των, εὑρισκομένου εἰς κίνδυνον θανάτου, ἀλλὰ φωνή τις ἐπιτακτικὴ ἐσταμάτησεν αὐτοὺς καὶ διέταξε νὰ σώσωσι πρῶτον τὸ παιδίον καὶ τὰς δύο γυναῖκας, καὶ ὑπήκουσαν.

Ὁ δὲ νέος χωρικὸς νηχόμενος μετὰ γενναιότητος ἔρθασεν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην συγχρόνως μὲ τὴν λέμβον, ὅπου, ἂν καὶ ἀποτρεπόμενος εὐσεβάστως ὑπὸ τῶν κωπηλατῶν, ὁ ἀνὴρ, ὅστις ἐφαίνετο ὁ Κύριός των, ἔσπευσε νὰ δεχθῇ αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα του καὶ ἀπῆλθε χωρὶς νὰ εἰπῇ τὸ ὄνομά του ἀφοῦ ἔσωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τὸν θάνατον.

Β.

Βασιλεὺς ἄνευ διαδήματος.

Μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ἔτους, ἡ πτωχὴ αὕτη οἰκογένεια ἡ τοσοῦτον θαυμασίως ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν καλύβην της, περιέμενεν ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας τὸν ἄγνωστον σωτῆρά της, ὅστις ἀνήγγειλεν αὐτῇ περὶ τῆς ἐπισκέψεώς του καὶ ἐζήτει τὴν φιλοξενίαν της.

Εἰσῆλθε τὸ ἑσπέρας, καθ' ἣν στιγμὴν πέντε φωναὶ χριστιανικαὶ εὐλογοῦσαι αὐτὸν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐδέοντο τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας του. Χωρὶς νὰ ἐκβάλῃ τὸν μανδύαν του, ὅστις ἐκάλυπτε τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου του, ὑπῆγε καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ ἐδωλίου παρὰ τὴν ἑστίαν καὶ ἔμεινε σιωπηλῶς. Τράπεζα, ἐφ' ἧς παρετέθησαν ἀγροτικὰ ἐδέσματα ἡτοιμάσθη ἐν τάχει· εἰς μάτην τὸν ἠνάγκασαν νὰ μετάσχῃ καὶ αὐτὸς τοῦ γεύματος· ἀπεποιήθη πᾶν τὸ προσφερόμενον καὶ ἐδέχθη μόνον ὕδωρ· ἐνόσῳ διήρκει ὁ δεῖπνος τῶν ξενιζόντων αὐτὸν, ἔμεινε βεβυθισμένος εἰς συλλογισμοὺς, μόνον δὲ ἀφοῦ ἐτελείωσαν, διέκοψε τὴν σιωπήν του καὶ ἠρώτησε τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου...

— Μαρέγκο, ἐκλαμπρότατε, ἀπήντησεν ὁ γέρων

— Μαρέγκο! Μαρέγκο! σκληρὰ τῆς τύχης εἰρωνία, εἶπεν ὁ ξένος χαμηλῇ τῇ φωνῇ, ὥστε νὰ μὴν ἀκουσθῇ. Καὶ τιλυχθεὶς ἔτι μᾶλλον διὰ τοῦ μανδύου του, προσέθηκεν ἐνδοιάζων· δὲν ἐδόθη ἐδῶ ἡ ἔνδοξος μάχη τῆς δεκάτης τετάρτης Ἰουνίου 1805;

— Ἐδῶ, μάλιστα, ἐκλαμπρότατε.

—Ὦ! ἦτον ἔνδοξος ἐκείνη καὶ πεισματώδης...

— Λαμπρὰ ἡμέρα, ἐκλαμπρότατε, ἀλλὰ τρομερὰ ἡ θραῦσις!

— Ἤσουν ἐκεῖ;

— Εἰς τὰς πρώτας τάξεις ὑπὸ τὴν τρίχροον σημαίαν...

— Καὶ τὴν ἐνθυμεῖσαι, γέρον;

— Ὡς ἐνθυμοῦμαι τὴν πλημμύραν ἀπὸ τὴν ὁποίαν μᾶς ἔσωσες.

— Λέγε, εἶπεν ὁ ἄγνωστος, βλέπων κρυφίως ὡρολόγιόν τι ἀδαμαντοκόλλητον, μόνον ἡμίσειαν ὥραν ἔχω νὰ μείνω ἐνταῦθα.

Καὶ ὁ γέρων διηγήθη λεπτομερῶς τὰ τῆς μάχης ἐκείνης, καθ' ἣν νικηθέντες, εἶτα δὲ νικηταὶ οἱ Αὐστριακοὶ εἰς Μαρέγγον, ἐνικήθησαν ἐπὶ τέλους κατὰ κράτος καὶ εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, τῶν

μὲν Γάλλων ἀρχιστρατηγοῦντος τοῦ Βοναπάρτου, τῶν δὲ Αὐστριακῶν, τοῦ γηραιοῦ καὶ ἀνδρείου στρατηγοῦ Μέλα.

Ὅτε ὁ χωρικὸς ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του,

— Εὐτυχὴς Γαλλία, εἶπε στενάζων ὁ ξένος, τὰ πάντα εὐοδοῦνται αὐτῇ εἰς τὸ αἱματηρὸν ἐκεῖνο ἀγώνισμα τῶν μαχῶν! Διατὶ καὶ ἡ Σαρδηνία δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν τύχην;

Τὰς λέξεις ταύτας ἀκούσας, ὁ γέρων ἠγέρθη, ποιῶν τὸν στρατιωτικὸν ἀσπασμόν, καθότι ὑπηνεώχθη ὁ μανδύας τοῦ ξένου, καὶ εἶδεν ἐπ' αὐτοῦ στίλβοντα τὰ κεντήματα τῆς στρατιωτικῆς στολῆς.

— Στρατηγὲ, εἶπε μετὰ σεβασμοῦ, ἀλλ' ὠχρὸς γενόμενος, οἱ Σάρδοι λοιπὸν ἦλθον εἰς χεῖρας μετὰ τῶν *Γεδέσκων*;

—Σήμερον, μάλιστα, ἐψιθύρισεν ὁ ἄγνωστος.

— Καὶ συγγνώμην, στρατηγὲ, ἠκολούθησε λέγων ὁ γέρων μετ' αὐξανομένης συγκινήσεως, τολμῶ νὰ σ' ἐρωτήσω;

— Τὴν διήγησιν τῶν δυστυχημάτων μας; ἔχεις καρδίαν Ἰταλοῦ, γέρον, τὸ βλέπω, καὶ εἶσαι ἄξιος νὰ τ' ἀκούσῃς. Ἄκουσε λοιπόν. Μ' ἐνθύμισες μίαν νίκην, θὰ σὲ διηγηθῶ τώρα μίαν ἧττὰν . . . Γνωρίζεις τὴν *Βικόκην*; . . .

— Εἶναι τὸ πολίχνιον, δι' οὗ ἡ ὁδὸς τῆς *Μορτάρας*.

— Ἐκεῖ παρατέτακται ὁ στρατός μας, ἀπὸ τῶν οἰκιῶν μέχρι τῆς διώρυγος τῆς παρὰ τὴν *Κόρτην Νουόβαν*. Ἡ πρώτη μοῖρα συγκειμένη ἐκ δύο τάξεων (birigades) τῆς Αὔστας καὶ τῆς Βασιλίσσης, συνεκρότει τὴν δεξιὰν πτέρυγα, καὶ παρετείνετο μέχρι τῶν ὑψωμάτων, ὄπισθεν τῆς Κόρτε Νουόβης, πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ τῶν *Βιρκέλλων*. Ἦρχεν αὐτῆς ὁ Δουράνδος. Ἡ δευτέρα μοῖρα ἐτοποθετήθη πρὸ τῆς ἀγροικίας τῆς *Κιτσδέλλας*. Συνεκρότουν αὐτὴν τρεῖς τάξεις. Ἡ δὲ τρίτη, ἐκ δύο συγκροτουμένη τάξεων, παρετάττετο πρὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν οἰκιῶν τῆς Βικόκης. Ἐστρατήγει αὐτῆς ὁ Περρόν. Ὁ δοὺξ τῆς Γενούας ἔμενεν ἐν ὀπισθοφυλακῇ ἀπέναντι τοῦ κοιμητηρίου τοῦ Ἁγίου Λαζάρου μ' ἑτέρας δύω τάξεις. Τέλος ὁ δοὺξ τῆς Σαβοΐας ἐκράτυνε τὴν δεξιὰν πτέρυγα. Δὲν ἀπεῖχε πολὺ τῆς πόλεως, εἰς τὰς πεδιάδας, αἵτινες ἐκτείνονται ἀμέσως ἀπὸ τὰ τείχη της, πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Βερκέλλης.

Εἰς τὰς ἕνδεκα τῆς πρωΐας, οἱ Αὐστριακοὶ ἤρχισαν τὴν ἔφοδον κατὰ τῆς Βικόκης, πρὸς τὰ ἀριστερά μας. Μετὰ ὀλίγην κανονοβολὴν, τὸ πῦρ ταχέως ἐξετάθη καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν τῆς μάχης. Ἐν σύνταγμα, τῆς πρώτας τάξεως κατέχον, ἤρχισε νὰ ὑποκλίνῃ . . .

— Τὸ σύνταγμα τοῦτο δὲν ἦν τοῦ Σαβόνε, στρατηγέ;

Ὁ ξένος δὲν ἀπεκρίθη.

— Ἔσφαλεν, ἐκλαμπρότατε, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρων, ἔσφαλεν ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος, ἐμπιστευθεὶς τοὺς ἀνδρείους του εἰς ἀξιωματικοὺς ἀπειροπολέμους καὶ νεανίας. Τί ἤθελες νὰ σοῦ κάμῃ ἕνας συνταγματάρχης δεκαοκταετής; . . . αὐτός θὰ ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς φυγῆς. Ἡ φάλαγξ τῆς Σαβοΐας δὲν ὠπισθοδρόμησεν, εἶμαι βέβαιος! . . .

— Ὄχι, ἀντέστη εἰς τὴν ἔφοδον καὶ ἀπώθησε τὸν ἐχθρὸν μέχρι τῆς ἀγροικίας *Λαβίγκη*, ἐνῷ ὁ στρατηγὸς Μπὲς μετὰ τῶν ἰταλικῶν τάξεων ἐμάχετο εἰς Κιταδέλλας. Ὁ πόλεμος διήρκει ἀπὸ τῆς πέμπτης ὥρας, καὶ ἡ νίκη ἐφαίνετο ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν ὁ Ῥαδέτζκης ἔφερεν ὅλας αὐτὰς τὰς δυνάμεις εἰς τὸ κέντρον, ὅπου εὗρεν τὴν ἀνανδρίαν καὶ τὴν προδοσίαν. Οἱ ἀξιωματικοὶ συνταγμάτων τινῶν ἐτράπησαν οἱ πρῶτοι εἰς φυγὴν, καὶ τὰ τάγματά των ἀποθαρρήσαντα ἐκ προοιμίων ἢ ἐκ προμελέτης, ὑπεχώρησαν, πρὶν ἢ ἀντιταχθῶσι.

— Καὶ ὁ βασιλεὺς, στρατηγέ; ἠρώτησεν ὁ γέρων, θέτων τὴν μίαν χεῖρά του ἐπὶ τῆς καρδίας του.

— Ὁ βασιλεὺς ἐξεπλήρωσε τὸ χρέος του· ὁ Δουράνδος ἐξήγαγεν αὐτὸν τοῦ πολέμου, ἐν μέσῳ τῶν σφαιρῶν, ἀλλ' αἱ σφαῖραι ἐφείδοντο αὐτοῦ.

— Ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος εἶναι γενναῖος! ἐκραύγασεν ὁ Πεδεμόντιος, τὸν εἶδον ἀναβαίνοντα εἰς τὴν ἔφοδον ἐκ τῶν πρώτων, εἰς Τρυκαδέρον, ὅπου αἱ σφαῖραι ἔβρεχον πυκναί, τὸ λέγω ἐγώ . . . .

Ὁ ξένος ἀνεσκίρτησεν, ἐκύτταξε τὸν γέροντα κατὰ πρόσωπον, καὶ ἀφῆκε τὸν μανδύαν του νὰ πέσῃ.

— Ἦσο εἰς Τρυκαδέρον μετὰ τοῦ πρίγκιπος Καριγιάννου (1).

— Εἰς τὸ πλευρόν του, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα.

— Ὁ Πρίγκηψ ἔδωκε τὸ πυροβόλον του εἰς ἕνα εὔζωνον, ὅστις ἀπέδειξεν ἀνδρείαν.

— Τὸ ὅπλον ἐκεῖνο τὸ δεμένον μὲ ἄργυρον νά το, Μεγαλειότατε, διότι ὁ εὔζωνος ἤμην ἐγώ, καὶ ὁ βασιλεὺς, εἶσαι Σύ! προσέθηκεν ὁ γέρων, γονατίσας μετὰ δακρύων· συγχώρησιν εἰς τὸ ἐξησθενημένον πνεῦμα ἑνὸς γεροντίου, ἐὰν τόσην ὥραν δὲν ἐγνώρισα τὸν βασιλέα μας καὶ τὸν σωτῆρά μας!

— Δὲν εἶμαι πλέον βασιλεὺς, φίλε μου, εἶπεν ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος, ὁ βασιλεὺς εἶναι ὁ υἱός μου Βίκτωρ· ἀγαπᾶτε αὐτὸν, ὡς ἠγαπήσατε κ' ἐμὲ, διότι καὶ οὗτος, ὡς ἐγὼ, εἶναι ἄξιος νὰ περιφρονήσῃ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ διὰ νὰ σώσῃ τὰ τέκνα του. . .

Καὶ τὰς λέξεις ταύτας εἰπὼν καὶ δάκρυά τινα ἀποτέγγων, κυλιόμενα ἐπὶ τοῦ γενείου του τοῦ λευκανθέντος ἐν μέρει κατὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν, ἀνεχώρησε μετὰ μόνων τῶν δύω ὑπηρετῶν, οἵτινες τὸν συνώδευον εἰς τὴν ἐξορίαν του.

Ἐκ τοῦ Γαλλ. τοῦ *Μαρὺ-Λαφώρ*.

---

(1) Ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος εἶχε τὸν τίτλον τοῦτο πρὶν ἢ βασιλεύσῃ.

ΗΘΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.

Μέρος Α'.

(Συνέχεια ὅρα φυλλάδιον 7.)

—o—

Πανταχοῦ τῆς γῆς ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι πατρίδα καὶ νόμους, αἱ μερικαὶ ἀρεταὶ γεννῶνται πάντοτε ἀπὸ τὰς δημοσίας. Ἐκεῖ ὁ ἀνδρεῖος καὶ φιλόπατρις πολίτης, ἔχει σύντροφον, τὴν πιστὴν καὶ φρόνιμον πολίτιδα. Ἐκεῖ οἱ σύζυγοι ἔχουσι τὰ αὐτὰ φρονήματα, θέλουσιν ὅσα τιμοῦν τὴν πατρίδα καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἀπωθοῦν πᾶν τὸ προξενοῦν τὴν καταισχύνην των.

« Παντοῦ ὅπου περιῆλθα, λέγει ὁ Λεδυάρδος, εὗρον τὰς γυναῖκας εὐγενεῖς, φιλόφρονας καὶ φιλανθρώπους· εἰς γυναῖκα εἴτε πολιτισμένην εἴτε ἀγρίαν, δὲν διεύθυνα ποτὲ εὐπρεπεῖς καὶ φιλικοὺς λόγους, χωρὶς νὰ λάβω εὐπρεπῆ καὶ φιλικὴν ἀπάντησιν. Τοὺς ἄνδρας εὗρον πολλάκις πολὺ διαφόρους. Ὅπου καὶ ἀν περιεπλανήθην, εἰς τὰς ἀκάρπους πεδιάδας τῆς ἀφιλοξένου Δανίας, εἰς τὴν φιλάρετον Ἑλουητίαν, εἰς τὴν παγωμένην Λαπωνίαν, τὴν ἀγροῖκον Φιννίαν, εἰς τὴν Ρωσσίαν, καὶ εἰς τὰς ἐκτεταμένας περιοχὰς τοῦ νομάδους Τατάρου, παντοῦ, πεινασμένον, διψασμένον, ψυχρὸν, ὑγρὸν ἢ ἀσθενῆ, μ' ἐπεριποιήθησαν φιλοφρονέστατα αἱ γυναῖκες, ἐγένοντο δὲ τόσον εὐμενεῖς καὶ πρόθυμοι αἱ πράξεις αὗται, ὥστε πᾶν ὅ,τι μ' ἔδιδον καὶ πᾶν ὅ,τι μ' ἔκαμον εἶχε διπλῆν τὴν χάριν. »

« Τὴν ζωήν μου ὅλην, λέγει περιηγητής τις, ἐθυσίασα εἰς τὰς περιηγήσεις, εἰς τὰς περιπλανήσεις τῆς γῆς, καὶ πανταχοῦ τὸν μὲν ἄνδρα εὗρον γεννάϊον, τὴν δὲ γυναῖκα ὡραίαν, τὸν ἄνδρα τολμηρὸν καὶ πεπεισμένον καὶ τὴν γυναῖκα δειλὴν καὶ μετριόφρονα, ἐκεῖνον μέγαν ὅταν ἐνεργῇ, αὐτὴν δὲ μεγάλην ὅταν πάσχῃ, ἐκεῖνον λάμποντα εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ὁμιλοῦντα διὰ νὰ μανθάνῃ, αὐτὴν δὲ λάμπουσαν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ὁμιλοῦσαν διὰ νὰ πείθῃ καὶ ἡδύνῃ, ἐκεῖνον ἔχοντα τραχεῖαν τὴν καρδίαν, αὐτὴν δὲ μαλακὴν καὶ τρυφερὰν, ἐκεῖνον ἐμποδίζοντα τὴν ἀθλιότητα, ταύτην δὲ ἀνακουφίζουσαν τοὺς πόνους, τὸν ἄνδρα ἔχοντα ἐπιστήμην, κρίσιν, δικαιοσύνην, καὶ τὴν γυναῖκα φιλόκαλον γενναίαν καὶ ἐλεήμονα, δὲν διστάζω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι ὑπέρτεραι τῶν ἀνδρῶν. »

Ἑνόσῳ ἡ Ρώμη ἦτον ἐλευθέρα, ἑνόσῳ τὰ λάφυρα τῶν νενικημένων ἐπλούτιζον μόνον τὸν δημόσιον θησαυρὸν, αἱ μὲν γυναῖκες ἦσαν σεμναὶ, φρόνιμαι, οἱ δὲ ἄνδρες γενναῖοι καὶ φιλελεύθεροι· ἡ διαφθορὰ εἶχεν ἤδη ἐκλείψει ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τοῦ πλούτου καὶ τῆς φιλοδοξίας τινῶν Πατρικίων, τὰ δὲ ἤθη ἐφυλάσσοντο εἰσέτι καθαρὰ, ὅτε ὁ Ἰούλιος ὅστις διεζεύχθη τὴν Πομπηΐαν, λέγων, ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ Καίσαρος δὲν ἔπρεπε μήτε κἂν ὕποπτος νὰ ἦναι, προσέφερε τὸν τελευταῖον σεβασμὸν εἰς τὴν ψυχορράγοῦσαν σωφροσύνην τῶν δεσποινῶν τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ὁ Ὀκτάβιος καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, φοβούμενοι τὴν κάθοδον τῆς ἐλευθερίας, παρενέβαλον εἰς τὴν πορείαν της ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια καὶ κατεκρήμνισαν ὅλα ὅσα ὕψωσαν προχώματα οἱ συνετοὶ γέροντες δημοκράται τῆς Ῥώμης διὰ νὰ τὴν προφυλάξωσιν ἀπὸ τὰς πλημμύρας τῆς πολυτελείας, τῆς ἀσωτείας καὶ τῆς διοφθορᾶς, καὶ τούτου ἕνεκεν ἔκτοτε βλέπομεν ὅτι τὰ ὀνόματα τῆς Ἰουλίας, τῆς Ἀγριππίνας, τῆς Παππαίας, τῆς Θεοδώρας, δὲν χαρακτηρίζονται ὀλιγώτερον τῶν ὀνομάτων τοῦ Τιβερίου, τοῦ Νέρωνος, τοῦ Καλλιγόλα, τοῦ Ἰουστιανοῦ, εἰς τὴν τρομακτιτὴν διαφθορὰν ἥτις διεσήμανε τὴν βασιλείαν αὐτῶν.

Ἑνόσῳ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐτιμᾶτο ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐλευθερία, αἱ γυναῖκες ὡδήγουν τοὺς πολίτας εἰς τὴν νίκην, ἐπανέφερον τοὺς φυγάδας εἰς τὴν μάχην, ἐστεφάνουν τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν πολέμῳ, ἔδραττον, χρείας καλούσης, τὰ ὅπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος, ἐφόνευον τοὺς υἱούς των, ὅταν ἐπρόδιδαν τὴν πατρίδα, ἔχαιρον διὰ τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πεσόντας υἱοὺς, συζύγους καὶ ἀδελφοὺς, ἐκόσμουν διὰ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς παιδείας των τὰς συναναστροφὰς, ἐγνωμοδότουν εἰς τὰ συμβούλια τῶν συμπολιτῶν των, διέχεον τέλος εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν τὸ νέκταρ καὶ τὴν ἀμβροσίαν διὰ τῶν θεσπεσίων ἀρετῶν των· ἀφοῦ ὅμως ἡ μὲν ἀρετὴ ἐναυάγησεν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν Παυσανιῶν καὶ Ἀνταλκιδῶν καὶ ἡ ἐλευθερία κατεστράφη ἐν Χαιρωνείᾳ, ἐνεταφιάσθη καὶ ἡ δύναμις καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς γυναικός.

Ὅταν οἱ Γάλλοι ἦσαν ἄγριοι, αἱ γυναῖκες των ἦσαν φρόνιμαι, ὡς αὐτοὶ ἀνδρεῖοι, ἐπειδὴ δὲ αὗται συμμετεῖχον τῶν δημοσίων ἀρετῶν, τὰ τῆς πατρίδος των δὲν ἦσαν ἀλλότρια εἰς αὐτὰς, ὅθεν παρευρίσκοντο εἰς τὰ κοινὰ συμβούλια, ἐγνωμοδότουν εἰς τὰς ἐθνικὰς συνελεύσεις καὶ πολλάκις ἔδωκαν σωτηριώδεις συμβουλάς. Αὐταὶ ἔδωκαν τὸ παράδειγμα εἰς τὰς θυγατέρας τῶν Σαβίνων νὰ ῥιφθῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ἐσπάσαντο τὴν ὀλέτειραν μάχαιραν τοῦ ἐμφυλίου μετὰ τῶν Ῥωμαίων πολέμου· αὐταὶ ἐσύστησαν τὴν ὁμόνοιαν μεταξὺ αὐτῶν, αὗται ἦσαν αἱ μεσίτριαι τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν Γάλλων καὶ τῶν γειτόνων των.

Ἰδοὺ ὁποίαν συνθήκην ὑπέγραψε τότε ὁ Ἀννίβας μετ' αὐτῶν. « Ἐὰν, ἑνόσῳ περιηγοῦμαι τὴν Γαλλίαν, οἱ Καρχηδόνιοι λάβουν ἀφορμὴν παραπόνων διά τινα ἀδικίαν τῶν Γάλλων, αἱ γυναῖκες τούτων νὰ κρίνωσι καὶ ὑπόσχομαι νὰ δεχθῶ πᾶν ὅ,τι θέλουν ἀποφασίσει. »

Αἱ γυναῖκες τῶν Γάλλων καὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Γαλλίας παρὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐφύλαξαν διὰ συνθηκῶν τὴν ὁποίαν εἶχον ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς θρησκείας των, καὶ

πολλάκις εἰς τὰς ληστρικὰς ἐποχὰς τῶν δέκα πρώτων αἰώνων, ἔσωσαν τὴν πατρίδα ἀπὸ τὴν παντελῆ παράλυσιαν.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ δύναμις τῶν γυναικῶν ἴσχυσε καὶ ἰσχύει πολὺ περισσότερον ἢ εἰς ἄλλα μέρη, τὸ δέ αἴτιον εἶναι, ὅτι ἐνταῦθα τὰς γυναῖκας σχεδὸν τὰς λατρεύουν, καθότι πιστεύουσιν ὅτι ἡ ἀθωότης καὶ ἡ ὡραιότης, τὰς ὁποίας αὗται ἀντιπροσωπεύουν ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι τὰ σύμβολα τοῦ αἰωνίου ὄντος, καὶ καθότι διδάσκονται νηπιόθεν ὅτι ἡ γυνὴ πρέπει νὰ λατρεύεται, ὡς οὖσα παραγωγὸς παντὸς καλοῦ καὶ αγαθοῦ, καὶ ἐπειδὴ αἱ ἀρχαὶ αὗται ἀπὸ γενεὰν εἰς γενεὰν φυλάττονται ἀναλλοίωτοι, διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἔχουν καὶ τὰς περισσοτέρας ἀρετάς.

Ἡ θρησκομανία καὶ τὰ σκληρὰ καὶ ἀδάμαστα ἤθη τῶν Ἑβραίων, ὄντων ὑλικῶν τὸν νοῦν καὶ σκαιῶν, συνεκεράσθησαν ἀπὸ μόνα τὰ θέλγητρα τῆς ἀθωότητος τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Αἱ γυναῖκες τῆς Σιὼν ἐφάνησαν, κατὰ τὴν παραβολὴν τῆς ἁγίας Γραφῆς, ὡς πηγαὶ ὕδατος εἰς τοὺς βράχους τῆς Γιζέρ. Οἱ Ἑβραῖοι, ἄνδρες αἱμάτων, ἄνδρες ἀγνώμονες, ἄνευ τῆς Σάῤῥας, τῆς Ῥοὺθ καὶ τῆς Ῥαχὴλ, γονυπετεῖς πάντοτε ἐνώπιον τοῦ ὀργίλου Θεοῦ των, ἤθελον εἶσθαι τέρατα ἀπανθρωπίας καὶ βαρβαρότητος. Εἰς τὰς γυναῖκάς των οἱ Ἑβραῖοι εὕρισκον τινὰ παραμυθίαν τῆς σκληρᾶς καὶ ἐπόδυνου δουλείας των. Ἡ Ἐθαὶμ ἦτο τοιαύτη μήτηρ, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ παρηγορηθῇ διὰ τὸν θάνατον τῶν τέκνων της, ἔζη εἰς τὴν μοναξίαν της καὶ ἐφοβεῖτο μὴ ποτε ἀνακουφισθῶσιν οἱ πόνοι της· αἱ θυγατέρες τοῦ Ἰσραὴλ ἔψαλλον εἰς στίχους παθητικοτάτους τὴν αἰχμαλωσίαν των.

« Ἐκαθήσαμεν, ἔλεγον, ἐπὶ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν τῆς ξένης γῆς καὶ ἐκλαύσαμεν, διότι ἐμνήσθημεν τὴν θλιβερὰν ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ ἐχθρὸς, αἱματοβαφὴς, ἐπεσώρευσε τὰ πτώματα εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη τῆς Ἰερουσαλὴμ, καὶ καθ' ἣν αἱ θυγατέρες τῆς Σιὼν διεσκορπίσθησαν καὶ ἐξωρίσθησαν ἀναστενάζουσαι· ἐνῷ ἐθεωροῦμεν τὰ ῥεῖθρα τῶν ὑδάτων τρέχοντα ἐλεύθερα πρὸ τῶν ποδῶν μας, οἱ ξένοι μᾶς εἶπον νὰ τραγῳδήσωμεν· ὄχι, πώποτε, δὲν θέλουν λάβει αὐτὴν τὴν φρικτὴν εὐχαρίστησιν· κάλλιον νὰ ἐκλείψῃ ἡ φωνή ἡμῶν, κάλλιον νὰ ξηρανθῇ ἡ χεὶρ ἡμῶν, παρὰ ν' ἀκούσωσιν οἱ τύραννοί μας τὰ ᾄσματα καὶ τὴν λύραν τοῦ Ἰσραὴλ· Λύρα, ἁγία λύρα, ἤδη σ' ἐκρεμάσαμεν ἐπὶ τὰς ἰτέας καὶ δὲν θέλωμεν σὲ ἀναλάβει εἰς τὰς χεῖράς μας, ἐὰν δὲν ἐλευθερωθῶμεν· ὄχι, ἡ φωνὴ τῶν σκληρῶν ἐχθρῶν, τῶν ἀπαγαγόντων ἡμᾶς, δὲν θέλει ἀναμιχθῇ ποτὲ μὲ τὸν γλυκὺν ἦχόν σου. » Δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλωμεν ὅτι οἱ ἄνδρες ἠδύναντο ποτὲ νὰ ἐκφρασθῶσι μὲ τὴν τόσην ζωηρὰν καὶ παθητικὴν ταύτην ἁπλότητα;

Αἱ παρθένοι τῆς Ἰθώμης δὲν ἦσαν αἵτινες κατεσκεύαζον τὰ ὅπλα τῶν Μεσσηνίων, δι' ὧν ἀπετείναζαν τὸν βάρβαρον ζυγὸν τῶν Σπαρτιατῶν; ἡ Θεώνη, ἡ Θεανώ, ἡ Μοῖρις ἡ Μενέκλεια δὲν ὡπλίσθησαν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος των; δὲν ἐτίμησαν αὐτὰ: καὶ πολλαὶ ἄλλαι τὰ συμβούλια τοῦ Αριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομένους διὰ τῶν σοφῶν συμβουλῶν των.

Ἡ Ἄλκηστις δὲν ἐθυσιάσθη ἐθελουσίως ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ συζύγου της Ἀδμήτου, βασιλέως τῆς Θεσσσαλίας;

Αἱ Βιζίνδαι προέδρευον τὰ συμβούλια τῶν γηραιῶν Γάλλων καὶ ἦσαν ἄξιαι τῆς τιμῆς ἣν ἠξιώθησαν.

Αἱ Δρυΐδες τῆς Ἀρμορικῆς προηγοῦντο τῶν Εὐβαστῶν, τῶν Βάρδων, τῶν Σενάνων εἰς τὰς δημοσίους τελετὰς τῆς θρησκείας των, αὗται ἡγοῦντο τοῦ στρατοῦ των καὶ ποτὲ δὲν ἠμαύρωσαν τὴν ἡρωϊκὴν των δόξαν.

Αἱ παρθένοι τῆς Σαίνης ἦσαν αἱ διανέμουσαι εἰς τοὺς ἐν πολέμοις ἀριστεύσαντας τὸν ἀπὸ πρίνον ἐξόν. Ἡ Γεναβέφα ἠλευθέρωσε τὴν Ῥώμην ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ θηριώδους Ἀττίλα. Ἡ Τελεσία ἔσωσε τοὺς κατοίκους τοῦ Ναγκαίου ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ Τολμηροῦ ἐπωνομασθέντος Καρόλου, δουκὸς τῆς Βουργουνδίας διὰ μόνων τῶν ἀρετῶν καὶ θελγήτρων της.

Αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Κλόβιος προπαρεσκεύασαν εἰς τὴν Γαλλίαν τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τῆς εἰδωλολατρείας. Ἡ Κλοντίδα ἐθεμελίωσε τὴν Γαλλικὴν Μοναρχίαν ἐπὶ βάσεων χριστιανικῆς καὶ σεμνῆς θρησκείας· ἡ Βολτίλδα διαδεχθεῖσα Κλόβιν τὸν Β'. ἀπέδειξεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι οὐδεὶς βασιλεὺς ἦτον ἀξιώτερος αὐτῆς νὰ φέρῃ τὸ βασιλικὸν διάδημα. Ἡ Αἰκατερίνη καὶ ἡ Ἐλισάβετ δὲν ἐμεγάλυναν τὸν Ῥωσσικὸν κολοσσὸν, δὲν ἀπέδειξαν αὗται ὅτι δύνανται καὶ γυναῖκες νὰ λάβουν τὰς στρατηγικὰς δάφνας τροπαιούχων στρατηγῶν καὶ βαθυνουστάτων πολιτικῶν;

Τρεῖς γυναῖκες διέσωσαν τὸ διάδημα τοῦ Καρόλου Ζ'. ἡ σύζυγός του, δηλαδὴ ἡ θυγάτηρ τοῦ Λουδοβίκου Β'. τῆς Ναυάρας ἐστερέωσε τὸν θρόνον του, ἡ ἐρωμένη του Ἀνιεσορὲλ τὸν ἔθεσεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τιμῆς, ἡ Ἰωάννα τῆς Αὐρηλίας ἔσωσε τὴν Γαλλίαν.

Αἱ Μπλάνσχη, Δασιὲ, Λεσχιντελὲ, Γραφινὴ, Κοττίνη, Δορλεὰνς, Ζιεοφρὲν, Δεπιναὶ, Λασαμπλιὲρ, Δαρζιαντὰλ, Σεβινιὲ, Δεγουλνὲρ, Δουμποκὰζ, Δουφρεστάϊ, Μπαμπωὰ, Δοπουὶλ, Δεβαλμὰρ, Δεκλὲβ, Δασιὲ, ἡ Στάελ, καὶ τόσαι ἄλλαι βαθύνοες Γαλλίδες, Ἀγγλίδες Γερμανίδες καὶ Ἰταλίδες, δὲν τιμοῦν τὰ ἔθνη ταῦτα, διὰ τὴν παιδείαν, τὴν ἐπιῤῥοὴν καὶ πολιτικὴν αὐτῶν δύναμιν; Τίς ἀνύψωσε τὰ ἔθνη ταῦτα εἰς τοσαύτην μεγαλειότητα ἢ αἱ γυναῖκες; τίς ὑπερύψωσε τὴν μεγαλοφυΐαν τοσούτων νόων ὑψηλῶν ἢ αἱ γυναῖκες; — Δὲν ἔχουν λοιπὸν χρέος οἱ ἄνδρες νὰ περιποιῶνται τὰς γυναῖκας ἀφοῦ ἀπὸ ταύτας ἀπέκτησαν τόσα ἀγαθὰ καὶ τόσα πλεονεκτήματα;

Κατὰ τὸν Μεσαιῶνα, αἱ γυναῖκες εἶχον τὴν μεγίστην ἰσχὺν, ἀλλ' ἦσαν τότε ὑποκείμεναι, ὡς

καὶ οἱ ἄνδρες εἰς πολλὰ ἐλαττώματα, διὰ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν οἱ ἄνθρωποι τὸν καιρὸν τοῦτον ἦσαν διεφθαρμένοι, κακοὶ καὶ δειλοί. Τότε οἱ τιμαριωτικοὶ πύργοι ἐκάλυπτον τὴν γῆν, αἱ δὲ εἰς αὐτοὺς περίκλεισται ὡραῖαι, ἐπέβαλλον χρέη καὶ εἰς τοὺς πολεμικοὺς καὶ εἰς πάντας οἵτινες τὰς ὑπερασπίζοντο καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες ἤθελον νὰ τὰς ἐξουσιάσωσιν. Οὗτοι τότε δὲν ἤρκει νὰ πολεμοῦν, ἔπρεπε καὶ νὰ νικοῦν, καὶ δὲν ἔφθανε μόνον νὰ νικοῦν ἔπρεπε καὶ ν' ἀρέσκωσι, καὶ δὲν ἤρεσκον εἰς τὰς γυναῖκας ἐὰν δὲν ἦσαν ἀνδρεῖοι, ἐλεύθεροι τοὺς τρόπους καὶ εὔθυμοι· ὅτι δὲ εἶναι ἀληθὴς ἡ ἐπιῤῥοὴ τῶν γυναικῶν εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν λαῶν, μαρτυροῦν αὐτὰ τὰ πράγματα, καθότι εἴς τινας τῶν ἐπικρατειῶν, κατὰ τοὺς ἱπποτικοὺς τούτους αἰῶνας, οἱ πολῖται ἐκυριεύοντο ἀπὸ ἐκδίκησιν καὶ μῖσος, διότι αἱ γυναῖκες ἦσαν ἐξωρισμέναι παντὸς κοινωνικοῦ καθήκοντος, διὸ καὶ ὁ Πεπὰν Δεριστὰλ, κληρικὸς γνωρίζων τὴν δύναμιν τῶν γυναικῶν, δὲν εὗρεν ἄλλον τρόπον νὰ εἰρηνοποιήσῃ τοὺς παρ'ὀλίγον νὰ κατασφαγῶσιν ἐκ τῶν διχονοιῶν νέους καλογήρους, εἰμὴ διορίζων ἐπὶ κεφαλῆς των εἰς τὸ Μοναστήριόν των, τὴν ἑτέραν του Αμαζένην.

Εἰς τὰς γυναῖκας κατὰ πρῶτον καὶ εἰς τὰ συγχωροχάρτια τῶν Παπῶν κατὰ δεύτερον λόγον, χρεωστοῦνται οἱ γενόμενοι σταυροφορικοὶ πόλεμοι. Αἱ γυναῖκες εὗρον τὰ ἐμβλήματα τῶν στρατιωτῶν, αὗται διώρισαν τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ὑπεσχέθησαν τὴν δεξιὰν καὶ τὸν Παράδεισον εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας, αὗται ἦσαν οἱ ἀληθεῖς ἐκπορθηταὶ τῆς ἱερᾶς πόλεως, αὗται διεσήμανον τὴν φθορὰν τῶν Ὀσμανλίδων.

Ὁ Προπέρτιος εἰς ἐλεγεῖόν τι ζωγραφίζει κάλλιον παντὸς ἄλλου τῆς ἀρχαιότητος ἐγγράφου, τὴν ἀξιοπρέπειαν ἐκείνην τῶν δεσποινῶν τῆς Ῥώμης, μὲ τὴν ὁποίαν δὲν δύναται ποσῶς νὰ συγκριθῇ ἡ τόσον διαθρυλλουμένη ὑπεροχὴ τοῦ γυναικείου φύλου εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν Ἱπποτῶν. Ἡ Κορνηλία ἀποθνήσκουσα εἰς τὸ ἄνθος τῆς νεότητος, ἀσπάζεται καὶ παρηγορεῖ τὸν νυμφίον της εἰς κατανυκτικώτατον τρόπον, καὶ δὲν εἶναι λέξις σχεδὸν, ἥτις δὲν ἐκφράζει ὅ,τι σεβαστὸν καὶ ἱερὸν ἔχουσιν οἱ δεσμοὶ τοῦ ὑμεναίου. Ἡ σεμνὴ μεγαλοφροσύνη τῆς ἀκηλιδώτου ζωῆς, εἰκονίζεται ἀμίμητα εἰς τὴν μεγολοπρεπῆ ἐκείνην ποίησιν τῶν Λατίνων, σοβαρὰν καὶ ὑπερήφανον ὡς τοὺς ἰδίους αὐτοὺς κοσμοκράτορας. « Ναὶ, λέγει ἡ Κορνηλία, ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ ὑμεναίου, ἕως τὴν φλόγα τῆς νεκρικῆς πυρᾶς, καμμία κηλὶς δὲν ἐμόλυνε τὴν ζωήν μου, ἔζησα ἔνδοξος καὶ ἁγνὴ μεταξὺ τῶν δύω λαμπάδων. » Θαυμασία τῇ ἀληθείᾳ ἡ ἔκφρασις αὕτη, ὑψηλὴ ἡ εἰκών! Πόσον ἀξιοζήλευτος εἶναι ἡ τύχη τῆς γυναικὸς ἐκείνης ἥτις ἠδυνήθη νὰ φυλάξῃ τοιαύτην ἐντελῆ ἑνότητα εἰς τὸν βίον της, καὶ μίαν μόνην ἐνθύμησιν νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτῆς εἰς τὸν τάφον! Μία ζωὴ, μία ἐνθύμησις, τὶ περιπλέον;

Πολλοὶ ψέγουν τὰς γυναῖκας ὡς ἀνικάνους εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ ἠθικὰς ἀρετὰς, δηλαδὴ τὰς ὑστεροῦν, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν πάντοτε τὰς ἐξαιρέσεις καὶ οὐχὶ τὸ ὅλον αὐτοῦ τοῦ προορισμοῦ των, ἀλλ' ἂς μᾶς συγχωρηθῇ νὰ εἴπωμεν, ὅτι μεγάλως οἱ τοιοῦτοι κατήγοροι ἔσφαλαν εἰς τὴν δόξαν των ταύτην, καθότι βλέπομεν καθεκάστην καὶ συναισθανόμεθα ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι τὰ μάλιστα ἀναγκαῖα καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν λαῶν, καὶ ἂν ἡ ἀνθρωπότης εἶχε τὴν τύχην νὰ διδάσκεται τὰ χρέη καὶ καθήκοντά της ἀπὸ τὰς γυναῖκας, πιστεύομεν ἀδιστάκτως ὅτι ἤθελεν ἀποθεωθῇ. Οἱ δείλαιοι, ἐὰν αἱ γυναῖκες ὑποτεθεῖ, ὅτι εἶναι πλήρεις ἐλαττωμάτων, τὰ ἐλαττώματα ταῦτα πόθεν προέρχονται εἰς αὐτὰς ἢ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας οἵτινες πᾶν ἄλλο ἐμελέτησαν ἢ τοῦ πνεύματος τῶν γυναικῶν; Ἐὰν αἱ γυναῖκες εἶναι ἀνίκανοι τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν, ἕπεται ὅτι οἱ ἄνδρες, παραγόμενοι ἐξ αὐτῶν, πρέπει νὰ ἦναι χείρονες αὐτῶν, καθότι φυσιολογικῶς ἀπεδείχθη ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, παραγενόμενοι εἰς τὸ φῶς, ὁμοιάζουν μᾶλλον τὰς μητέρας ἢ τὰς τροφοὺς αὐτῶν, κατὰ τὴν φυσικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τὴν ἠθικὴν σχεδὸν πάντοτε δύναμιν, ἢ μὲ τοὺς πατέρας, ἐπειδὴ ἐννεάμηνος διαμονὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τῶν σπλάγχων τῆς γυναικὸς, ὁ θηλασμὸς αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνατροφὴ, ἣν λαμβάνει παρ' αὐτῶν εἰς τὴν νηπιότητά του, ἐνστάζουν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὰ αὐτὰ αἰσθήματα σχεδὸν καὶ τὴν αὐτὴν κράσιν. Ὅθεν διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἀνθρωπότης, οἵα προωρίσθη ἀπὸ τὸν πλάστην αὐτῆς, πρέπει νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν ἀνατροφὴν τῆς γυναικὸς, ἥτις τόσον πλείονας ὡρίμους καρποὺς θέλει παράξει, ὅσον ἡ φροντὶς αὐτῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἔσεται καὶ σπουδαιοτέρα.

Ἐκ Τριπολεως. Α. Κ. Π. (ἀκολουθεῖ.)

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

ΙΑΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΙΣ Ο ΡΥΝΔΑΚΙΝΟΣ. (1).

Λάσκαρις (Ἰανὸς ὁ Ῥονδακινὸς) κατὰ τὴν γνώμην τοῦ χρονογράφου Ἰακώβου Φιλίππου Οὐέργομέτου ἦτον υἱὸς τοῦ περιωνύμου συντάκτου τῆς *Ἑλληνικῆς Γραμματικῆς*, καταγομένου ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Λασκάρεων, καὶ ἐλθόντος ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη εἶναι ἐσφαλ-

(1) Κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἡμῶν, δημοσιεύομεν σήμερον τεμάχιον ἐκ τοῦ χειρογράφου συγγρ. τοῦ Κ. Α. *Παπαδοπούλου Βρετοῦ* περὶ τῶν ἀπὸ Ἁλώσεως Ἑλλήνων συγγραφέων κλπ. Τὸ σπουδαῖον τοῦ συγγράμματος τούτου, δύναται νὰ κρίνῃ ἕκαστος ἐκ τοῦ παρόντος τεμαχίου. Συνδρομαὶ εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι δεκταὶ καὶ ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Εὐτέρπης.

μένη ὡς ἐρθῶς παρατηρεῖ ὁ **Hodius** (1)· ἀλλὰ Θεοδώρου τινὸς, μετὰ τοῦ ὁποίου ἦλθε νεώτατος εἰς Ἰταλίαν, ὡς λέγει ὁ *Γιραβόσης* (*ἱστ. τῆς Ἰτα.λ. φιλολ. ἰστ.*) Εἶναι δὲ ἄγνωστος ἡ αἰτία δι ἣν ὁ ἴδιος ἐπωνομάσθη *Ρυνδακινός*. Μαθητεύσας ὑπὸ Βησσαρίωνα, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Πανεπιστημίῳ, ὅπου ἔγινεν ἐγκρατέστατος τῆς Λατινικῆς φιλολογίας, μετέβη εἰς Φλωρεντίαν ἵνα διδάξῃ τὰ Ἑλληνικά, Ἡ δὲ παιδεία του καὶ ἡ λαμπρὰ καταγωγή του ἐφείλκυσαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην καὶ φιλίαν τοῦ τῆς Τοσκάνης ἡγεμονικοῦ Οἴκου τῶν Μεδίκων. Κατὰ δὲ τὸ 1497, θέλων, ὡς φαίνεται ὁ Ἰανὸς Λάσκαρις νὰ δείξῃ τὴν πρὸς τοὺς προστάτας του εὐγνωμοσύνην, ἀφιέρωσεν εἰς τὸν *Πέτρον Μεδίκην*, διάδοχον τοῦ Δουκὸς Λαυρεντίου, τὴν παρ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἐν Φλωρεντίᾳ *Ἀνθολογίαν διαφόρων ἐπιγραμμάτων ἀρχαίων συντεθειμένων σοφῶν*, ὡς ἀναφέρομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ (ἴδε τὸν ἀριθμὸν 2. τοῦ καταλόγου μου).

Δὶς ὁ Ἰανὸς ἐστάλη παρὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς δουκὸς Λαυρεντίου παρὰ τῷ Σουλτάνῳ Βαγιαζήτῃ τῷ Β' εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἀνεύρεσιν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χειρογράφων, ἃ καὶ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ του. Ὁ κύριος σκοπὸς ὅμως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁδοιπορίας τοῦ Ρυνδακινοῦ ἦτον ὁ ἀκαὴς ζῆλός του πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δουκὸς Λαυρεντίου, καὶ τὴν φυγὴν τῆς οἰκίας του ἀπὸ Φλωρεντίας, ἕνεκα τῆς κατ' αὐτῆς ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, ὁ Ρυνδακινὸς κατέφυγεν εἰς Παρισίους πρὸς τὸν Βασιλέα Κάρολον τὸν Η'. Αὐτόθι δὲ ὁ περιώνυμος *Βοιδαῖος* ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ τὰ Ἑλληνικά, καυχώμενος ὅτι ἠξιώθη τοιούτου διδασκάλου. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Καρόλου, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Λουδοβίκος ὁ ΙΒ' ἔπεμψε τὸν Ρυνδακινὸν τὸ 1503 εἰς Βενετίαν ὡς πρέσβυν. Μετὰ τὴν ἐν Καμβραὶ συστηθεῖσαν συμμαχίαν τὸ 1508 ἔτος, ὁ Λάσκαρις Ρυνδακινὸς ἔμεινεν ἐν Βενετίᾳ ὡς ἁπλοῦς πολίτης διδάσκων τὰ Ἑλληνικὰ εἰς διαφόρους, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνετο ὁ περιώνυμος *Ἐρασμος*.

Ἀναγορευθέντος δὲ Πάπα τοῦ ἀρχαίου καὶ στενοῦ φίλου του Ἰωάννου τοῦ Δουκὸς Λαυρεντίου, ὑπὸ τὸ ὄνομα Λέοντος τοῦ Δεκάτου, μετέβη εἰς Ρώμην ὁ Ρυνδακινὸς, δεχθεὶς προθύμως τὴν πρόσκλησιν τοῦ Πάπα ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ νεολαίας.

« Ἐλθὼν (ἐν Ρώμῃ) ὁ Λάσκαρις, γράφει ὁ σοφὸς συντάκτης τοῦ Ἑλληνομνήμονος (φυλ. Δ' σελ. 231), ἐπροσπάθησε νὰ συστηθῇ γυμνάσιον πρὸς διατροφὴν καὶ ἐκπαίδευσιν γενναίων καὶ εὐφυῶν νεανίσκων ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν ἀνδρῶν εἰδημόνων τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν γραμμάτων. Τὸ εὐγενὲς τοῦτο σχέδιον ἔλαβε καὶ εὐτυχῆ τὴν ἔκβασιν, διότι ὁ Λέων, ὡς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν, ἦτο ἐλευθέριος τῶν καλῶν παιδευμάτων προστάτης, καὶ ἠγέρθη λοιπὸν τὸ γυμνάσιον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κυρίνου λόφου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πάπας καὶ ὁ Λάσκαρις ἠξιώθησαν τῶν ἐπαίνων τῶν συγχρόνων, καὶ μάλιστα Ἱερωνύμου τοῦ Βίδα, καὶ τοῦ Κρητὸς Μάρκου Μουσούρου. » Καὶ τῷ ὄντι ἐπιγράφων οὗτος εἰς τὸν Ρυνδακινὸν τὴν ἔκδοσιν τοῦ Παυσανίου, ἐξελθοῦσαν τῶν πιεστηρίων τοῦ Ἄλδου τῷ 1516 εἰς φῶς. ἀποτείνει πρὸς αὐτὸν τοὺς ἑπομένους λόγους.

« Καὶ νῦν ἐν Ρώμῃ διατρίβων, τιμώμενός τε καὶ θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν ἐκεῖ, πρόξενος ὡς ἀληθῶς γέγονας τῶν Ἑλλήνων, τοὺς μὲν ἀφικνουμένους πολλάκις ὑπὲρ δύναμιν δωρούμενος, τῶν δ' ἀπόντων ἐπιμελούμενος, τοὺς δὲ φιλτάτους τοὺς περὶ τὸν κρατοῦντα συνιστάς. Θαυμαστὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα σημεῖα δόξειεν ἂν τῆς σῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας εὐνοίας, ἃ δ' ἐρεῖν μέλλω πᾶσαν ὑπερβέβληκε καλοκἀγαθίας εὐφημίαν. Ὁρῶν γὰρ ἐνίους τῶν ἡμεδαπῶν διὰ τὴν πολυετῆ δουλείαν οὕτω μὲν εἰπλαθομένους ἑαυτῶν, ὡς μηδέποτ' ἀνανήφειν καὶ μηδεμίαν ὅλων τῶν προγόνων ἔχειν ἔννοιαν, ἀλλ' ἐθελοκακοῦντας πολιτικοῦ βίου, παιδεύσεώς τε καὶ ἀγωγῆς ὀλιγώρως ἔχειν· οὕτω δὲ κακοδαιμονεῖν, ὡς αὐτοὺς μὲν ἀπαιδευσίᾳ συζῆν καὶ τετυφῶσθαι, τοῖς δὲ παιδείας ἐρασταῖς φθονεῖν, ἐκ τοῦ προφανοῦς τῶν ποιητῶν ἢ φιλοσόφοις ἐνασχολουμένων εὐθὺς καταγινώσκονται πολυθεΐαν, τοιοῦτό τι πρὸς τὴν θεήλατον ταύτην ἡμῖν μεμηχάνησται συμφοράν. ὡς γὰρ μὴ παντάπασιν ἀποσβεσθῇ τὸ σωζόμενον ἔτι τῶν Ἑλληνικῶν λόγων, καίπερ λίαν ἀμυδρὸν ὄν, οὐκ ὀλίγους ἔκ τε Κρήτης, ἔκ τε Κερκύρας καὶ τῶν παραθαλασσίων τῆς Πελοποννήσου μεταπέμψω νεανίσκους τῶν μήτε φύσιν ἀγεννῶν, μήθ' ὑπὸ χάσμης καὶ νωθρότητος ἐκνεναρκωμένων, ἀλλ' ἀγχινοίᾳ τε περισήμων καὶ τὸ ταλαίπωρον ἐχόντων ἐν τῇ ψυχῇ· οἱ νῦν ἐν Ρώμῃ μήτε στέγης, μήθ' ἱματισμοῦ, μήτε τροφῆς ἀπορροῦντες, μήτε σοφιστῶν ἐστερημένοι τῶν διδάσκειν καὶ βουλομένων καὶ εἰδότων, θαυμαστὸν ὅσον περὶ ἄμφω προκύπτουσι τῷ λόγῳ, τοῦ πάντ' ἀρίστου καὶ μεγίστου Ρώμης Ἀρχιερέως Λέοντος δεκάτου χορηγοῦντος κτλ. »

Τῷ 1518 ἔτει ὁ Ρυνδακινὸς ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν, λέγει ὁ *Ρόσκοες* (1), πιθανῷ τῷ λόγῳ, πρὸς διαπραγμάτευσιν συμμαχίας μὲ τὸν τότε Βασιλέα Φραγκίσκον τὸν Α. ὅστις, ὡς φαίνεται, τὸν ἔλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Αἰχμαλωτισθέντος δὲ τοῦ βασιλέως τούτου ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Καρόλου Ε. ἐν τῇ περιφήμῳ μάχῃ τῆς Παυΐας τὸ 1552 ἔτος, ὁ Λάσκαρις Ρυνδακινὸς ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος τοῦ Η. νὰ παρρησιασθῇ ἐν ὀνόματί του ἐνώπιον τοῦ ρηθέντος Αὐτοκράτορος, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Ὠφελήθη ὁ Ρυνδακινὸς ἐκ τῆς περιπτώσεως ταύτης ἵνα παρακινήσῃ τὸν Κάρολον νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων, ὡς πρὸ ἐτῶν ἐπεθύμει ἡ φιλογενὴς καρδία του. Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ περὶ τοῦ ὁποίου κάμνει μνείαν ὁ Ὅδιος, καὶ δημοσιευθέντι ἐν Κερκύρᾳ Ἰταλιστὶ τὸ 1845 ἔτος, (1) φαίνεται ὁ πατριωτισμὸς τοῦ γεναίου Ἕλληνος ματαίως λαλοῦντος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους του. Ἀναβάντος κατὰ τὸ 1534, ἐπὶ τοῦ Παπικοῦ Θρόνου τοῦ Παύλου Ἱ., ὁ Ρυνδακινὸς Λάσκαρις ἐπανῆλθεν ἐν Ρώμῃ, προσκληθεὶς παρὰ τοῦ Πάπα, ἀφίνων εἰς Παρισίους τὸν μονογενῆ υἱόν του Ἄγγελον. Μετ' ὀλίγον δὲ ἀπεβίωσεν, ἐννενηκοντούτης ὤν, καὶ ἐνταφιάσθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς *Ἁγίας Ἀγαθῆς*. Ὁ δὲ Τάφος του φέρει τοὺς ἑφεξῆς στίχους ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντας πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ζωηρᾶς μερίμνης του περὶ Ἑλλάδος.

» Λάσκαρις ἀλλοδαπῇ γαίῃ ἐνικάτθετο, γαίην
Οὔτε λίην ξείνην, ὦ ξένε, μεμφόμενος.
Εὕρετο μειλιχίην. Ἀλλ' ἄχθεται, εἴπερ Ἀχαοῖς
Οὐδ' ἔτι χοῦν χεύει πατρὶς ἐλευθέριον.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΒΡΕΤΟΣ.

(1) De Graecis illustrib ling. Graecae instauratoribus p. 249.

(1) Rescoe. Life of Leon . X.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΦΕΝΙΜΟΡ ΚΟΥΠΕΡ.

Ἀπολέσασαι αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι τὸν Φένιμορ Κοῦπερ, συναπώλεσαν τὴν φιλολογίαν των. Ὁ ὡς ὁ Ἴρβιγγ, καὶ Πρέστην, ἔξοχος συγγραφεὺς τοῦ *Κατασκόπου*, συνεκέντρου ἐν ἑαυτῷ ἅπασαν τὴν φιλολογικὴν δόξαν τῆς πατρίδος του. Τὰ πολυάριθμα αὐτοῦ συγγράμματα πληροῦν ὁλόκληρον βιβλιοθήκην, τὰ δὲ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν ἁμιλλῶνται πρὸς τὰ τῶν Εὐρωπαίων ἀριστουργήματα.

Κατὰ τὸ 1805, νέος τις Ἀμερικανὸς ἀναστήματος ὑψηλοῦ, ὄψεως φαιδρᾶς, καὶ φύσεως ζωηρᾶς καὶ ὑπεροπτικῆς, ἐσπούδαζεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Wall. Πολλὴν τρέφων κλίσιν πρὸς τὴν πυγμαχίαν, ὀλίγην δὲ πρὸς τὴν φιλολογίαν, κατέγινε περὶ τὰ μαθηματικὰ, ὅπως γίνῃ ἡμέραν τινὰ ναυτικὸς. Πλούσιός τις φίλος τῆς οἰκογενείας του, ὁ Κ. Λάνσεϊ, τὸν προσκάλεσε νὰ γευθῇ παρ' αὐτῷ, ἐν καιρῷ τῶν διακοπῶν· ἡ θυγάτηρ του ἀρκούντως εὐειδής, ἤρεσεν εἰς τὸν μαθητήν. Ἤρξατο ὅθεν νὰ σκέπτεται, τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ τὴν νυμφευθῇ.

— Σὺ νὰ νυμφευθῇς τὴν θυγατέρα μου! εἶπεν ὁ πατὴρ καταφρονητικῶς, μάθε ὅτι αὐτὴ ἀποστρέφεται τοὺς ἀριθμοὺς, καὶ λατρεύει τὰς μυθιστορίας τοῦ Βάλτερ-Σκότ. Τότε θέλω σοὶ δώσει τὴν χεῖρά της, ὅταν συγγράψῃς ἓν βιβλίον ὡς τὸν Wawerley.

Ὁ Κ. Λάνσεϊ οὕτως ὁμιλῶν, ἐνόμιζεν ὅτι στέλλει τὸν νέον διὰ *πράσινο χαβιάρ*, τὸ δὴ λεγόμενον. Ἐντοσούτῳ μετὰ ἕνα μῆνα ὁ μαθητὴς αγανακτῶν διὰ τὴν ἀποτυχίαν του, ἐγκατέλειψε τὴν σπουδὴν, καὶ ἐπεβιβάσθη ἑνὸς πλοίου ὡς ὑπαξιωματικὸς (midshipman). Τὸ ὄνομα, ἡ τύχη, καὶ ὁ χαρακτήρ του, τῷ προεμήνυον μεγάλην τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ στάδιον τοῦτο. Ἀλλ' ὀλίγος καιρὸς ἤρκεσε ὅπως τὸ ἀηδιάσῃ, καὶ τὸ παρήτησεν ἀποφασίσας νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ δυσχερὲς τῆς φιλολογίας.

Κατὰ τὸ 1810 ἀπεύθυνε πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Κ. Λάνσεϊ χειρόγραφόν τι, ἐπιγραφόμενον ὁ *Κατάσκοπος*· ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος ἐνόμισεν, ὅτι ἀεροβατεῖ· ἀλλ' αὕτη εὗρε τὸ χειρόγραφον θαυμαστὸν, ἔδειξε εἰς τὸν πατέρα της τὰ προτερήματά του καὶ τῷ ἀνέμνησεν ἣν εἶχε δόσει τῷ Κοῦπερ ὑπόσχεσιν. Διότι ὁ μαθητὴς, ὁ Midshipman, ὁ μυθιστοριογράφος, δεν ἦν ἄλλος εἰμὴ ὁ μέλλων Βάλτερ Σκὸτ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐντὸς ὀλίγου ἦλθεν ὁ ἴδιος νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν παλαιὸν φίλον του, τὴν περὶ τοῦ *Κατασκόπου* γνώμην του, καὶ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρός του, ἐὰν τὴν ἤξιζεν. Ὁ Κ. Λάνσεϊ ἀνέγνωσε τὸ χειρόγραφον καὶ ἔδωκε αὐτὸ εἰς ἄλλους νὰ τὸ ἀναγνώσουν· ἦν ἀριστούργημα. Ὁ Κοῦπερ ἐνυμφεύθη τὴν 1 Ἰαννουαρίου 1811 τὴν θυγατέρα τοῦ Κ. Λάνσεϊ, καὶ παρευθὺς ἐδημοσίευσε τὸν *Κατάσκοπον*, τοῦ ὁποίου γενικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχία.

Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται, ὅτι αἱ κλίσεις δὲν

ΦΕΝΙΜΟΡ ΚΟΥΠΕΡ.

(1) Giornale di Lezirtezione, Letteratura ecuna primo σελ 132.

ἐμφανίζονται προώρως, καὶ ὅτι ὑπὸ τὸν ναύτην δύναται νὰ ὑποκρύπτεται εὐφυὴς συγγραφεύς. Ὁ ναύτης ἀνεφάνη εἰς τὸν Πρωρέα (Pilote) τοῦ Κουπὲρ, καὶ εἰς τὸν *Ἐρυθρὸν Πειρατὴν*, συγγράμματα μεγίστην δόξαν περιποιήσαντα τῷ συγγραφεῖ. Ὁ Πρωρεὺς συνεγράφη συνεπείᾳ πεισματώδους στοιχήματος. Ἓν τινι συναναστροφῇ, ὑπερεθαύμαζον τὸν *Πειρατὴν*, ὃν πρὸ ὀλίγου εἶχε συγγράψει ὁ Βάλτερ Σκώτ.

— Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἠξεύρει τὰ πάντα, ὡς καὶ τὴν ναυτικὴν, ἀνέκραξέ τις ἐνθουσιασθείς. Μέγας γέλως τῷ ἀνταπεκρίθη, καὶ ἄνθρωπός τις ἠγέρθη λέγων, ὁ Βάλτερ Σκὼτ δὲν ἠξεύρει τίποτε ἀπὸ τὴν ναυτικὴν· καὶ ἐγὼ ὑπόσχομαι νὰ συγγράψω μυθιστορίαν, ἥτις μέλλει νὰ ὑπερβῇ κατὰ τοὺς ναύτας τὸν Πειρατὴν, καὶ νὰ ἐξισωθῇ αὐτῷ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς στερεᾶς. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦν ὁ Κοῦπερ καὶ ἡ μυθιστορία ὁ Πρωρεὺς, ἥτις ἐκέρδησε τὸ στοίχημα.

Γνωστὰ εἰσὶν τὰ ἄλλα συγγράμματα τοῦ Κοῦπερ· οἱ Σκαπανεῖς, ὁ Τελευταῖος Μοχικὰν, τὸ Δειβάδιον, ἡ Αἴμνη Ὀνταρίο, ὁ Βράβος, ὁ Φονεὺς τῶν Ἐλάφων, ὁ Ἄποικος, τὸ Ἄνθος τοῦ Δάσους, Σανταστσὲ, Ἐφιγγαμ, ἡ Μάγισσα, οἱ Φαλαινοθῆραι, οἱ Θαλάσσιοι Λέοντες, οἱ Ἐρυθρόχροες, Λισνὲλ Λινκόλμ, ὁ Δήμιος τῆς Βέρνης, κτλ. καὶ τὰ πρόσωπα τῶν μυθιστοριῶν του, ἅτινα ἐγένοντο τύπος ἀληθείας, καὶ πρωτότυπα συμέροντος, ὁ Τὼμ Κόφιν, Χάρβεϊ Βέρσ, *ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Ἡράκος*, ἡ *μακρὰ Καραβίνα*, ὁ *Ὀδηγὸς*, *τὸ δερμάτινον περιπόδιον*, κ.τ.λ. Ἐπὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἐδάφους ὁ Κοῦπερ εἶναι πάντοτε μέγας ἠθικολόγος, βαθὺς παρατηρητὴς, καὶ ἀμίμητος ζωγράφος. Ὅταν ὅμως ἀπομακρύνθῃ αὐτοῦ, ἀπέτυχε, μολονότι ὁ *Ὑπράθος καὶ ὁ Δήμιος τῆς Βέρνης*, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν συγγράμματα περιέχοντα ἱστορικὰς μελέτας, καὶ μεγάλην ἠθικήν.

Τὰ πολιτικὰ καὶ βιογραφικά του δοκίμια, καίτοι περιέχοντα πολλὰ ἐξαίρετα μέρη, εἰσὶν ἀνάξια τῶν προτερημάτων καὶ τῆς φήμης του.

Ἡ φήμη αὕτη δύναται νὰ καλεσθῇ δόξα, διότι καθιερώθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ διότι οὐδὲν σκάνδαλον ἐτάραξεν αὐτήν. Ὁ Κοῦπερ διττῶς δύναται νὰ παραβληθῇ τῷ Βάλτερ Σκώτ, πρῶτον διότι ὡς αὐτὸς τέρπει διδάσκων, καὶ δεύτερον διότι ἀναγινώσκων τις τὰ συγγράμματά του δὲν ἐρυθριᾷ. Εὐγενὲς καὶ σοβαρὸν μάθημα, διὰ τοὺς μυθισσοριογράφους τῆς Εὐρώπης, καὶ πρὸ πάντων τῆς Γαλλίας.

Κατήγετο ἀπὸ ἀρχαίαν τινὰ οἰκογένειαν τῆς Ἡενσιλβανίας. Εἷς ἐκ τῶν προγόνων του, ἦλθε τὸ 1679 ἐν τῇ **New Yersey**, ἐν ᾗ ἐξελέχθη βουλευτὴς τῆς ἀποικίας κατὰ τὸ 1681. Ὁ πατήρ του, ὅστις ἦν δικαστὴς, καὶ κτήτωρ πολλῶν κτημάτων παρὰ τὴν λίμνην Ὀστέγο (εἰς τὸ Νεοβάρακον) ἀνήγειρε τὴν πρώτην οἰκίαν τοῦ **Cooper's Tonn.** Ὁ φένιμαρ ζήσας καὶ ἀποθανὼν ἐκεῖ, κατέστησε τὴν διαμονὴν ταύτην ἔνδοξον ὡς αὐτός. Ἐγεννήθη τὴν 15ην Σεπτεμβρίου 1789 εἰς Βάρλιγκταν. Ἀπέθανε τὸ 1851 εἰς ἡλικίαν ἑξήκοντα δύο ἐτῶν ἔλλαττον μιᾶς ἡμέρας εἰς τὸ **Cooper's Tonn.** Ἦτο θερμὸς ἐπισκοπικὸς (αἵρεσις θρησκείας ἐν Ἀμερικῇ), καὶ δημοκράτης ἄνευ δημοτικότητος. Μία τῶν θυγατέρων του ἀπέκτησε φιλολογικὴν φήμην εἰς τὴν Ἀμερικήν.

(μετάφρασις Τ. Δ.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Ἰανουάριος.

Ἀτμόπλουν ἀεικίνητον, τρέχον εἰς ὠκεανὸν ἄνευ πέρατος, ὁδεύει ὁ Χρόνος, ὁδεύει πάντοτε, ὡς τὸν *Κατάρατον Ἰουδαῖον*, οὐδαμοῦ σταματῶν, οὐδέποτε ἀναπαυόμενος.

Ὡς δὲ φεύγοντος τοῦ ἀτμοπλοίου, ὄπισθεν καὶ ὄχθαι, καὶ ὄρη, καὶ πόλεις ἐξαφανίζονται, οὕτω βαίνοντος καὶ τοῦ Χρόνου, παρέρχονται καὶ ἄνθρωποι, καὶ γενεαὶ καὶ βασίλεια, ἀλλὰ ταῦτα ἵνα διὰ παντὸς καταστραφῶσι καὶ ἐξοντωθῶσι.

Μόνος ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἶπε τῷ ἡλίῳ στήτω, καὶ ὁ ἥλιος ἔστη. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ματαίως θέλει τὰς ἡμέρας αὐτοῦ νὰ σταματήσῃ . . . . φεύγουσιν αὐταὶ ταχυπετεῖς, φεύγουσι καὶ δὲν ἐπανέρχονται πλέον, ὅμως δὲ ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὴν ζωήν.

Καὶ τῳόντι, πόσον εἶναι ὡραία ἡ ζωὴ εἰς ἡλικίαν εἰκοσαετῆ, ὅπου μόνον ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη ἐνοπτρίζονται! πόσον ὡραία ἡ γαληνιαία ὄχθη, ὅπου μόνον ὁ γλυκὺς οὐρανὸς καὶ ἡ παραφυομένη χλόη ἀντανακλῶνται. Προχώρησον ὅμως, καὶ ἰδοὺ αἱ θλίψεις καὶ τὸ πέλαγος, ἰδοὺ τὰ δεινὰ καὶ αἱ τρικυμίαι.

Παλαίωμεν λοιπὸν κατὰ τῶν τρικυμιῶν ὅλων τῆς ζωῆς, εἴπερ πάλη ἡ ζωὴ, καὶ ἀρχίζοντες νέον ἔτος, ὅπως καὶ εἶναι τὰ πρὸ αὐτοῦ.

Τρέξωμεν εἰς τὰ θέατρα καὶ τοὺς χορούς, εἰς τὰ συμπόσια, εἰς τὰς διασκεδάσεις,

« Τὸ ῥόδον τὸ τῶν ἐρώτων
μίξωμεν Διονύσῳ,»

φάγωμεν, πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκωμεν.

Σοφωτέρα ταύτης φιλοσοφία δὲν ὑπάρχει ἄλλη καὶ ἐάσωμεν χαίρειν πάντας τοὺς Ἡρακλείτους καὶ τοὺς Δημοκρίτους τῆς ζωῆς καὶ τοῦ Ἔρωτος.

Ἐν Ἑλλάδι ἐν τούτοις τί γίνεται, τί γέγονεν κατὰ τὴν διάρκειαν ὅλου ἔτους; Οὐδὲν κυβερνητικῶς, οὐδὲν ὑπὲρ τῆς προόδου της, ἠθικῶς δὲ προσεκτήσατο ἓν ἔτι τοῦ Εὐρωπαϊσμοῦ προϊόν, τὸ *χορόδραμα*, καὶ φιλολογικῶς ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἐπλουτίσθη διὰ νέας λέξεως, ἀγνώστου εἰς τοὺς Πλάτωνας καὶ τοὺς Ἀριστοτέλεις.

Χαίρομεν ὅμως, ὅτι ἐν μέσῳ τῆς κοινῆς ταύτης ἀθλιότητος, ἐγένετο πρᾶξίς τις τιμῶσα τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ὄνομα, καὶ εὐελπίζουσα ὑπὲρ τοῦ ἀμαυ-

φοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος. Ἀοίδιμος Ἕλλην, ὁ Ν. Στουρνάρης, ὁ τοσοῦτον περὶ Ἑλλάδος μεριμνῶν, ἐνόσῳ ἔζη, ἀποθανὼν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς προώρως, ἀφῆκεν αὐτῇ ἑπτακοσίας περίπου χιλιάδας δραχμῶν πρὸς ἀνέγερσιν καὶ διατήρησιν Πολυτεχνείου. Οἱ ἐν τῇ Ἑλλάδι θησαυρίζουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνον, ἀλλ' ὅσοι ἔξωθεν Ἕλληνες, ἐν τῇ ξενιτείᾳ μοχθοῦσιν, ἓν ὄνειρον, ἕνα παλμὸν, ἓν ἴνδαλον ἔχουσι, τὴν Ἑλλάδα. Δόξα λοιπὸν καὶ τιμὴ αὐτοῖς, ὅτι νὰ ὠφελήσωσιν αὐτὴν, ὄχι δὲ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῆς ζητοῦσιν, ὑπάλληλοι, βουλευταὶ, γερουσιασταὶ ἢ ὑπουργοὶ γενόμενοι.

Τὸ λέγομεν θαῤῥαλαίως καὶ εὐγνωμόνως, ἡ Ἑλλὰς χρεωστεῖ μὲν τὴν ἐλευθέρωσίν της εἰς τοὺς κοινοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων, ἀλλὰ τὴν ἀρχομένην ἐκπαίδευσιν καὶ λαμπρότητά της εἰς μόνους σχεδὸν τοὺς ἔξωθεν ὁμογενεῖς ὀφείλει. Ἐκτὸς ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων, ἰδοὺ τὸ λαμπρὸν τοῦτο Παρθεναγωγεῖον, ὃ ΑΡΣΑΚΗΣ ΑΝΗΓΕΙΡΕΝ· Ἰδοὺ μετ' οὐ πολὺ ἀνεγείρεται Πολυτεχνεῖον, ὃ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ ΣΥΝΕΣΤΗΚΕ καὶ Λύκειον, ὃ ΒΑΡΒΑΚΗΣ ΙΔΡΥΣΑΤΟ.

Ἅπαντα βεβαίως τὰ ἱδρύματα ταῦτα εἶναι ὠφελιμώτατα, ἀλλ' ἀναμφιβόλως τὸ χρησιμώτερον πάντων εἶναι τὸ Πολυτεχνεῖον. Διότι ἂν ἐπιστημῶν ἔχῃ ἀνάγκην ἡ Ἑλλὰς, πρὸ πάντων ὅμως ἔχει ἀνάγκην τεχνῶν καὶ βιομηχανίας.

Τὸ δὲ ὠφέλιμον τούτου εὐτυχῶς ἐννοεῖ πᾶς τις καὶ ἀπὸ τὸ ὑπάρχον ἤδη, ὅπερ καί τοι ἀτελὲς, ἀλλ' ἀπέδειξε ἀγαθοὺς καρπούς.

Τὴν 12 Δεκεμβρίου ἐγένετο ἐν αὐτῷ ἡ ἐνιαυσία ἔκθεσις τῶν ἔργων τῶν τοῦ σχολείου τούτου μαθητῶν. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς παρὴν μεθ' ὅλων τῶν ὑπουργῶν του, ὁ δὲ ἀξιότιμος διευθυντὴς τοῦ Πολυτεχνείου Κ. Α. Καυτανζόγλους ἀπήγγειλε λόγον κατάλληλον, πραγματευόμενον δὲ ἰδίως περὶ τοῦ Γάλλου ἀγαλματοποιοῦ Δαυΐδ (d'Angers) καὶ τῆς γενναίας προσφορᾶς τοῦ μεγάλου Ἕλληνος τοῦ μακαρίτου Στουρνάρη.

Ἡ τελετὴ ἐγένετο εἰς τὴν νεωστὶ οἰκοδομηθεῖσαν εὐρύχωρον αἴθουσαν, ἐν ᾗ ἐστήθη ὁ *Φαρνέσιος Ταῦρος*, ἓν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, οὗ τὸ ἐκ γύψου ἐκμαγεῖον ἐδωρήσατο τῇ Ἑλλάδι ὁ φιλόμουσος καὶ φιλέλλην βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως. (1) Ἡ αἴθουσα αὕτη ἐκοσμήθη καὶ δι' ἐκμαγείων πλείστων ἄλλων ἀγαλμάτων καὶ προτομῶν, καὶ δικαίως δύναται νὰ ὀνομασθῇ Μουσεῖόν τι τῆς γλυπτικῆς, εἰς ὃ ἐφαρμόζεται καταλληλότατον ἡ ἐπιφαινομένη ἐκεῖ ἐπιγραφή.

« Θάρσει, Βάττε, ταχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον ».

Ναὶ, ἔσεται βεβαίως ἄμεινον, ἂν οἱ βραβευόμενοι ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος δὲν περιωρίζοντο εἰς τὴν ὑλικὴν μόνον ἐργασίαν τῆς τέχνης, ἀλλ' ἤκουον καὶ τῶν ἀναγκαιούντων εἰς τέλειον καλλιτέχνην μαθημάτων, ἂν ἐπροσπάθουν νὰ πλουτισθῶσι διὰ γνώσεων ποικίλων, διότι ἄνευ τούτων, ὁ μὲν δυνάμενος νὰ γίνῃ ἀγαλματοποιὸς θέλει μείνει ἁπλοῦς λιθοξόος, ὁ δὲ τῆς ζωγραφικῆς καλλιτέχνης, ἄτεχνος ζωγράφος, καὶ οὕτω καθεξῆς. Εἰς τὸ ἐν Γαλλίᾳ σχολεῖον **des Arts et Metiers** παραδίδονται ἅπαντα τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα καὶ πολλὰ ἐκ τῶν τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ πεποίθαμεν ὅτι, κατὰ τὸν διοργανισμὸν τοῦ Στουρναρείου πολυτεχνίου, θέλουν πληρωθῇ ὅλαι αὗται αἱ ἐλλείψεις.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἐκτεθέντων ἔργων, διεκρίθησαν ἰδίως τὰ τῆς ζωγραφικῆς, εἰς τῆς ὁποίας τὸ τμῆμα ἔπεμψεν ἐκ Ῥώμης ἡ Ἑλληνὶς νεᾶνις Μπ . . . εἰκόνα τινὰ γυναικὸς παριστώσης τὴν ἀπελπησίαν. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ὄντως ἄριστον καὶ ἐμφαίνει ὅτι ἡ τῆς καλλιτεχνίας αἴσθησις δὲν ἀπώλετο ἐν Ἑλλάδι.

Εἰς τὸ τῆς γλυπτικῆς τμῆμα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀριστεύει ἐπιτύμβιον μάρμαρον καί τινες ἄλλαι ἀντιγραφαὶ ἐκ τῶν ἀναγλύφων τοῦ Παρθενῶνος, ἅπαντα ἔργα τῶν ἀδελφῶν Βιτάλη.

Ἐν τῇ λεπτουργίᾳ διακρίνεται κομψότατόν τι ἔπιπλον, μία βιβλιοθήκη τοῦ Ι. Γλύνη κτλ.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκθέσεως ὀκτὼ μόνον Κυρίαι, αἱ πλεῖσται νεάνιδες, παρῆσαν.

Εἶναι ἀφιλόμουσοι αἱ καλαὶ Ἑλληνίδες μας; ἠρώτων ἐμαυτόν· Μόνον θέατρα, Κίρκοι Ὀλυμπιακοὶ καὶ χοροὶ ἔχουσιν ἰσχὺν ἐπ' αὐτῶν; Ὦ! τῶν ἀπογόνων τῆς Σαπφοῦς, τῆς Κορίννης, τῆς Ἀσπασίας.

Καὶ ἐξῆλθον τοῦ Πολυτεχνείου κακίστην φέρων περὶ τῶν Ἑλληνίδων μας ἰδέαν. Ἀλλὰ πόσον ἐχάρην ἀκολούθως ἀπατηθείς.

Εὐφρόσυνοι ἡμέραι, ἡμέραι ἔαρος ἐπεκράτησαν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα καὶ ἠθέλετε ἰδεῖ πολυπληθεῖς τὰς κομψοτέρας των Ἀθηνῶν νεάνιδας καὶ κυρίας μεταφερομένας καθ' ἑκάστην εἰς τὸ πολυτεχνεῖον, καὶ θαυμαζούσας τὰ ἔργα ταῦτα τῶν Ἑλληνοπαίδων. Ὦ! τῳόντι τῶν μαύρων καὶ ὡραίων ὀμμάτων των αἱ βολαὶ, τῶν ῥοδίνων χειλέων των τὸ μειδίαμα, ὡς νὰ ἦλθον καὶ νὰ ἐπεκάλλυνον πάντα ἐκεῖνα! Τὶς ἀγνοεῖ ὅτι παρὰ τῶν νεανίδων μας καλλιεργοῦνται οὐκ ἀνεπιτυχῶς αἱ ὡραῖαι τέχναι, ἡ μουσικὴ, ἡ ζωγραφικὴ, ὅτι εἰς τὰ χειροτεχνήματα πολλαὶ αὐτῶν ἔφθασαν τὸν βαθμὸν τῆς τελειότητος. Ὑπεσχέθη εἰς ἡμᾶς νεᾶνις χαριεστάτη, καλλιτέχνις δὲ καὶ αὐτὴ, ὅτι τὸ προσεχὲς ἔτος θέλει πέμψει εἰς τὴν ἔκθεσιν ἐργόχειρά της, καὶ παρακινοῦμεν καὶ ἄλλας νὰ μιμηθῶσι τὴν ἀξιέπαινον ταύτην ἀπόφασιν τῆς ὁμηλίκου των.

Μεταξὺ τῶν θαυμασίων δημοτικῶν ἀσμάτων ὑπάρχει καὶ τραγοῦδι τι εἰκονικώτατον καὶ ἔμπλεον φαντασίας. Ὁ *χάρος μὲ τοὺς ἀποθαμένους*, ἐπιγραφόμενον (*δημοτικὰ ἄσματα* κτλ. ὑπὸ Σ. Ζαμπελίου σελ. 731).

Ἰδοὺ πῶς τὸ τραγοῦδι τοῦτο παριστᾷ τὸν Χάρον.

« Γιατ' εἶναι μαῦρα τὰ βουνὰ καὶ στέκουν βουρκωμένα;
Μὴ ἄνεμος τὰ πολεμᾷ; μήνα βροχὴ τὰ δέρνει;
Οὐδ' ἄνεμος τὰ πολεμᾷ, κ' οὐδὲ βροχὴ τὰ δέρνει,

---

(1) Περὶ τοῦ Φαρνεσίου Ταύρου κατ' ἔκτασιν ἴδε Εὐτέρπης Τόμ. Ε'. φυλλ. 115.

Μόνε διαβαίνει ὁ Χάροντας μὲ τοὺς ἀποθαμένους.
Σέρνει τοὺς νιοὺς ἀπ' ἐμπροστά, τοὺς γέροντας κατόπι.
Τὰ τρυφερὰ παιδόπουλα στὴ σέλλ' ἀραδιασμένα·
Παρακαλοῦν οἱ γέροντες, τ' ἀγώρια γονατίζουν.
—« Κόνεψε, Χάρω, σὲ χωριό, κόνεψε κἂν σὲ βρύσι,
Νὰ πιοῦν οἱ γέροντες νερὸ, κ' οἱ νιοὶ νὰ λιθαρίσουν,
Καὶ τὰ μικρὰ παιδόπουλα νὰ μάσουνε λουλούδια!
— » Ὄχι, χωριὰ δὲν θέλω 'γώ, σὲ βρύσαις δὲν κονεύω,
Ἔρχοντ' ἡ μάνες γιὰ νερὸ, γνωρίζουν τά παιδιά τους
Γνωρίζονται τ' ἀνδρόγυνα καὶ χωρισμὸ δὲν ἔχουν».

Εν τῇ ἁπλότητι αὐτῆς ἔγραψέ ποτε ὑψηλότερόν τι τούτου ἡ ποίησις; Τὴν φαντασίαν καὶ τὰς ἐκφράσεις τοῦ ᾄσματος τούτου ἐθαύμασε καὶ αὐτὸς ὁ ἔξοχος ποιητὴς τῆς Γερμανίας Γαίτης.

Γερμανὸς δέ τις πάλιν, ὁ ἀξιότιμος υἱὸς τοῦ φιλέλληνος Κ. Θειρσίου ἐπεχείρησε νὰ μεταποιήσῃ εἰς ζωγραφίαν τὰς ἐννοίας τοῦ ᾄσματος τούτου. Τὸ σχεδίασμα τῆς εἰκόνος ὑπάρχει ἐκτεθειμένον ἐν τῷ πολυτεχνίῳ. Ὁ Χάρων, γέρων λεύκοφρυς, σκυθρωπὸς καὶ ἄγριος, ἀναβαίνει μέλαινα καὶ θυμοειδῆ ἵππον καὶ βαίνει ἐντὸς νεφελῶν κρατῶν εἰς χεῖράς του τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου. Ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου κεῖνται ἐρριμμένα μίγδην τὰ ταλαίπωρα βρέφη, καὶ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῷ κοιμώμενα καὶ μειδιῶντα, πλησιέστερον σύρει ἐν τῇ ὁρμῇ αὐτοῦ περικαλλεῖς παῖδας καὶ παρθένους, οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι διώκονται ἐμπρὸς ἀπαρηγόρητοι ὅτι ἀφῆκαν τὴν ζωήν, οἱ δὲ γέροντες ἔκοντες ἄκοντες ἔρχονται ὄπισθεν τοῦ ἵππου του. Μία ἀκτὶς ἡλίου ἀποχωρίζουσα τὰς νεφέλας, ἐπιφοιτᾷ καὶ διαφωτίζει τὴν σκηνὴν ταύτην τοῦ πένθους.

Κάτωθεν, ἐν ἀπόπτῳ, ὑπάρχει κώμη τις ἀγροτική.

Πεδιάς, λοφίσκοι, βρύσις κεῖνται εἰς τὰ ἔμπροσθεν τῆς κώμης. Γυναῖκες χωρικαὶ μὲ τὸ ἀλβανικὸν ἔνδυμα καὶ τὴν λάγηνον φέρουσαι ἐπ' ὤμων συνῆλθον εἰς τὴν βρύσιν ἵνα ὑδρευθῶσιν. Ἀόμματός τις ἐπαίτης ἐκεῖ πλησίον κρούει τὴν λύραν του, καὶ περαιτέρω ποιμένες βόσκουσι τὰ ποίμνιά των, ἀμέριμνοι παίζοντες τὴν φλογέραν των. Ἐκεῖ εἰς τὸν ἀγρὸν παιδία συλλέγουσι ἄνθη παίζοντα, καὶ ἐπὶ ὁμαλοῦ τόπου νεανίαι τινὲς καὶ ἄνδρες ἐνδεδυμένοι φουστανέλαν, χορεύουσιν κρατούμενοι ἐν κύκλῳ, πρὸς τὸ μέλος μουσικοῦ ὀργάνου.

Εἰδύλλιον ὅλον εἶναι ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἀναγνωρίζει τις ἐν αὐτῇ τὴν φύσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ ἔθιμα τὰ Ἑλληνικά. Ἀλλὰ φρονοῦμεν, καὶ ἀνεγνώρισε βεβαίως καὶ αὐτὸς ὁ ἄριστος καλλιτέχνης, ὅτι τὸ τῶν ψυχῶν μέρος ἔχει ἐλλείψεις τινάς.

Δὲν φαίνονται ἐν τῇ εἰκόνι του *βουνὰ μαῦρα καὶ βουρκωμένα*, ὡς λέγει τὸ ᾄσμα, καὶ ὅπερ κατὰ πρῶτον ἐκπλήττει τὸν ποιητήν. Μαυρίζουν δὲ καὶ βουρκώνουν τὰ βουνὰ καὶ ὅλη αὕτη ἡ σκηνὴ τοῦ θανάτου διέρχεται ἄνωθεν τῶν ζώντων χωρὶς νὰ παύσωσι πρὸς στιγμὴν τὰ ᾄσματά των, χωρὶς νὰ διακόψωσι τοὺς χορούς των, χωρὶς νὰ καταθέσωσι τὰς λαγήνους των καὶ νὰ στρέψωσι τὰ ὄμματα αὐτῶν πρὸς τὴν ἐπιπεσοῦσαν αἴφνης σκοτείαν ἐκείνην. Ὁ Χάρων εἰς οὐδὲν τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων, ἂν ἐνθυμώμεθα καλῶς, παρίσταται κρατῶν δρέπανον. Ὁδεύει ὁ μαῦρος, καὶ ὄντινα ἀπαντήσῃ καθ' ὁδὸν ἁρπάζει, ἢ προσκαλεῖ εἰς πάλην ἵνα τὸν καταβάλλῃ. . . .

Ταῦτα πάντα καὶ ἕτερά τινα ἴσως, ἅτινα ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ παρατηρήσωμεν, θέλει λάβει ὑπ' ὄψιν ἀναμφιβόλως κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εἰκόνος του ὁ εὐφυὴς καὶ νεαρὸς οὗτος καλλιτέχνης.

Ὡς δὲ δημοτικὸν ᾆσμα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἐνέπνευσε τὴν εἰκόνα ταύτην τοῦ θανάτου εἰς τὸν Κ. Θείρσιον, οὕτω καὶ στροφή τις τοῦ χοροῦ ἐν τῇ θαυμασίᾳ τοῦ Σοφοκλέους τραγῳδίᾳ « *Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ*,» ὑπηγόρευσε σκηνήν τινα μυθολογικὴν ἀπαράμιλλον, ἐν ᾗ πραγματικῶς ἀναδείκνυται ἡ θαυμασία τέχνη καὶ ἡ καλλαισθησία τοῦ ζωγράφου.

Ἡ στροφὴ δὲ τοῦ Οἰδίποδος ἐφ' ἧς θεμελιοῦται εἰκὼν εἶναι ἡ ἑξῆς.

Φθάνει ὁ ἀτυχὴς καὶ ἀόμματος γέρων ἐπὶ Κολωνῷ τῶν Ἀθηνῶν, ἔνθα ἦν ἱερὸν τῶν σεμνῶν Ἐρυνύων, ὁδηγούμενος ὑπὸ τῆς τλείμονος θυγατρός του Ἀντιγόνης, ὁ δὲ χορὸς τῶν Ἀττικῶν γερόντων ᾧδε πως περιγράφει αὐτῷ τὸ μέρος

Εὐίππου, ξένε, τῆςδε χω-
ρας ἵκου τὰ κράτιστα γῆς ἔπαυλα κτλ.

Ἐξετάθημεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, διότι οὐδ' ἡμεῖς, οὐδέ τις ἄλλος πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ἡ πατρὶς ἡμῶν ἦτό ποτε ἡ πατρὶς τῆς τέχνης καὶ τοῦ ὡραίου, καὶ ὅτι ἡ πρόοδος καὶ ἀκμὴ τῶν τεχνῶν εἶναι τῶν ἐθνῶν ἡ πρόοδος καὶ ἀκμή. Ἡ Ἑλλὰς δὲ, χάρις εἰς τὴν φιλόμουσον μέριμναν τοῦ Ἄνακτος αὐτῆς καὶ τὸ φιλότιμον γενναίων Ἑλλήνων, ὧν προεξάρχει ἤδη, (ἀναφέρωμεν αὖθις τὸ Ἑλληνοφιλὲς τοῦτο ὄνομα) ὁ ἀείμνηστος Ἠπειρώτης Ν. Στουρνάρης, ἡ Ἑλλὰς, λέγομεν, εἰσῆλθεν, ἀγαθῇ τύχῃ, εἰς τὸ στάδιον τοῦτο τῆς προόδου.

Εἴπομεν καὶ ἄλλοτε, εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου,

Οἵηπερ φύλλων γενεὴ ».

ἐκλείπουσιν οἱ ἄνδρες τοῦ ἀγῶνος. Τελευταῖος τούτων ἀπεβίωσεν ὁ ἄλλοτε ὑπουργὸς χρηματίσας, γερουσιαστὴς Γ. Νοταρᾶς. Ἐπαξίως ἐνεταφιάσθη διὰ μεγαλοπρεποῦς κηδείας. Ἦν ὁ μακαρίτης ἐκ τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων, οὓς θλίβει τὰ παρόντα. Ἠκούσαμεν αὐτοῦ πολλάκις θρηνοῦντος ἐπὶ τῇ ὀλισθηρᾷ πορείᾳ τῶν πραγμάτων καὶ ἀπελπιζομένου σχεδόν. Τὸ ἠθικὸν τοῦτο ἄλγος καὶ ὁ ἐσχάτως συμβὰς θάνατος τῆς ἐναρέτου συζύγου του ἐπετάχυναν βεβαίως τὴν τελευτὴν τοῦ ἀγαθοῦ τούτου Ἕλληνος. Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη! δεηθήτω κἂν αὐτὸς παρὰ τῷ Ὑψίστῳ ὑπὲρ τῆς ταχυτέρας ἀνορθώσεως τῶν τυχῶν τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ πατρίδος, ὑπὲρ ἧς καὶ αὐτὸς ἐμόχθησε καὶ ἐθυσιάσθη.

Ῥίψαντες ἐν δάκρυ κατανύξεως ἀληθοῦς ἐπὶ τοῦ τάφου ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ ἀγωνιστοῦ, περιβλέψωμεν ἤδη κύκλῳ, μὴ ἐντύχωμεν καὶ εἰς χαρμόσυνόν τι.

Ἐν τῶν σημαντικωτέρων συμβάντων τοῦ μηνὸς ἦτο ἡ πολύκροτος δίκη τοῦ Καΐρη. Τῆς Σύρου, τῆς καλῆς καὶ εὐδαίμονος Σύρου τὴν μονοτονίαν διέλυσεν ἡ δίκη αὕτη καὶ ἐν γένει τὸ αὐτόθι συνεδριάζον κακουργοδικεῖον. Προσεκλήθησαν μάρτυρες καὶ ἐξ Ἀθηνῶν. Ἂν δὲ πᾶς ὁ ἐντεῦθεν μεταβαίνων εἶναι μέγα τι διὰ τοὺς ἀγαθοὺς Ἑρμουπολίτας, τοὺς διψῶντας τὴν ἀττικὴν παρουσίαν, πολλῷ δὴ μᾶλλον εἶναι συμβάν, ἡ ἄφιξις περισπουδάστων καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας ἀτόμων. Οἱ παρὰ τῷ κακουργοδικείῳ λριπὸν μάρτυρες ἑωρτάσθησαν ἐν Σύρῳ, καὶ ὁ μὲν Καΐρης καὶ ἡ ἀντίχριστος διδασκαλία του μετὰ τῶν ὀπαδῶν του κατεδικάσθησαν, οἱ δὲ μεταβάντες καὶ μεταβᾶσαι ἐπανῆλθον, ἀφήσαντες ἅμα καὶ ἐνεγκόντες ζωηρὰς ἐντυπώσεις.

Ἐν τούτοις ἡ ὥρα τῶν ὑμεναίων ἐπέστη. Δυστυχῶς ὅμως, ἐκτός τινων ἀῤῥαβώνων πρό τινος τελεσθέντων, ἄλλων δὲ διαλυθέντων, γάμον οὐδένα εἰσέτι ἔχομεν ν' ἀναφέρωμεν. Δὲν ἀπελπιζόμεθα ὅμως. Ὑπάρχουσι τοσαῦται νεάνιδες πολυθέλγητροι (καὶ μέγας ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν) ἀξιοῦσαι δικαίως, ὅπως νυμφίος τις ἔλθῃ καὶ θέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν τὸν λευκὸν καὶ μυρίπνουν στέφανον τοῦ Ὑμεναίου, τοσοῦτοι δὲ ἠθεοι καὶ παρηβηκότες μνηστῆρες ἕτοιμοι νὰ ὀρέξωσι τὴν ἀνδρικὴν χεῖρά των καὶ πλάσσωσιν εἰς τὰς νέας ταύτας αἰῶνα χαρᾶς καὶ εὐδαιμονίας, ὥστε δὲν φοβούμεθα νὰ μείνωσι στεῖρα τὰ προσεχῆ ἡμῶν ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ γαμηλίων ᾠδῶν καὶ εἰδήσεων.

Εὐελπιζόμεθα δὲ εἰς τοῦτο καὶ καθόσον βλέπομεν σχολαζούσας τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν νεανίδων μας, σχολαζούσας καὶ ἀνεράστους, φεῦ! οὐδεὶς δὲ δεινότερος ἐχθρὸς τοῦ Ὑμεναίου παρὰ τὸν ἔρωτα. Ὁ Θεόφραστος ἐρωτηθεὶς, τί ἐστιν ἔρως; ἐσφαλμένως ἀπεκρίνατο, Πάθος ψυχῆς σχολαζούσης· ἐπευφήμησε τὸν λόγον ὁ σοφιστὴς Λιβάνιος, ἀλλ' ἡ καρδία αὐτοῦ βεβαίως θὰ ἦτο ξηρὰ ὡς οἱ ῥητορικοὶ λόγοι του. Δὲν σχολάζει ἡ ψυχὴ, ὅταν ᾖ ἀφειμένη τῶν φροντίδων, ὡς λέγεις σὺ, Λιβάνιε, ἀλλὰ σχολάζει, καθ' ἡμᾶς, καὶ μένει αὐχμηρὰ, ἄχαρις, κενὴ ὅταν τοῖς ἐρωτικοῖς πάθεσιν οὐ κατέχεται.

Διέψευσε λοιπὸν πνευματωδέστατα τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ φιλοσόφου Ἕλληνος καὶ τὰς ἐξηγήσεις τοῦ ἐξ Ἀντιοχείας σοφιστοῦ ὡραία τις Ἑλληνὶς, τὴν ὁποίαν ἐρωτήσαντες, διατὶ δὲν ἀγαπᾷ;

— Διότι θέλω νὰ ὑπανδρευθῶ, ἀπήντησεν.

Καὶ πραγματικῶς, ἡ θελκτικὴ νέα, λέγεται, ὅτι μετ' οὐ πολὺ λαμβάνει νυμφίον της ἄνδρα τινὰ . . . τοῦ ἀγῶνος.

ΓΟΡΓΙΑΣ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΔΟΥΜΑ.

Περὶ Ζωϊκοῦ Μαγνητισμοῦ.

. . . . . .

Βραδύτερον πάλιν, προπαρασκευάζων τὸ βιβλίον μου τοῦ *Ἰωσὴφ Βαλσάμου*, καὶ ἔχων συμφέρον νὰ ἐμβαθύνω εἰς τὸ ἀπὸ τοσούτου ἤδη χρόνου διαφιλονεικούμενον ζήτημα περὶ τῆς ἰσχύος ἢ μὴ τοῦ μαγνητισμοῦ, ἀπεφάσισα νὰ κάμω αὐτοπροσώπως διαφόρους δοκιμὰς, οὐδαμῶς ἐμπιστευόμενος εἰς ἐκείνας τὰς ὁποίας ἤθελεν ἐκτελέσει, ἔστω καὶ ἐνώπιόν μου, ξένος τις ἔχων συμφέρον νὰ συνιστᾷ τὸν μαγνητισμόν.

Ἔγινα λοιπὸν μαγνητιστής. Ἰδοὺ δὲ τί παρετήρησα.

Ἤμην πεπροικισμένος μὲ μεγάλην μαγνητιστικὴν δύναμιν, καὶ ἡ δύναμις αὕτη ἐγκηπλοῦτο ἐπὶ τῶν δύο τρίτων τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα ὑπέβαλλον εἰς αὐτήν.

Λεχθείτω δὲ ἐν παρόδῳ ὅτι τὴν δύναμιν ταύτην πάντοτε ἐξήσκησα ἐπὶ νεανίδων καὶ γυναικῶν.

Ἦτο αὕτη, ἀναφορικῶς πρὸς τὰ φαινόμενα τὰ φυσικὰ, ἀναμφισβήτητος.

Γυνὴ, ἅπαξ ὑποστᾶσα τὸν μαγνητικὸν ὕπνον, εἶναι αἰχμάλωτος τοῦ ἀποκοιμίσαντος αὐτὴν ἀνδρὸς, καὶ μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτῆς.

Κατὰ θέλησιν τοῦ μαγνητιστοῦ ἢ ἐνθυμεῖται ὅσα ἂν ἴδε καθ' ὕπνους, ἢ τὰ λησμονεῖ ἐντελῶς.

Ἠμπορεῖς νὰ τὴν κάμῃς νὰ πράξῃ φόνον μεταξὺ ὑπνώττουσα, καὶ μὲ τὴν θέλησιν τοῦ ὅτι ἀγνοεῖ τὸ ἔγκλημα εἰς ὃ περιέπεσε, νὰ τὴν ἀφήσῃς νὰ τὸ ἀγνοῇ διὰ παντός.

Ἠμπορεῖς νὰ τὴν κάμῃς νὰ δοκιμάσῃ τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον πόνον εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἀρκεῖ νὰ τὴν ἐγγίζῃς εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ, τῇ ἄκρᾳ βακτηρίας, ἢ τῇ ἄκρᾳ βελόνης σιδηρᾶς.

Ἠμπορεῖς νὰ τὴν κάμῃς νὰ δοκιμάσῃ θερμότητα μὲ πάγον, ψῦχος μὲ πῦρ· νὰ τὴν μεθύσῃς μὲ ποτήριον ὕδατος, ἢ ἂν θέλῃς καὶ μὲ ποτήριον κενόν.

Ἠμπορεῖς ν' ἀποναρκώσῃς τὸν βραχίονά της, τὴν κνήμην της, τὸ σῶμά της ὅλον, νὰ τὸ κάμῃς στερεὸν καὶ σκληρὸν ὡς μοχλὸν σιδηροῦν, ἢ ἁπαλὸν καὶ μαλακὸν ὡς ὕφασμα μετάξινον·

Ἠμπορεῖς νὰ τὴν καταστήσῃς ἀναίσθητον εἰς τὸ νύγμα βελόνης ἢ σμιλίου, εἰς τὰς ὀδύνας καυτηριάσεως χειρουργικῆς.

Κατ' ἐμὲ, πάντα ταῦτα δὲν ἐξέρχονται τοῦ κράτους τῶν φυσικῶν φαινομένων.

Δύνασαι μάλιστα νὰ ὠθήσῃς τὴν διάνοιαν μέχρι βαθμοῦ τινος οἰστρηλατήσεως, ἥτις νὰ καθιστᾷ ποιητὴν πνεῦμα κοινὸν, νὰ δώσῃ εἰς παιδίον δω-

δεκαετὲς τὰς ἰδέας, τὸ αἴσθημα καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἐκφράσαι αὐτά, ἀτόμου εἰκοσαετοῦς ἢ πέντε καὶ εἰκοσαετοῦς.

Ἐν ἔτει 1848, ἐταξείδευα εἰς Βουργωνίαν· εἰς τὸ αὐτὸ ὄχημα, ἐν ᾧ ἡ θυγάτηρ μου καὶ ἐγώ, εὑρίσκετο γυνή τις ἄγουσα τὸ τριακοστὸν ἢ τριακοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας της· μόλις εἴχαμεν ἀνταλλάξει λόγους τινὰς μεταξύ μας· ἦτον ἡ ἑνδεκάτη τῆς νυκτὸς, καὶ μεταξὺ ἄλλων μ' εἶχεν εἰπεῖ ὅτι δὲν ἐκοιμᾶτο εἰς ὄχημα ποτέ.

Μετὰ δέκα λεπτὰ, οὐ μόνον ἐκοιμᾶτο, ἀλλ' ἐκοιμᾶτο ἀκόμη τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου μου ἔχουσα ἐστηριγμένην.

Τὴν ἀφύπνισα, καὶ εἰς διπλῆν περιέπεσε ἔκπληξιν· τὸ μὲν διότι ἐκοιμήθη, τὸ δὲ διότι ἅπαξ τυχοῦσα νὰ κοιμηθῇ, ἐξελέξατο τὴν θέσιν, εἰς ἣν εὑρίσκετο.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς ἀνενέωσα δὶς ἢ τρὶς τὴν δοκιμὴν, καὶ πάντοτε ἐπέτυχε, χωρὶς κἂν νὰ λάβω χρείαν νὰ ἐγγίσω τὴν γείτονά μου· ἡ θέλησίς μου ἤρκει καὶ μόνη.

Εἰς σταθμόν τινα παραμείναντος τοῦ ὀχήματος καὶ τῶν ἵππων ἀλλασσομένων, τὴν ἀφύπνισα αἰφνιδίως, ἐρωτήσας αὐτὴν τί ὥρα ἦτο· ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἠθέλησε νὰ ἐκβάλῃ τὸ ὡρολόγιόν της.

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη, τῇ εἶπον, εἰπέ μου τί ὥραν δεικνύει τὸ ὡρολόγιόν σου καὶ χωρὶς νὰ τὸ παρατηρήσῃς;

— Τρεῖς παρὰ τρία λεπτὰ, ἀπεκρίθη ἐκείνη ἀμέσως.

Ἐκαλέσαμεν τὸν ταχυδρόμον, καὶ εἰς τὴν λάμψιν τοῦ φανοῦ του, ἐπιστοποιήθημεν ὅτι ἦσαν σωσταὶ τρεῖς ὧραι παρὰ τρία λεπτά.

Αὐταὶ ἦσαν σχεδὸν αἱ μόναι δοκιμαὶ τὰς ὁποίας ἔκαμα ἐπὶ τοῦ ἀτόμου τούτου· ἔφερον δὲ τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἀνέφερα, καὶ τὰ ὁποῖα ἐξαιρουμένης τῆς μαντεύσεως τῆς ὥρας, πάντα ἐπίσης ὑπάγονται εἰς τὴν τάξιν τῶν φυσικῶν φαινομένων.

Εἰς Ζοανὶὼ, εὑρέθην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ εἰσαγγελέως, τὸν ὁποῖον μετέβαινον νὰ ἐπισκεφθῶ ἐπισήμως, καὶ ἔβλεπα τότε κατὰ πρῶτον. Τότε εἶχον δημοσιεύσει τὸν *Βάλσαμον*, καὶ ὡς ἐκ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης ὁ μαγνητισμὸς εἶχε γίνει τοῦ συρμοῦ. Σπάνιον ἦτο τότε νὰ ὑπάγω εἰς συναναστροφήν τινα χωρὶς ν' ἀρχίσουν ὅλοι νὰ μ' ἐρωτοῦν περὶ τοῦ μεγάλου τούτου μυστηρίου· καὶ εἰς Ζοανὶὼ λοιπὸν ἀπεκρίθην, ὡς εἶχον ἀποκριθῆ πάντοτε· « ἡ μαγνητικὴ δύναμις ὑπάρχει, ἀλλ' ὑπάρχει πράγματι μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπιστημονικῶς· εὑρίσκεται εἰς ἣν κατάστασιν καὶ τὰ ἀερόστατα· αἱ σφαῖραι ὑψοῦνται μὲν ἀλλὰ δὲν εὑρέθη εἰσέτι ὁ τρόπος τοῦ διευθύνειν αὐτάς. »

Πολλοὶ τῶν παρευρισκομένων καὶ πρὸ πάντων αἱ γυναῖκες ἐξέφρασαν τὰς περὶ τῶν λόγων μου ἀμφιβολίας των. Ἠρώτησα μίαν τῶν κυριῶν τούτων, τὴν Κ. Β . . . ἂν ἐπέτρεπε νὰ τὴν ἀποκοιμίσω· ἀλλ' αὕτη ἠρνήθη εἰς τρόπον ὅστις μ' ἔκαμε νὰ καταλάβω ὅτι δὲν ἤθελα τὴν δυσαρεστήσῃ πολὺ, ἂν παρέβαινον τὴν ἄρνησίν της. Μολαταῦτα ὑπεκρίθην ὅτι ὑπήκουον, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν πέντε στιγμῶν, ἐγερθεὶς οἱονεὶ ὅπως παρατηρήσω εἰκονογραφίαν τινὰ ὄπισθεν τῆς ἕδρας της κρεμαμένην, ἐκάλεσα εἰς βοήθειάν μου ὅλην τὴν μαγνητικήν μου δύναμιν, καὶ μετ' ἐπιμονῆς τὴν διέταξα εἰς διάστημα πέντε στιγμῶν ν' ἀποκοιμηθῇ· μόλις παρῆλθον πέντε στιγμαὶ πραγματικῶς, καὶ αὐτὴ ἐκοιμᾶτο.

Τότε δὲ ἤρχισεν ἐπὶ τῆς γυναικὸς ταύτης, ἥτις μ' ἦτον ἐντελῶς ξένη, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ ἐν ᾗ τότε κατά πρῶτον ἐπάτουν τὸν πόδα, καὶ εἰς ἣν οὐδέποτε πλέον ἐπανῆλθον, σειρὰ πειραμάτων εἰς ὑπερβολὴν περιέργων· ἡ Κ. Β. ἐκοῦσα ἄκουσα, ὑπετάσσετο οὐ μόνον εἰς τὴν διαταγήν μου ἐκφραζομένην διὰ ζώσης φωνῆς, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὴν σιωπηρὰν θέλησίν μου. Ἔξαλλα ἦσαν δι' αὐτὴν τὰ πάντα, τὸ πῦρ ἦτο πάγος, ὁ πάγος, πῦρ· παρεπονέθη ὅτι ὑπέφερε κεφαλαλγίαν τρομερὰν· ἐπροσποιήθην ὅτι τῆς ἔδεσα τὸ μέτωπον μὲ μανδήλιον, τὸ ὁποῖον τῆς εἶπα ὅτι περιεῖχε χιόνα· τοῦτο ἐπροξένησεν εἰς αὐτὴν αἴσθησιν ἡδυτάτην δρόσου, ἔπειτα μετὰ μίαν στιγμὴν ἤρχισε ν' ἀπομάσῃ ἀπὸ τὸ μέτωπόν της τὸ ὕδωρ τὸ ὁποῖον διέρρεεν ἀπὸ τοῦ ὑποτιθεμένου κεφαλοδέσμου, καθ' ὅσον ἡ θερμότης τοῦ μετώπου της ἀνέλυε τὴν φανταστικὴν ἐκείνην χιόνα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, τοῦ ῥινομάκτρου της μὴ ἐπαρκοῦντος πλέον ἐδανείσθη τὸ τῆς φίλης της· τέλος τὸ ῥινόμακτρον δεδέχθη προσόψιον, ἔπειτα, ἀλληλοδιαδόχως τῆς ἐσθῆτος καὶ τῶν λοιπῶν ἐνδυμάτων της διαβρόχων γενομένων, ἐζήτησε ν' ἀποσυρθῇ εἰς δωμάτιόν τι διὰ νὰ ἀλλάξῃ. Τὴν ἄφησα νὰ αἰσθανθῇ μέχρι ῥίγους τὸ ψῦχος τοῦτο τὸ ὑποθετικὸν, καὶ ἔπειτα διέταξα αἴφνης τὰ ἐνδύματά της νὰ στεγνώσωσι, καὶ ἐστέγνωσαν.

Ὅλα δὲ ταῦτα ἐννοεῖται, ἐν τῇ φαντασίᾳ τῆς ὑπνοβάτιδος.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΕΡΙΛΕΙΨΙΣ.

Ὁ Λέανδρος (Πρωτότυπον). — Ἡ Γρατσιέλλα (συνέχεια) — Μαρέγγο καὶ Νοβάρα. — Περὶ γυναικῶν (συνέχεια) — Φιλολογία Ἰαν ὸς Λάσκαρις ὁ Ῥυνδακινὸς. — Βιογραφία· Φενιμὸρ Κοῦπερ. — Ἔργα καὶ Ἡμέραι. — Ποικίλα.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΙ. Ἡ Γρατσιέλλα. — Ἡ πλημμύρα. Φενιμὸρ Κοῦπερ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. Ὑποκόμης τῆς Βραζελόννης.